

**T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**KAMU HUKUKU TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA BASİT YARGILAMA USULÜ

Başar ÇETİNKAYA

HAZİRAN 2023

ANTALYA

**T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**KAMU HUKUKU TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
YÜKSEK LİSANS TEZİ**

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA BASİT YARGILAMA USULÜ

Başar ÇETİNKAYA

HAZİRAN 2023

ANTALYA

T.C.
ANTALYA BİLİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA BASİT YARGILAMA USULÜ

Başar ÇETİNKAYA

KAMU HUKUKU ANA BİLİM DALI TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
tezi olarak .../...../2023 tarihinde jüri tarafından (oybirliği / oyçokluğu ile) kabul edilmiştir.

Doç. Dr. İnanç İŞTEN (Danışman)

Doç. Dr. Yavuz ERDOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Barış ATLADI

Enstitü Müdürü
Prof. Dr. İbrahim Sani MERT
Tez Teslim Tarihi: ..../...../2023

BEYAN

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü” adlı bu çalışmanın hazırlanmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi tahrifat yapılmadığını, bu çalışmanın herhangi bir kısmının başka bir akademik çalışma olarak sunulmadığını beyan ederim.

... / ... / 2023

[imza]

Başar ÇETİNKAYA

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
KISALTMALAR.....	iii
ÖNSÖZ.....	iv
1. GİRİŞ.....	1
2. BASİT YARGILAMA USULÜNE İLİŞKİN TEMEL ESASLAR.....	2
2.1. Genel Olarak Basit Yargılama Usulü.....	2
2.2. Basit Yargılama Usulünün Tanımı.....	3
2.3. Basit Yargılama Usulünün Hukuki Niteliği.....	4
2.4. Basit Yargılama Usulünün Amacı.....	7
2.5. Karşılaştırmalı Hukukta Basit Yargılama Usulüne Benzer Kurumlar.....	8
2.5.1 İtalyan Ceza Hukuku Sistemi.....	9
2.5.2. Alman Ceza Hukuku Sistemi.....	12
2.5.3. Fransız Ceza Hukuku Sistemi.....	16
2.6. Basit Yargılama Usulünün Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Değerlendirilmesi.....	17
3. BASİT YARGILAMA USULÜNÜN BENZER ALTERNATİF ÇÖZÜM YOLLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI.....	25
3.1. Genel Olarak.....	25
3.2. Meşhut Suçların Muhakeme Usulü.....	25
3.3. Sulh Hâkiminin Ceza Kararnamesi.....	27
3.4. Seri Muhakeme Usulü.....	29
3.5. Önödeme.....	34
3.6. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi.....	36
3.7. Uzlaştırma.....	39
4. TÜRK CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA BASİT YARGILAMA USULÜ ...	43
4.1. Basit Yargılama Usulünün Uygulanma Koşulları.....	43
4.1.1. Genel Olarak.....	43
4.1.2. Kovuşturma Aşamasına Geçilmiş Olması.....	44
4.1.3 Görevli Mahkemenin Asliye Ceza Mahkemesi Olması.....	44
4.1.4. Suçun Basit Yargılama Usulüne Tabi Olması.....	45

4.1.5. Basit Yargılama Usulünün Mahkeme Tarafından Takdir Edilmesi	46
4.2. Basit Yargılama Usulünün Uygulanması	47
4.2.1. Tebligatın Gönderilmesi, Beyan ve Belgelerin İstenmesi	47
4.2.2. Değerlendirme	48
4.2.3. Hükmün Kurulması	48
4.2.4. Basit Yargılama Usulünden Vazgeçilmesi	53
4.3. Basit Yargılama Usulünün Uygulanamayacağı Haller	55
4.3.1. Genel Olarak	55
4.3.2. Suçun Asliye Ceza Mahkemesinin Görev Alanına Girmemesi.....	55
4.3.3. Üst Sınırı İki Yıldan Fazla Süreli Hapis Cezasını Gerektiren Suçlar ile İlgili Olarak Yapılan Yargılama	56
4.3.4. Yaş Küçüklüğü, Akıl Hastalığı veya Sağır ve Dilsizlik Halleri ile Kovuşturma Yapılması İzne ya da Talebe Bağlı Olan Suçlar	56
4.4. Basit Yargılama Usulünde Kanun Yolu Evresi.....	59
4.4.1. Genel Olarak	59
4.4.2. İtiraz Başvurusunun İncelenmesi.....	60
4.4.3. İtiraz Üzerine Yapılacak Olağan Yargılama.....	61
4.4.4. İtiraz Üzerine Verilen Hükmün Aleyhe Değiştirme Yasağı Kuralı Bakımından Değerlendirilmesi	62
4.4.5. İtiraz Üzerine Verilen Hükmün Diğer Sanıklara Sirayeti.....	63
4.4.6. İtiraz Üzerine Verilen Hükme Karşı Kanun Yolları.....	64
4.4.7. Hükmün Kesinleşmesi Halinde Kanun Yolları	66
4.5. Basit Yargılama Usulünün Mağdur Açısından Değerlendirilmesi.....	67
5. SONUÇ	68
KAYNAKÇA	75
ÖZGEÇMİŞ	78

ÖZET

CEZA MUHAKEMESİ HUKUKUNDA BASİT YARGILAMA USULÜ

Başar ÇETİNKAYA

Yüksek Lisans Tezi, Kamu Hukuku Anabilim Dalı

Danışman: Doç. Dr. İnanç İŞTEN

Haziran 2023; 77 sayfa

7188 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 24. ve 25. maddeleri ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun mülga 251. maddesi yeniden düzenlenerek basit yargılama usulü alternatif çözüm yöntemi olarak hukuk sistemimize dahil edilmiştir. 01.01.2020 tarihi itibarıyla ceza muhakemesinde uygulanmaya başlanan basit yargılama usulü, klasik ceza muhakemesine alternatif bir çözüm yöntemi olarak öngörülmüştür. Basit yargılama usulü, belirli şartlar altında, adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda uygulama alanı bulan ve uygulanması mahkeme hakiminin takdirine bağlı olan özel bir muhakeme türüdür. Basit yargılama usulünün uygulanması ve sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi halinde, hükmolunan sonuç cezadan dörtte bir oranında indirim uygulanmaktadır. Çalışmamızda basit yargılama usulünün düzenlenme amacı, uygulanma koşulları ve benzer kurumlar ile ilişkileri ele alınmıştır. Karşılaştırmalı hukuk açısından değerlendirme yapılarak, basit yargılama usulü adil yargılanma hakkı kapsamında irdelenmiştir.

ANAHTAR KELİMELER: Adil yargılanma hakkı, alternatif çözüm yöntemi, basit yargılama usulü, ceza muhakemesi hukuku.

JÜRİ: Doç. Dr. İnanç İŞTEN

Doç. Dr. Yavuz ERDOĞAN

Dr. Öğr. Üyesi Ramazan Barış ATLADI

ABSTRACT

SIMPLIFIED PROCEDURE IN CRIMINAL PROCEDURE

Başar ÇETİNKAYA

MSc Thesis in Department of Public Law

Supervisor: Assoc. Prof. Dr. İnanç İŞTEN

June 2023; 77 pages

Via articles 24 and 25 of the Law No. 7188 on the Amendment of the Criminal Procedure Code and Some Codes, the abrogated article 251 of the Criminal Procedure Law No. 5271 was re-arranged, and the simplified procedure was included in our legal system as an alternative dispute resolution method. The simple trial procedure, which started to be implemented in criminal proceedings as of 01.01.2020, is projected as an alternative dispute resolution method to classical criminal procedure. The simplified procedure is a special type of procedural tool that, under certain conditions, finds application in crimes that require a judicial fine and/or imprisonment up to two years and its application is at the discretion of the court judge. In cases where the simple trial procedure is applied and the defendant is sentenced, a reduction of one quarter is applied from the final sentence imposed on the defendant. In our study, the purpose of regulation of the simplified procedure, the conditions of its implementation and its relations with similar institutions are discussed. By making an evaluation in terms of comparative law, the simple trial procedure was examined within the scope of the right to a fair trial.

KEYWORDS: Alternative dispute resolution method, criminal procedure law, right to a fair trial, simplified procedure.

COMMITTEE: Assoc. Prof. Dr. İnanç İŞTEN

Assoc. Prof. Dr. Yavuz ERDOĞAN

Assist. Prof. Dr. Ramazan Barış ATLADI

KISALTMALAR

Kısaltmalar

AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
B	: Basım
bkz	: Bakınız
C	: Cilt
CMK	: Ceza Muhakemesi Kanunu
CMUK	: Ceza Muhakemesi Usulü Kanunu
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi
KDAE	: Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi
MSMUK	: Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Kanunu
RG	: Resmî Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TCK	: Türk Ceza Kanun
TDK	: Türk Dil Kurumu
v.d	: ve devamı

ÖNSÖZ

Antalya Bilim Üniversitesi, Kamu Hukuku Ana Bilim Dalı, Ceza ve Ceza Muhakemesi Hukuku alanında hazırlamış olduğumuz yüksek lisans tezimiz, Türk Ceza Muhakemesi sistemimize yeni giren bir kurum olan basit yargılama usulünü incelemektedir. Basit yargılama usulü için literatür taraması yapılmış ve konu hakkında daha önce yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir.

Bu çalışmanın hazırlanması sürecinde bana yol gösteren kıymetli hocam Sn. Doç. Dr. İnanç İŞTEN'e ve tez yazım sürecinde bana her zaman destek olan ve çalışma azmimi güçlendiren sevgili eşim Arş. Gör. Şerife Betül Çetinkaya'ya teşekkürlerimi sunarım.

1. GİRİŞ

Yargılama makamlarının her geçen gün artan iş yükü ve en basit suçlarla en komplike suçlarda aynı usulün uygulanması nedeniyle yargılama faaliyetlerinde yavaşlama meydana gelmektedir. Bu durum da uzun yargılama sürelerine neden olmaktadır. Yargılama sürelerinin kısaltılması ve uyuşmazlıkların en doğru şekilde çözümlenmesi için, hukuk sistemlerinde alternatif yargılama usulleri geliştirilmektedir. Seri muhakeme usulü, kamu davasının açılmasının ertelenmesi, önödeme ve uzlaştırma gibi kurumlar bu amaçla oluşturulan kurumlardandır.

Basit yargılama usulü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda(CMK) 7188 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikler çerçevesinde, söz konusu değişikliklerin 24.10.2019 tarihinde Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmesi neticesinde ceza hukukumuzda giren alternatif çözüm yollarından biridir.

Basit yargılama usulünün amacı, yargılama makamlarının iş yükünü hafifletmek ve bununla birlikte daha ağır nitelikteki suçların yargılanmasına daha fazla zaman ve emek ayrılabilmesini sağlamaktır.

Basit yargılama usulü, mahkemenin takdirine bağlı olarak, belirli ceza miktarı öngören suçlar ile ilgili olarak uygulanabilen, uygulanması halinde sanık hakkında hükmolunan sonuç cezadan belirli oranda indirim öngören alternatif bir çözüm yöntemidir.

Çalışmamızın birinci bölümünde basit yargılama usulüne ilişkin temel esaslar incelenecek olup, bu bölümde basit yargılama usulünün tanımı, hukuki niteliği, amacı, karşılaştırmalı hukukta basit yargılama usulüne benzer kurumlar incelenecek ve basit yargılama usulünün adil yargılanma hakkı kapsamında değerlendirilmesi yapılarak, genel olarak basit yargılama usulü ele alınacaktır.

İkinci bölümde, basit yargılama usulünün benzer alternatif çözüm yolları ile karşılaştırılması yapılarak, daha önce hukuk sistemimizde bulunan benzer nitelikteki kurumlara değinilecektir.

Üçüncü bölümde ise basit yargılama usulünün Türk Ceza Muhakemesindeki görünümü değerlendirilecektir. Öncelikle basit yargılama usulünün uygulanma koşulları ele alınacak olup, sonrasında kurumun uygulanma aşamaları ayrıntılı olarak incelenecektir.

2. BASİT YARGILAMA USULÜNE İLİŞKİN TEMEL ESASLAR

2.1. Genel Olarak Basit Yargılama Usulü

Basit yargılama usulü, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nda 7188 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikler çerçevesinde, söz konusu değişikliklerin 24.10.2019 tarihinde Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmesi neticesinde ceza hukukumuzda giren alternatif çözüm yollarından biridir.¹ Ceza muhakemesinde amaç hukuka uygun delillerle ve usulüne uygun şekilde maddi gerçeğe ulaşmaktır. Maddi gerçeğe ulaşırken, uyuşmazlığın mümkün olan en kısa sürede çözülmesi, hızlı ve kolay şekilde karara varılması seri bir inceleme neticesinde mümkün olabilecektir. Ancak maddi gerçeğe ulaşırken, makul sürede uyuşmazlığın çözümü yargılamanın süljelerinden olan sanık ve mağdur haklarının ihlal edilmesine neden olmamalıdır. Bununla ilgili olarak, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde "Adil Yargılanma Hakkı"² ayrıntılı olarak düzenlenmiş ve Türkiye Cumhuriyet Anayasası'nın 141/4. Maddesinde de, "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*" hükmüne yer verilmiştir³.

Yargılamanın gereksiz olarak uzamasını engelleyecek kurumların uygulamaya konulması, makul sürede yargılanma hakkının ve etkin ceza adalet sisteminin vazgeçilmez bir unsurudur.⁴ Nitekim Anayasa Mahkemesi, 25.06.2020 tarih ve 2020/16 Esas ve 2020/33 Karar sayılı kararında; "*Anayasa'nın 141. maddesinin son fıkrasında yer alan "Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir." şeklindeki düzenleme gereğince devletin yargılamaların gereksiz yere uzamasını engelleyecek etkin tedbirler alması gerekir. Bu bağlamda hukuk sisteminin ve özellikle yargılama usulünün yargılamaların makul süre içinde bitirilmesini mümkün kılacak şekilde düzenlenmesi ve bu düzenlemelerde davaların nedensiz olarak uzamasına yol açacak usul kurallarına yer verilmemesi, makul sürede yargılanma hakkının bir gereğidir. Bu nedenle bazı suçlar için yargılamanın daha kısa sürede sonuçlandırılmasını sağlayacak yargılama usullerinin belirlenmesi kanun koyucunun takdir yetkisindedir. Ancak bu amaçla alınacak kanuni tedbirlerin yargılama sonucunda işin esasına yönelik adil ve hakkaniyete uygun bir karar verilmesine engel oluşturmaması gerektiği de tartışmasızdır*" şeklindeki görüşü ile yargılamanın gereksiz yere uzamasını engelleyecek yargılama usullerinin yürürlüğe konulmasının, makul sürede yargılanma hakkının bir gereği olduğunu belirtmiştir.

Basit yargılama usulü, yargı iş yükünün artması nedeniyle birtakım suçlar yönünden uygulama alanı bulan alternatif bir yargılama usulüdür. Bu itibarla yargının iş yükünün hafifleyeceği, böylelikle ağır suçların yargılanmasına daha fazla vakit ayrılacağı değerlendirilmektedir.⁵ Basit yargılama usulü, alternatif bir yargılama usulü olup, hızlı yargılamaya, yargının iş yükünü hafifletmeye ve kaynakların verimli kullanılmasına katkı sağlamak amacıyla, 7188 sayılı Ceza Muhakemesi ve Bazı

¹ RG: 24.10.2019, S. 30928.

² Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, m.6, S. 9-10. (www.anayasa.gov.tr), (Erişim Tarihi: 27.02.2023)

³ Anayasa Madde 141/4. R. G: 09.11.1982, S: 17863 (Mükerrer)

⁴ Koca, Mahmut.Üzülmez, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020, s. 174.

⁵ Şahin, Cumhur.Göktürk, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 12. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.208.

Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 24. ve 25. maddelerinde düzenlenerek yürürlüğe konmuştur.

2.2. Basit Yargılama Usulünün Tanımı

Basit yargılama usulü, Türkiye Büyük Millet Meclisi Adalet Komisyonu Raporunda, “Alternatif Yargılama Usulü” olarak nitelendirilmiştir.⁶ Adalet Komisyonu Raporunda, bu düzenleme; “*Alternatif yargılama usullerinin getirilmesinin, yargılamayı hızlandıracağı, yargının iş yükünü hafifleteceği ve kaynakların verimli kullanılmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir. Maddede yapılan düzenlemeyle, “Basit yargılama usulü” adı altında yeni bir yargılama usulü getirilmektedir.*” şeklinde açıklanmaktadır. Söz konusu tanımlamadan da anlaşılacağı üzere, basit yargılama usulünün amacı uzun yargılamanın önüne geçmek ve uyuşmazlığı mümkün olan en kısa sürede sonuçlandırmaktır. Dolayısıyla temel hedef yargılamayı kısaltmaktır. Bu haliyle basit yargılama usulünün kısaltılmış bir yargılama usulü olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Kısaltılmış yargılama, dar manada ceza yargılamasını kısaltan özel yargılama prosedürüdür. Geniş manada ise işlendiği iddia olunan suç ile ilgili olarak yargılamanın tarafları arasında yapılan anlaşmanın, kovuşturma evresinde duruşmada onaylanması ve bir iddianame üzerine yargılamanın başlatılması olarak ifade edilir.⁷

Basit yargılama usulünün yargılama sürecini resmi gerekliliklerden arındırarak makul sürede yargılanma hakkını tesis etme amacı yanında, sanık açısından ceza indirimi ve koşullarının bulunması halinde cezanın seçenek yaptırımlara çevrilmesi, ertelenmesi ya da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumlarının uygulanması söz konusu olmaktadır.⁸

Basit yargılama usulünde, genel muhakeme usulü terk edilmektedir. Ayrıca, taraflar duruşmaya gelerek iddia ve savunmalarını sözlü olarak mahkeme önünde ileri sürememektedirler. Kanun gereği yazılı olarak tarafların iddia ve savunmalarını ileri sürmesi istenmekte olup, aksi halde taraflar hakkında hüküm kurulabilmektedir. Bu açıdan, basit yargılama usulünün gerçek anlamda bir yargılama olup olmadığı tartışmalıdır.

Basit yargılama usulü kovuşturma evresine özgü, iddianamenin kabulünden sonra bu usulün uygulanıp uygulanmayacağına tamamen mahkemenin takdirinde olduğu, yapılacak yargılama neticesinde sanık hakkında CMK’nın 223. maddesinde belirtilen hükümlerden herhangi birisine hükmolunan ve mahkumiyet halinde hakkında kanunda öngörülen miktarda cezasında indirim yapılan, aynı zamanda diğer şartların bulunması halinde sanık hakkında hükmolunan cezanın TCK’nın 50. maddesi gereğince seçenek yaptırımlara çevrilebildiği, TCK’nın 51. maddesi gereğince ertelenebildiği ve CMK’nın 231. maddesi gereğince hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilebildiği

⁶ Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/2215) ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM, Sıra Sayısı 105, s.19, (www.tbmm.gov.tr), (Erişim Tarihi: 15.03.2023)

⁷ Değirmenci, Olgun, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü”, Terazi Hukuk Dergisi, C.15, S.161, 2020, s.37.

⁸ Yılmaz, Zahit. Apiş, Özge, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.26, S.1, 2020 s. 63.

sui generis bir kurumdur.⁹ Basit yargılama usulü, kanunda suç için öngörülen cezanın yalnızca adli para cezası veya üst sınırı iki yılı aşmayan hapis cezası olması halinde uygulama alanı bulan, takdiri bir muhakeme türüdür.

Basit yargılama usulünün düzenlenme amacı, madde gerekçesinde; “*Artan iş yükü karşısında ceza yargılaması sistemimizde değişiklik yapılarak bazı suçlar yönünden alternatif yargılama usullerinin getirilmesi bir zorunluluk haline gelmiştir. Alternatif yargılama usullerinin getirilmesinin, yargılamayı hızlandıracağı, yargının iş yükünü hafifleteceği ve kaynakların verimli kullanılmasına katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.*”¹⁰ şeklinde belirtilmiştir. Madde gerekçesi incelendiğinde, basit yargılama usulü kurumunun yürürlüğe girmesi ile yargılamaların makul sürede sonuçlandırılması hedeflenmiş ve makul sürede yargılanma hakkı korunmak istenmiştir. Ayrıca, daha ağır cezaları gerektiren suçlar ile daha az ceza gerektiren suçlar arasında yargılama usulü prosedürü bakımından ayırım yapılarak, ağır suçların yargılamalarına daha fazla vakit ayrılmasına ve emek harcanmasına imkân sağlanması amaçlanmıştır.¹¹

Basit yargılama usulünde kullanılan basit kelimesi, sözlük anlamı ile “*Yapılması veya anlaşılması kolay olan*” anlamında kullanılmıştır.¹² Sözlük anlamları içerisinde “*kolay*” ve “*bayağı*”¹³ olduğu da göz önüne alındığında, basit kelimesi yargılama kavramı ile bir arada olumsuz bir intiba uyandırabilir. Doktrinde de basit yargılama usulü yerine başkaca bir kavramın kullanılması gerektiğine dair görüşler bulunmaktadır.¹⁴ Bu nedenle, söz konusu kurumun “seri yargılama usulü” ve “seri kovuşturma usulü”¹⁵ olarak adlandırılmasının daha isabetli olacağı kanaatindeyiz.

2.3. Basit Yargılama Usulünün Hukuki Niteliği

Basit yargılama usulünün uygulanabileceği suçlar yönünden kanunkoyucu tarafından tahdidi bir belirleme yapılmamıştır. CMK’nın 251. maddesine göre basit yargılama usulü, Asliye Ceza Mahkemelerinin görev alanına giren suçlar yönünden ve suç için kanunda öngörülen cezanın adli para cezasını ve/veya iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektirmesi halinde uygulanabilmektedir. Öngörülen adli para cezası yönünden, bir alt veya üst sınır belirlenmemiştir.¹⁶ Hapis cezası ile birlikte adli para cezası da öngörülmüş ise bu usulün uygulanıp uygulanmayacağı belirlenirken öngörülen hapis cezası esas alınacaktır.¹⁷ Suçun, kanunda öngörülen cezasının miktarı itibarıyla basit yargılama usulü uygulanabileceği suçlardan olması halinde dahi, bu usulün uygulanıp uygulanmaması hâkimin takdirine bırakılmıştır. Kanunda, mahkeme tarafından hangi

⁹ Yılmaz, Zahit. Apiş, Özge, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.26, S.1, 2020, s.65-66.

¹⁰ Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi (2/2215) ve Adalet Komisyonu Raporu, TBMM, Sıra Sayısı 105, s.19, (www.tbmm.gov.tr), (Erişim Tarihi: 15.03.2023)

¹¹ 7188 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi Gerekçesi, (www.tbmm.gov.tr) (Erişim Tarihi: 13.03.2023).

¹² Türk Dil Kurumu, (www.tdk.gov.tr), (Erişim Tarihi: 13.03.2023).

¹³ Türk Dil Kurumu, (www.tdk.gov.tr), (Erişim Tarihi: 13.03.2023).

¹⁴ Yılmaz, Zahit. Apiş, Özge, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, s.86.

¹⁵ Yılmaz, Zahit. Apiş, Özge, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, s.86.

¹⁶ Şahin, Cumhur.Göktürk, Neslihan, 2020, s.208.

¹⁷ Şahin, Cumhur.Göktürk, Neslihan, 2020, s.208.

ölçütlere dayanılarak basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağına karar verileceğine dair bir belirleme yapılmamıştır.¹⁸

Farklı mahkemeler tarafından tamamen takdire bağlı olarak yapılan değerlendirme sonucunda sanığın mahkumiyetine hükmolunması durumunda, netice cezada öngörülen indirim nedeniyle farklı ceza miktarları ortaya çıkabilmektedir. Uygulamada, çokça karşılaşılan bir sorun olan usulsüz tebligatlar nedeniyle mahkemeler tarafından bu usulün uygulanmaması yoluna gidilebilmekte, buna karşılık sanık ve mağdura, CMK'da da öngörüldüğü gibi, telefon yoluyla ulaştırılması halinde uyuşmazlık daha kısa sürede sonuçlanabilmektedir. Bu gerekçeler ile farklı ceza miktarlarının önüne geçebilmek adına basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağına dair daha somut ölçütler öngörülmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

CMK'nın 251/1. maddesinde, "*Asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir.*" hükmü yer almaktadır. Kanunkoyucu söz konusu düzenleme ile, basit yargılama usulünün yalnızca asliye ceza mahkemesi tarafından yapılacak olan yargılamalarda söz konusu olabileceğini belirtmiştir. Buna göre basit yargılama usulü kapsamında bulunan bir suçun ağır ceza mahkemelerinde yargılamasının yapılması halinde, basit yargılama usulü uygulanamayacaktır. Örneğin; yağma suçu ile ilgili olarak, TCK'nın 150/1. maddesi, "*Kişinin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağını tahsil amacıyla tehdit veya cebir kullanması halinde, ancak tehdit veya kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.*" hükmünü içermektedir. Mağdurda meydana gelen yaralanmanın basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olması veya tehditin TCK'nın 106/1. maddesinde düzenlenen basit tehdit suçu kapsamında kalması halinde, söz konusu suçlar için kanunda öngörülen cezalar miktar itibarıyla basit yargılama usulü kapsamında kalmasına rağmen, yağma suçundan yargılama yapmaya görevli mahkememin ağır ceza mahkemesi olması nedeniyle, basit yargılama usulü uygulama alanı bulamayacaktır.

CMK gereğince soruşturma aşaması, iddianamenin kabulü ile sona erer. Dolayısıyla, kovuşturma aşaması da iddianamenin kabulü ile birlikte başlamaktadır. Hâkim iddianameyi incelendikten sonra iddianamenin iadesini gerektirecek bir neden bulunmaması ve basit yargılama usulünün uygulanmasına engel bir hal olmaması durumunda iddianamenin kabulüne karar verecek ve basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verebilecektir. Basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağına mahkeme tarafından karar verilmesi de göz önüne alındığında, basit yargılama usulü kovuşturma evresine özgü ceza muhakemesi usulüdür.

Basit yargılama usulünün yalnızca Türk Ceza Kanunu'nda düzenlenen suçlar bakımından uygulanabileceğine dair bir düzenlemede mevcut değildir.¹⁹ Bu nedenle basit yargılama usulü, cezanın alt ve üst sınırı itibarıyla bu usulün uygulanabileceği suçlar kapsamında kalan ve basit yargılama usulünün uygulanmasına engel bulunmayan TCK dışındaki kanunlarda yer alan suçlar yönünden de uygulama alanı bulacaktır.

¹⁸ Yenisey, Feridun.Nuhoğlu, Ayşe,Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s.884.

¹⁹ Taşkın, Ş. Cankat, Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü, 1. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s.130.

Basit yargılama usulünde, ceza muhakemesi usulü olmasının yanı sıra, sanığın mahkûmiyeti halinde sonuç cezadan 1/4 oranında indirim yapılmasına imkân sağlaması bakımından, maddi ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler de mevcuttur. Kanaatimizce; basit yargılama usulü CMK’da düzenlemesi nedeniyle bir muhakeme kurumu olmasının yanında, neticesinde sanığın mahkûmiyeti halinde sonuç cezadan 1/4 oranında indirim yapılmasına imkân sağlaması açısından, hem şekli hem de maddi ceza hukuku kuralları içeren karma nitelikte bir kurumdur.

Basit yargılama usulünün hukuki niteliğinin tespitinin önemi, söz konusu usulün zaman bakımından uygulanmasında karşımıza çıkmaktadır. Kural olarak, usul hükümleri açısından derhal uygulama ilkesi geçerlidir. Maddi ceza hukuku hükümleri yönünden ise lehe kanunun uygulanması ilkesi kapsamında geriye yürüme söz konusu olabilmektedir. Bu itibarla, basit yargılama usulünün yalnızca usul hükümlerine tabi olduğu kabul edildiği takdirde, derhal uygulama ilkesi gereğince geçmişe etkili olarak uygulanamayacaktır. Ancak basit yargılama usulü belirtildiği üzere hem şekli hem de maddi ceza hukuku kuralları içeren karma nitelikte bir kurumdur. Bunun neticesinde de, basit yargılama usulü açısından lehe kanunun uygulanıp uygulanamayacağına dair sorun ortaya çıkmaktadır. Basit yargılama usulünün karma nitelikteki yapısı göz önünde bulundurulduğunda, kanaatimizce lehe kanun ilkesinin uygulanması gerekmektedir. Ancak kanunkoyucu, 17.10.2019 tarihli ve 7188 sayılı Kanun’un 24. maddesi ile başlığı ile birlikte yeniden düzenlenmiş olan CMK’nın “Basit Yargılama Usulü” başlıklı 251. maddesindeki düzenlemeye, 7188 sayılı Kanununun Geçici 5. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan, “01.01.2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmaz.” şeklindeki düzenleme ile sınırlama getirmiştir.

Anayasa Mahkemesi, 19.08.2020 tarihli ve 31218 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan, 25.06.2020 tarihli ve 2020/16 Esas ve 2020/33 sayılı iptal kararı ile, “...kovuşturma evresine geçilmiş...” ibaresinin, aynı bentte yer alan “... basit yargılama usulü...” yönünden Anayasanın 38. maddesine aykırı bulunarak iptaline karar vermiştir.²⁰

Yine Anayasa Mahkemesi’nin 16.03.2021 tarihli ve 31425 sayılı Resmî Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren 14.01.2021 tarihli 2020/81 Esas ve 2021/4 Karar sayılı iptal kararı ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’na 17.10.2019 tarih ve 7188 sayılı Kanunu’nun 31. maddesiyle eklenen geçici 5.maddesinin (d) bendinde yer alan “*hükme bağlanmış*” ibaresi, basit yargılama usulü yönünden Anayasa’ya aykırı bulunarak iptaline karar verilmiştir.²¹

²⁰ Anayasa Mahkemesi, iptal gerekçesinde; “...Bu kapsamda bazı yargılama usulü kuralları, kovuşturulan fiiller için öngörülen ceza miktarlarını etkileyebilmektedir. Ceza miktarını etkileyen yargılama kurallarında failin lehine olan düzenlemelerin geçmişe uygulanmaması, suçta ve cezada kanunilik ilkesiyle bağdaşmaz. Düzenlemelerin yer aldığı kanunlar onların yorumlanmasında öneme sahip olmakla birlikte anayasal ilkelerin uygulanmasında belirleyici değildir. Dolayısıyla ceza miktarının üzerinde fail lehine bir etki oluşturan ceza muhakemesi kurallarının da geçmişe uygulanması suçta ve cezada kanunilik ilkesinin bir gereğidir...” şeklinde değerlendirme yapmıştır.

²¹ Anayasa Mahkemesi, iptal gerekçesinde; “...Suçta ve cezada kanunilik ilkesi Anayasa’nın 13. maddesinde ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin kuralın suç ve cezalar yönünden özel düzenlemesi olarak değerlendirilebilir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, cezalandırmanın temel haklara etkisinden kaynaklanan özel önemi nedeniyle zaman içinde bir ceza hukuku kavramı olarak alt ilkeler de içerecek şekilde gelişmiştir. Bu bağlamda hukuki belirliliğin ve hukuk güvenliğinin gereği olarak Anayasa’nın 38. maddesinin birinci fıkrasında yer alan “...kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza

Anayasa Mahkemesi'nin belirtilen iptal kararları doğrultusunda, basit yargılama usulü yönünden sanık hakkında lehe kanun değerlendirmesi yapılması gerekmektedir. Kanaatimice de sanığın lehine olan kanun hükmünün yürürlüğe girmesi halinde sanık hakkında lehe olan kanun hükmünün uygulanması gerekmektedir.

Basit yargılama usulünün yürürlüğe girdiği tarihte hükmü kesinleşmiş olan yargılamalar yönünden uygulanması söz konusu olmayacaktır, ancak bu tarihte kovuşturma evresine geçilmiş olan veya hükme bağlanmış olan yargılamalarda basit yargılama usulü uygulanabilecektir. Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararları değerlendirildiğinde, basit yargılama usulünün maddi ceza hukukuna ilişkin olan ve aynı zamanda yargılama usulü kuralları içeren karma nitelikte bir kurum olduğu anlaşılmaktadır.

2.4. Basit Yargılama Usulünün Amacı

Adalet Bakanlığı tarafından düzenlenen 2019-2023 Stratejik Planı, altı amaç etrafında şekillendirilmiştir. Bunlar; ceza adaleti sisteminin etkinliğinin artırılması, hukuk yargılaması ile idari yargılamanın sadeleştirilmesi ve etkinliğinin artırılması, performans ve verimliliğin artırılması, insan kaynaklarının nitelik ve niceliğinin artırılması, temel hak ve özgürlüklerin korunarak geliştirilmesi, savunma hakkının etkin kullanılmasının sağlanması ve yargıda şeffaflığın geliştirilmesi, adalete erişimin kolaylaştırılması ve hizmetlerden memnuniyetin artırılmasıdır.²² Söz konusu stratejik planda yargı hizmetlerine ilişkin ortaya konulan çözümlerin birçoğunun tam anlamıyla hayata geçirilememesinin önündeki en önemli engellerden birinin, Cumhuriyet savcılıkları ve mahkemelerin iş yükü fazlalığı olduğu belirtilmiştir.²³ Türkiye Cumhuriyetinde 2019 yılı Şubat ayı itibarıyla hâkim ve savcı sayısı 19.394'tür.²⁴ Hâkim ve savcı sayısının kısmen yetersiz olması nedeniyle yargı üzerinde oluşan iş yükünü azaltma ve iş yükü fazlalığı nedeni ile ortaya çıkan olumsuz sonuçların önüne geçilebilmesi amacıyla, temel güvencelere aykırı olmayan kurumların ihdas edilmesi gerekmektedir.

Basit yargılama usulü, 5271 sayılı CMK'da 7188 sayılı kanunla yapılan değişiklikle ceza hukukumuzda giren alternatif çözüm yollarından biridir.²⁵ Basit yargılama usulü, yargılama makamlarının iş yükünün artması nedeniyle bir takım suçlar yönünden alternatif bir yargılama usulü olarak öngörülmüştür. Bu halde yargılama makamlarının iş yükünün hafifleyeceği ve bununla birlikte daha ağır nitelikteki suçların yargılanmasına daha fazla zaman ve emek ayrılacağı değerlendirilmektedir.²⁶ Nitekim Anayasa Mahkemesi 25.06.2020 tarihli ve 2020/16 Esas ve 2020/33 Karar sayılı kararında, yargılamanın gereksiz yere uzamasını engelleyecek yargılama usullerinin

---

verilemez" hükmüyle aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasaklanmıştır. Ceza normlarının zaman bakımından uygulanmasını düzenleyici nitelikteki bu kural kanunilik ilkesinin bir alt ilkesi olan aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasağı olarak ifade edilmektedir. Suç tarihinden sonra yürürlüğe giren kanunun aynı fiili suç olmaktan çıkarması veya aynı suç için daha hafif bir ceza öngördüğü durumlarda ise diğer bir alt ilke olan lehe kanunun uygulanması ilkesi gündeme gelmektedir..." şeklinde değerlendirme yapmıştır.

²² Adalet Bakanlığı Stratejik Planı (2019-2023), 2019, s.30.

²³ Adalet Bakanlığı Stratejik Planı (2019-2023), 2019, s.5.

²⁴ Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi, 2019, s.15.

²⁵ RG: 24.10.2019, S. 30928.

²⁶ Şahin, Cumhuriyet, Neslihan, 2020, s.208.

yürürlüğe konulmasının makul sürede yargılanma hakkının bir gereği olduğunu belirtmiştir.

Hukuk sistemimizde basit yargılama usulünün yürürlüğe girdiği tarihten önce, suçun cezasının hapis veya adli para cezası olup olmadığına ya da hapis cezasının miktarına bakılmaksızın aynı yargılama usulü uygulanmaktaydı. Tüm suçlar yönünden aynı yargılama usulü uygulanması, uzun süren yargılamalara yol açmış ve bunun neticesinde de yargının iş yükü hızlı bir şekilde artmıştır,

Yargının iş yükünün belirtilen nedenler ile Kıta Avrupası Hukuk Sistemlerinde de artmış olması üzerine, Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesince ceza adaletinin sadeleştirilmesine yönelik olarak R (87) 18 sayılı tavsiye kararı yayımlanmıştır. Konsey tarafından suçun işlenmesinden sonra gösterilen tepkinin gecikmesinin ceza hukukunu zayıflattığı ve uygun adalet idaresini olumsuz yönde etkilediği göz önünde bulundurularak ve mahkemelere gelen iş sayısındaki yoğunluğun ve özellikle hafif ceza gerektiren suçlar ile ceza yargılamasında geçen uzun sürenin neden olduğu sorunlara bakılarak, gecikmelere karşı tavsiyelerde bulunulmuştur.²⁷

Bu kapsamda, adli usullerin basitleştirilmesi ile ilgili olarak; duruşma öncesinde, duruşma esnasında ve daha sonrasında yapılacak olan işlemler ile duruşma zabıtları ve kararlarda basitleştirme hususları belirtilmektedir. Üye devletlere, soruşturma ve kovuşturma evresine ait formalitelerin terk edilmesi, hafif suçlarla sınırlı olmak üzere duruşma tarihi ve kendini temsil ettirme hakkı ile ilgili olarak bilgilendirme yapılması durumunda sanığın gıyabında yargılamanın yapıp karara bağlanabilmesi yönünde tavsiyelerde bulunulmaktadır. Ayrıca anayasal haklar ve hukuki prosedürler dahilinde suç ikrarı ile sanığın yargılama sürecinin erken bir evresinde hâkim karşısına çıkarılmasının mümkün olabileceği aktarılmaktadır. Suç ikrarı usulünün mahkemece aleni olarak yapılan duruşmada gerçekleştirilmesi ve davalarda kovuşturma evresinden kısmen veya tamamen vazgeçilerek doğrudan yaptırıma hükmolunması, ancak hüküm kurmadan önce hâkimin tarafları dinlemesi gerektiği tavsiye edilmektedir.²⁸

Basit yargılama usulü de, bahsedilen Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesince ceza adaletinin sadeleştirilmesine yönelik olarak R (87) 18 sayılı tavsiye kararı ile paralel olarak düzenlenmiş alternatif bir yargılama usulü olup, hızlı yargılamaya, yargının iş yükünü hafifletmeye ve kaynakların verimli kullanılmasına katkı sağlamak amacıyla 7188 sayılı Ceza Muhakemesi ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 24. ve 25. maddelerinde düzenlenerek yürürlüğe konmuştur.

2.5. Karşılaştırmalı Hukukta Basit Yargılama Usulüne Benzer Kurumlar

Basit yargılama usulü, kişilerin anayasal haklarının ihlaline neden olmadan maddi gerçeğe en kısa ve hızlı şekilde ulaşarak uyuşmazlığın çözümünü hedefleyen alternatif bir yargılama usulüdür. Temel amaç olan uyuşmazlıkların kısa ve hızlı şekilde çözülmesine duyulan gereksinim, değişen toplum düzeninin getirmiş olduğu suç tiplerinin ve suç oranlarının artmış olmasından kaynaklanmaktadır. Devletler de, kendi

²⁷ Yücel, Mustafa Tören, Türk Ceza Siyaseti Kriminolojisi, 4. Bs., Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2007, s.403-404.

²⁸ Alkan, Özlem, Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü, 1. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s.36.

ceza adalet sistemi içerisinde bu duruma karşı bazı yeni kurumlar ihdas ederek önlemler almaktadırlar. Süreç içerisinde basit yargılama usulü gibi yargılamayı kısaltan kurumlar, uyuşmazlıkların çözümünde etkin bir yargı sisteminin vazgeçilmezi haline gelmiştir. Kısaltılmış yargılama kurumlarını uygularken, hukukun temel ilkelerinden ve kişilerin anayasal haklarından taviz vermeden bu kurumların işlerliğini sağlamak büyük önem arz etmektedir. Bu da, ancak daha hafif cezalar gerektiren suçlarda bazı usulü prosedürlerin uygulanmaması ve uyuşmazlığı daha hızlı çözüme kavuşturacak usullerin uygulanması ile mümkündür. Basit yargılama usulünün düzenlendiği 7188 sayılı Kanun madde gerekçesinde, konuya ilişkin açıklama şu şekildedir: *“Mukayeseli hukukta suçların önem derecesi, olayların karmaşık olup olmaması, çözümünde hukuki veya idari herhangi bir sorunla karşılaşılması, tanık dinlemenin zorunlu olup olmaması gibi hususlar”* *“nazara alınarak farklı yargılama usullerine ilişkin düzenlemeler yer almaktadır. Farklı yargılama usullerinin benimsenmesinin kabul edilebilir olduğuna dair Anayasa Mahkemesi ve Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından verilen kararlar bulunmaktadır.”*²⁹

Bu başlık altında, karşılaştırmalı hukukta basit yargılama usulünün benzer görünüşleri incelenecek olup, Türk Ceza Muhakemesindeki basit yargılama usulü ile karşılaştırması yapılacaktır.

2.5.1 İtalyan Ceza Hukuku Sistemi

İtalya Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yargılamayı hızlandıran ve uyuşmazlığın kısa sürede çözümünü hedefleyen “Hızlı Yargılama”, “Doğrudan Yargılama”, “Ceza Kararnamesi” ve “Kısaltılmış Yargılama” adı altında, basit yargılama usulüne nitelik ve amaç bakımından benzer kurumlar bulunmaktadır.³⁰

2.5.1.1. Hızlı Yargılama

Hızlı yargılama, İtalya Ceza Muhakemesi Kanunu 449 ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir. Hızlı yargılama usulünde ön duruşma prosedürü atlanmakta olup, bu usul acele bir duruşma işlemidir. Ancak dört durumda uygulanabilmektedir.³¹ İlk halde, sanığın suçüstü durumunda yakalanması ve kırk sekiz saat içinde sulh ceza hakiminin huzuruna çıkartılması gerekmektedir. Bu ilk durumda tam bir ceza yargılaması gerçekleştirilmekte olup, deliller sarıh olduğu için yargılama süreci hızlı işletilmektedir.³² İkinci halde; sanık suçüstü halinde yakalanmamasına rağmen hızlı yargılama usulüne izin verilmektedir. Bu durumda hızlı yargılama usulünün uygulanabilmesinin şartı sanığın kendisi hakkında hızlı yargılama usulünün uygulanmasına izin vermesidir. Üçüncü durum ise birinci durumun bir çeşidi olarak kabul edilmektedir. Ancak burada birinci durumdan farklı olarak, suç daha detaylı soruşturma gerektiren bir suç olup, bu nedenle hızlı yargılama usulünün uygulanmasını talep etmeden önce savcıya on beş günlük süre verilmektedir. Dördüncü durumda ise işlenen suçla ilgili olarak savcıya tam bir itirafın

²⁹ 7188 sayılı Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifi Gerekçesi, (www.tbmm.gov.tr), (Erişim Tarihi: 25.03.2023).

³⁰ Alkan, Özlem, Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü, 1. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s.47-48.

³¹ Taneri, Gökhan, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020, s.27.

³² Pizzit William T. ve Marafiotif, Luca, “The New Italian Code of Criminal Procedure: The difficulties of Bulding an Adversarial Trial System on a Civil Law Foundation” The Yale Journal of International Law, C.17, S.1, 1992, s.18'den aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.47.

yapılması gerekmektedir. Delillerin toplanması ve duruşmada bulunma hakkı olanların duruşmaya çağırılması ile ilgili kolaylıkların sunulduğu bu uygulamada, sanıktan on gün içerisinde savunması hazırlaması istenmekte ve sanık lehine herhangi bir indirim öngörülmemektedir.³³

Hızlı yargılama usulünün uygulanması için suçüstü halinin aranması, işlenen suç ile ilgili olarak savcıya tam bir itirafın yapılmış olmasının gerekmesi ve usulün uygulanması ile sanık hakkında hükmolunan cezadan herhangi bir indirim öngörülmemiş olması nedeniyle, hızlı yargılama usulünün basit yargılama usulü ile çok fazla benzer yanının bulunmadığını söylemek yerinde olacaktır. Ancak uyuşmazlığın kısa sürede çözümünün amaçlanması bakımından, her iki usul de aynı amaca hizmet etmektedir.

2.5.1.2. Doğrudan Yargılama

İtalya Ceza Muhakemesi Kanunu 453 ve devamı maddelerinde doğrudan yargılama kurumu düzenlenmiştir. Bu kurumun uygulanması, gerek sanık gerekse de savcı tarafından ayrı ayrı talep edilebilmektedir.³⁴ Doğrudan yargılama kurumunun uygulanabilmesi için sanığın aleyhindeki kanıtların güçlü olması, suçla ilgili olarak sanığın bilgilendirilmesi ve savcının soruşturmaya başladıktan sonra doksan gün içinde ilgili mahkemeye talebini bildirmesi gerekmektedir. Doğrudan yargılama usulüne başvurulduğu takdirde, hâkim tarafından yalnızca savcılığın sunmuş olduğu soruşturma tutanakları incelenebilecek ve hâkim beş gün içerisinde karar verecektir. Bu uygulama bir bakımdan ön duruşmadan feragat etme şeklinde tanımlanabilmektedir.³⁵

Ceza Muhakemesi Kanunumuza basit yargılama usulü ile birlikte, yine yargılamanın kısaltılması ve emek ve zaman tasarrufu sağlanması amacıyla, soruşturma aşamasına özgü bir kurum olan seri muhakeme usulü de girmiştir. Seri muhakeme usulü, 5271 sayılı CMK'nın 250. maddesinde düzenlenmiştir. Seri muhakeme usulünün ne şekilde uygulanacağı, CMK'nın 250/2 vd. fıkralarında;

“(2) Cumhuriyet savcısı veya kolluk görevlileri, şüpheliyi, seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirir.

(3) Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanır.

(4) Cumhuriyet savcısı, Türk Ceza Kanunu'nun 61 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hususları göz önünde bulundurarak, suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan ve koşulları bulunduğu takdirde zincirleme suça ilişkin hükümler uygulandıktan sonra belirlenen cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle yaptırımını belirler.

³³ Taneri, Gökhan, 2020, s.27.

³⁴ Erdem, Mustafa Ruhan. Şentürk, Candide, Ceza Muhakemesinde Kanun Yolları, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2018, s.579'den aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.48.

³⁵ Erdem, Mustafa Ruhan. Şentürk, 2018, s.27'den aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.48.

(5) Dördüncü fıkra uyarınca sonuç olarak belirlenen hapis cezası Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde Türk Ceza Kanunu'nun 50 nci maddesine göre seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya 51 inci maddesine göre ertelenebilir.

(6) Bu maddeye göre belirlenen yaptırımlar hakkında, Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde 231 inci madde kıyasen uygulanabilir.

(7) Bu madde kapsamında yaptırım uygulanması, güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanmasına engel teşkil etmez.”

“(8) Cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını yazılı olarak görevli mahkemeden talep eder.” şeklinde düzenlenmiştir.

Seri muhakeme usulünde cumhuriyet savcısı, soruşturma konusu suç ile ilgili olarak hüküm kurmakta ve bu hükmü talepname adı altında ilgili mahkemeye göndermektedir. Savcılığın ilgili mahkemeye sanık ile ilgili talebini bildirmesi ve nihayetinde sanık ile ilgili kararın mahkeme tarafından verilmesi yönlerinden İtalyan Ceza Muhakemesi Kanunu'nda düzenlenen doğrudan yargılama kurumunun, CMK'nın 250. maddesinde düzenlenen seri muhakeme usulü ile benzer yönleri bulunmaktadır.

2.5.1.3. Ceza Kararnamesi

Ceza kararnamesi, İtalya Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 459 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. İtalya ceza hukuku sisteminde ceza kararnamesi kurumu, basit ceza davalarında uygulama alanı bulmaktadır. Ceza kararnamesi kurumunun uygulanması neticesinde, sanıklar hakkında adli para cezaları indirimli olarak hükmolunmaktadır. Söz konusu kurumun amacı, tıpkı basit yargılama usulünde olduğu gibi, hafif suçlar yönünden duruşma yapılmaksızın, tarafların yokluğunda, sanığın savunmasına başvurmadan uyuşmazlığı kısa süre içinde sonuçlandırmaktır. Ceza kararnamesi usulünde, sanığa tek taraflı olarak teklifte bulunmaktadır. Sanığın teklifi kabul edip etmemesi tamamen kendi iradesine bağlıdır.³⁶ Bu usulde savcılıkça sulh ceza hakimliğine, sanık hakkında hükmolunacak adli para cezasında yarı yarıya indirim yapılarak karar verilmesi talebi bildirilmektedir. Ancak sanık, hakkında hükmolunan indirimli adli para cezasına karar tarihinden itibaren on beş gün içinde itiraz ederek, yargılamanın genel hükümlere göre yapılmasını isteyebilir. Bu halde, sanık hakkında daha önceden hükmolunan kararın sanık aleyhinde değişme riski ortaya çıkabilecektir.³⁷

Ceza kararnamesi usulü, savcılık makamı tarafından yarı yarıya indirim uygulanması talebi bakımından seri muhakeme usulü ile benzer yanlar taşımakla birlikte, sanık hakkında basit yargılama usulü uygulanması neticesinde sanığın söz konusu karara itiraz etmesi ile genel hükümlere göre yeniden yargılama yapılması bakımından da basit yargılama usulüne benzer yanlar barındırmaktadır.

2.5.1.4. Kısaltılmış Yargılama

Kısaltılmış yargılama usulü İtalya Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 438. vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Söz konusu kurum, cezası müebbet hapis cezasını

³⁶ Pizzit William T..Marafiotif, Luca, 1992, s.21'den aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.49.

³⁷ Erdem, Mustafa Ruhan.Şentürk, 2018, s.579'dan aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.49.

gerektiren suçlar haricindeki her türlü suç için uygulanabilmektedir. Usul, uyuşmazlığın soruşturma dosyasına bağlı olarak hızlı şekilde çözülmesini sağlayan bir yargılama yöntemidir.³⁸ Kısaltılmış yargılamada dava mahkeme hâkimi tarafından görülmemekte, ön duruşma hâkimi tarafından görülmektedir. Bu nedenle kurumun adı, “yarı yargılama usulü” olarak da adlandırılmaktadır.³⁹ Kısaltılmış yargılamanın uygulanması durumunda, duruşma konsey odasında gerçekleştirilir. Tarafların sözlü savunmaları alınır. Kural olarak taraflar ancak dosyada yer alan belgelere dayanabilirler, ancak istisnai olarak sözlü delillere izin verilebilir.⁴⁰ Sanık, sorgusunun hâkim tarafından yapılmasını isteyebilmektedir. Kısaltılmış yargılama usulünün uygulanabilmesi için, savcı ile sanık arasında anlaşmanın sağlanması gerekmektedir. Ancak bu anlaşma ceza miktarı ile ilgili bir anlaşma değil, usulün uygulanıp uygulanmayacağına dair bir anlaşmadır. Mahkeme uyuşmazlığın dosya üzerinden çözümlenmesi yoluna giderse, yargılama yalnızca ara muhakeme işlemleri ile sınırlı tutulacak ve sanığın mahkûmiyetine hükmolunursa, sanık hakkında hükmolunacak cezadan üçte bir oranında indirim yapılacaktır. Bu indirim zorunludur. Sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilirse, bu karar sanığın adli sicil kaydına işlenmemektedir. Kısaltılmış yargılama usulünün uygulandığı her aşamada, sanık toplanan delillere dayanarak, yargılamanın duruşmalı olarak yapılmasını isteyebilir.⁴¹

Basit yargılama usulünün uygulanması için, kısaltılmış yargılama kurumunda olduğu gibi, sanık ile hâkimin veya savcının aralarında bir anlaşmanın sağlanmasına gerek yoktur. Basit yargılama usulünde kısaltılmış yargılamadan farklı olarak, basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağı tamamen mahkemenin takdirine bağlıdır. Kısaltılmış yargılama usulü, cezası müebbet hapis cezasını gerektiren suçlar haricinde uygulama alanı bulabilirken, basit yargılama usulü, kanunda suç için öngörülen cezanın yalnızca adli para cezası veya üst sınırı iki yılı aşmayan hapis cezası olması halinde uygulama alanı bulabilmektedir. Kısaltılmış yargılama usulünde, sanık her aşamada toplanan delillere dayanarak yargılamanın duruşmaları olarak yapılmasını isteyebilirken, basit yargılama usulünde mahkemece gerekli görülmesi halinde hüküm verilinceye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebilmektedir. Ancak her iki usulün uygulanması halinde sanık hakkında mahkûmiyete hükmolunması durumunda öngörülen zorunlu indirim, her iki usulün benzer noktasıdır.

2.5.2. Alman Ceza Hukuku Sistemi

Almanya Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yargılamayı hızlandıran ve uyuşmazlığın kısa sürede çözümünü hedefleyen “Hızlandırılmış Yargılama”, “Ceza Kararnamesi” ve “Hüküm Anlaşması” adı altında, basit yargılama usulüne nitelik ve amaç bakımından benzer kurumlar bulunmaktadır.

---

³⁸ Kızılarıslan, Hakan, “7188 Sayılı Kanunla Ceza Muhakemesi Hukukuna Getirilen Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.7, S.2, 2020, s.1905'den aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.49.

³⁹ Ambos, Kai.Heinze, Alexander, "Abbreviated Procedures in Comparative Criminal Procedure: A Structural Approach with a View to International Criminal Procedure", Abbreviated Criminal Procedures for Core International Crimes, Morten Bergsmo (Ed.), Torkel Opsahl Academic E-Publisher, Brussels 2017, s.44-45'ten aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.50.

⁴⁰ AİHM-Scoppola.Italy Davası, B.No:10249/03,17.09.2009, s.27'den aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.50.

⁴¹ Erdem, Mustafa Ruhan.Şentürk, 2018, s.579'dan aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.50.

2.5.2.1. Hızlandırılmış Yargılama

Hızlandırılmış yargılama, Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 417 ila 420. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Bu usul, ceza muhakemesinin birtakım aşamalarının atlanmasına imkân vermektedir. Hızlandırılmış yargılama usulünün uygulanabilmesi için, suçun sulh ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suç olması gerekmektedir. Ancak usulün uygulanabilmesi için ayrıca, suçun işlendiğine ilişkin delillerin oldukça kuvvetli olması ve uyuşmazlığa konu olayın detaylı bir yargılama faaliyeti gerektirmemesi gerekmektedir. Bu şartların mevcut olması halinde, savcı uyuşmazlığı derhal duruşmaya götürebilecektir.⁴²

Hızlandırılmış yargılama usulünün uygulanması için savcı istemde bulunabilecektir. Hızlandırılmış yargılama usulünde daha önceden dinlenmiş olan tanık, bilirkişi veya suç ortakları duruşmada yeniden dinlenilmemektedir. Bu haliyle hızlandırılmış yargılamada soruşturma işlemleri olağan olarak yapılmakta olup, bu usulün uygulanması yalnızca kovuşturma aşamasını kısaltmaktadır. Savcı duruşma talebini hâkime sunduktan sonra, duruşma yapılması için belirlenen tarih arasındaki süre altı haftayı kural olarak aşamaz. Hızlandırılmış yargılama neticesinde sanık hakkında, ancak para cezasına veya bir yıla kadar hapis cezasına hükmolunabilmektedir. Bunun haricinde araç kullanma izninin sona erdirilmesi dışında, güvenlik tedbirlerine de hükmolunamaz. Sanık hakkında hükmolunması muhtemel ceza en az altı aylık hapis cezası ise sanığa müdafî atanması zorunludur. Ayrıca hüküm açıklanana kadar her aşamada, hızlandırılmış yargılama usulünün uygulanmasına dair karardan vazgeçilebilir.⁴³

Hızlandırılmış muhakeme usulünde amaç, bazı prosedürlere istisna getirerek uyuşmazlığın daha kısa süre içerisinde çözümlenmesini sağlamaktır. Basit yargılama usulünde olduğu gibi bu usulde de yargılama sürecinin yürütülmesinde ağırlık mahkemede olup, her iki usulün de uygulanabileceği uyuşmazlıklar, öngörülen cezanın miktarına göre belirlenmiştir.

2.5.2.2. Ceza Kararnamesi

Ceza kararnamesi, Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 407 vd. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu özel muhakeme türü, savcının talebi üzerine dosya üzerinden yürütülür ve yazılı ve yüzeysel bir yargılama söz konusu olur.⁴⁴ Alman CMK madde 407/1'e göre; "*ceza hâkimi önündeki davalarla toplu asliye mahkemesinin yetkisine giren davalarda suç cünha*⁴⁵ *ise savcılığın yazılı talebi üzerine duruşma yapılmaksızın yazılı ceza kararnamesi ile yaptırım belirlenebilir.*"⁴⁶ Bu usulde doğrudan doğruyalık, açıklık ve sözlülük ilkelerinin uygulanması söz konusu değildir. Ancak usul, yargının iş yükünün hafifletilmesine hizmet eder.⁴⁷

⁴² Aygörmez, Gülsün A., Korkmaz, Mehmet, Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü Muhakeme Stratejileri, 1. Bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021, s.56.

⁴³ Aygörmez, Gülsün A., Korkmaz, Mehmet, 2021, s.57.

⁴⁴ Ildırar, Elif, Seri Muhakeme Usulü, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s.46-47'den aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.50.

⁴⁵ Alman Ceza Kanununa göre, bir yıldan az hürriyeti bağlayıcı ceza veya para cezası olan fiiller cünha olarak adlandırılır (<http://feridunyenisey.com.Yayinlar.CezaHukukunaGiris.pdf>, s.19).

⁴⁶ Alkan, Özlem, 2021, s.52.

⁴⁷ Erdem, Mustafa Ruhan.Şentürk, 2018, s.577'den aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.52-53.

Alman ceza hukukuna göre ceza kararının uygulanabilmesi için, soruşturma sonucunda elde edilen bilgi ve belgelerin duruşma açılmasını gerektirecek nitelikte olamaması gerekmektedir.⁴⁸ Ceza kararı kurumu ile kanun koyucu, daha hafif nitelikte bulunan suçlar yönünden kovuşturma aşamasına özgü bir takım prosedürleri atlayarak, sanığın kovuşturma evresinde maddi ve manevi olarak korunması amacını taşımaktadır.⁴⁹ Savcı, soruşturma neticesinde duruşma yapılmasının gerekli olmadığı hallerde, mahkemeye bir talepname ile başvuracaktır. Talepnamede savcılık, uyuşmazlık konusu olan suça ilişkin olarak yaptırımını da belirlemek zorundadır. Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nda, savcılık tarafından ceza kararı ile hükmolunabilecek yaptırımlar, madde 407/2'de şu şekilde belirtilmiştir: *“Ceza kararı ile bir veya birkaçına hükmolunacak yaptırımlar şunlardır: Para cezası, ceza kaydı koyarak ikaz, sürme yasağı, mülkiyetin devlete geçirilmesi, müsadere, yok etme, kullanılamaz hale getirme, hükmün ilanı ve bir hükmi kişi veya kişiler hakkında verilmiş olan mahkumiyet veya para yaptırımı, yasaklamanın iki seneden fazla olmaması koşulu ile sürücü ehliyetinin alınması, her türlü hayvan veya belli cins hayvan sahibi olmaktan veya bakmaktan veya mesleki bir bağlantı kurmaktan bir ila üç seneye kadar yasaklanması veya cezadan safınazar edilmesi. (Sanığın müdafii varsa, infazı tecil edilecekse bir seneye kadar hürriyeti bağlayıcı ceza da tayin edilebilir).”*⁵⁰

Sanık hakkında ceza kararında öngörülen yaptırımın uygulanmasında herhangi bir sakınca yok ise hâkim savcılığın talebine uyacaktır. Ancak hâkim uyuşmazlığın duruşmasız şekilde görülmesi konusunda yeterli kanaate ulaşmamış ise ya da savcılığın talebindeki yaptırımdan farklı olarak bir yaptırım uygulamak isterse duruşma açılacaktır. Bunun dışında, sanığın üzerine atılı suç ile ilgili olarak yeterli derecede şüphe olmadığı durumlarda, ceza kararı talebi hâkim tarafından reddedilir.

Ceza kararında hâkim talepname ile bağlı değildir. Dolayısıyla mahkemenin yargılama yetkisi muhafaza edilmektedir.⁵¹ 1970'li yıllarda savcının talebi ile sanığın savunması alınmadan ve sanık mahkeme huzuruna çıkarılmadan dosya üzerinden inceleme yapılarak sanık hakkında cezaya hükmolunması ceza kararı kapsamı dışında bırakılmıştır. Yine 1993 yılında yürürlüğe giren Ceza Mahkemelerinin İşyükünün Azaltılması Kanunu ile, müdafii bulunması halinde sanık hakkında hükmolunan bir yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezanın şartlı salıverme kararı ile birlikte ceza kararı ile verilmesi şartı getirilmiştir.⁵² Ceza kararında, sanık, itiraz hakkı ile ilgili olarak aydınlatılmak zorundadır. Sanığın ceza kararına süresi içinde itiraz etmesi halinde, uyuşmazlık genel hükümlere göre çözümlenecektir. Sanığın itiraz etmesi neticesinde, genel hükümlere göre yapılan yargılama neticesinde sanık hakkında ceza kararı ile öngörülen cezadan daha ağır bir cezaya hükmolunabilecektir.⁵³ Ancak itirazın para cezasının tam gün sayısına denk gelen karşılığının yüksekliği

⁴⁸ Schroeder, Friedrich Christian.Verrel, Torsten, Ceza Muhakemesi Hukuku, Dr. Salih Oktar (Çev.), Yetkin Yayıncılık, Ankara 2019, s.155'ten aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.53.

⁴⁹ Yenisey, Feridun.Oktar, Salih, Alman Ceza Muhakemesi Kanunu, Beta Yayınları, 2015, s.509-510'dan aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.53.

⁵⁰ Yenisey, Feridun.Oktar, Salih, 2015, s.504-505'ten aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.53.

⁵¹ Aygörmez, Gülsün A..Korkmaz, Mehmet, 2021, s.55.

⁵² Schroeder, Friedrich Christian.Verrel, Torsten, 2019, s.157'den aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.53.

⁵³ Erdem, Mustafa Ruhan.Şentürk, 2018, s.577-578'den aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.54.

sebebiyle yapılması halinde, verilecek yeni karar sanık aleyhine olamaz.⁵⁴ İtiraz süresi ceza kararnamesinin tebliği tarihinden itibaren iki haftadır.⁵⁵

Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yer alan ceza kararnamesi ile Türk Hukukunda yer alan basit yargılama usulü arasında benzer yönler bulunmaktadır. Her iki kurumun uygulanmasında yargılama dosya üzerinden yapılmakta, her iki kurum da belirli ağırlıkta bulunan suçlar yönünden söz konusu olmakta, genel hükümlere ilişkin bir takım prosedürler atlanarak yargılamanın hızlandırılması amaçlanmaktadır. Her ne kadar ceza kararnamesinde hâkimin yeterli şüpheye ulaşmaması haliyle sınırlı olsa da, her iki kurumda da hâkimin takdiri ile uyuşmazlığın genel hükümlere göre görülmesine imkan tanınmakta, sanığın itirazı neticesinde yargılama genel hükümlere göre görülmeye devam edilmektedir.

Ceza kararnamesinde savcının sanık hakkında bir talepname düzenleyerek mahkemeye başvurması ve bu taleplemede uyuşmazlık konusu olan suçla ilişkin olarak yaptırımını da belirlemek zorunda olması yönüyle, ceza kararnamesi kurumu ceza muhakemesinde yer alan seri muhakeme usulü ile benzer yönler taşımakta, bu haliyle basit yargılama usulü ile ayrılmaktadır.

2.5.2.3. Hüküm Anlaşması

Kısaca hüküm anlaşması olarak çevrilebilecek olan “Mahkeme ve Yargılama Tarafları Arasında Anlaşma”, Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 257c maddesinde düzenlenmiştir. Hüküm anlaşması, Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'na 2009 yılında girmiştir. Burada hâkim, savcı ve savunma arasında kurulan bir anlaşma söz konusu olup, bu anlaşma yaptırım ve hukuki sonuçları konu edinmektedir.⁵⁶

Mahkeme anlaşmayı ceza yargılamasına katılan diğer sùjelerle yapmaktadır. Anlaşma yapma yetkisi yalnızca mahkemeye tanınmaktadır. Mahkeme anlaşmaya uygun görmüş olduğu uyuşmazlıklar için yargılama yapacak ve suç için kanunda öngörülen alt ve üst sınırlar arasında bir cezayı belirleyecektir. Sonrasında mahkeme tarafından belirlene ceza savcıya ve sanığa teklif edilecek ve bunların cezayı kabul etmesi halinde hüküm anlaşması kurulmuş olacaktır. Anlaşma sanığın ikrarına dayanmaktadır.⁵⁷

1970'li yıllardan itibaren Alman ceza muhakemesinde mahkemelerin iş yükünün azaltılması ve aynı zamanda yargılamanın hızlandırılması amacıyla bir takım düzenlemeler yapılmış olup, hüküm anlaşması kurumu da bu amaçla uygulamaya konulmuştur.⁵⁸ Hüküm anlaşmasının uygulanabilmesi açısından herhangi bir suç ayrımı bulunmamakta olup, kurum mahkemenin takdir ettiği suçlar yönünden uygulanabilmektedir. Sanık tarafından gerçekleştirilen ikrar, gönüllü, sözlü ve özgür iradesine dayanmalıdır.⁵⁹ Mahkeme ikrarın gerçekliği hususunda şüphe duyduğu takdirde, hüküm anlaşması uygulanmamaktadır.⁶⁰ Hüküm anlaşmasında savcının

⁵⁴ Yenisey, Feridun.Oktar, Salih, 2015, s.509-510'dan aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.53.

⁵⁵ Yenisey, Feridun.Oktar, Salih, 2015, s.509-510'dan aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.54.

⁵⁶ Aygörmez, Gülsün A..Korkmaz, Mehmet, 2021, s.53.

⁵⁷ Aygörmez, Gülsün A..Korkmaz, Mehmet, 2021, s.53-54.

⁵⁸ Ekici Şahin, Meral, “Yargılamayı Hızlandıran Bir Model Olarak Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Hüküm Anlaşması”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, S.1, 2020, s.303.

⁵⁹ Ekici Şahin, Meral, 2020, s.311.

⁶⁰ İldırar, Elif, 2021, s.44'den aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.55.

talepname düzenleme ve hüküm kurma yetkisi bulunmamaktadır.⁶¹ Hüküm anlaşması neticesinde tespit edilen cezanın miktarının değişmesi gerektiğini ortaya koyan yeni hususların ortaya çıkması halinde mahkeme anlaşma ile bağlı kalmayacak, bu durum taraflara bildirilecek ve sanığın ikrarı kullanılamayacaktır.⁶² Hüküm anlaşması neticesinde, sanık hakkında genel hükümlere göre gerçekleştirilecek olan yargılama sonunda hükmolunacak cezadan yüzde yirmi veya yüzde otuz indirimli olarak, ancak her halde sanığın kusurunun ağırlığından az olmamak üzere bir ceza tayin edilecektir.⁶³

Hüküm anlaşmasında, tıpkı basit yargılama usulünde olduğu gibi, uygulamanın merkezinde mahkeme bulunmaktadır. Her iki kurumun uygulanması neticesinde, sanık hakkında hükmolunacak olan cezadan belirli bir oranda indirim yapılmakta olup, kurumların ortak amacı yargılama sürecini hızlandırmaktır. Ancak, hüküm anlaşmasında basit yargılama usulünün aksine, belirli ağırlıktaki suçlar yönünden uygulanabileceğine dair bir düzenleme yapılamamış olup, her tür suç yönünden mahkeme tarafından sanık ve savcıya hüküm anlaşması teklif edilebilmektedir.

2.5.3. Fransız Ceza Hukuku Sistemi

Fransa Ceza Muhakemesi Kanunu'nda yargılamayı hızlandıran ve uyuşmazlığın kısa sürede çözümünü hedefleyen "Doğrudan Yargılama" adı altında, basit yargılama usulüne nitelik ve amaç bakımından benzer bir kurum bulunmaktadır.

2.5.3.1. Doğrudan Yargılama

Doğrudan yargılama kurumu, Fransız Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 393 ila 397. maddelerinde düzenlenmektedir. Fransız hukukunda suçlar; kabahat, suç (cünha) ve ağır suç (cürüm) olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Suçlar asliye ceza mahkemelerinde, ağır suçlar ağır ceza mahkemelerinde karara bağlanmaktadır.⁶⁴ Doğrudan yargılama, Fransız hukukunda şüphelinin karıştığını kabul ettiği cünha suçlarla ilgili olarak, hızlı şekilde hüküm kurulması için oluşturulmuş bir alternatif yargılama yöntemidir. Doğrudan yargılama usulü, üst sınırı iki yıla kadar olan hapis cezalarında, savcılık makamı tarafından davanın yargılama aşamasına hazır olduğuna ve şüpheli hakkındaki suçlamaların yeterli olduğuna kanaat getirildiği takdirde, sanığın mahkemeye çıkartılması şeklinde uygulanmaktadır. Sanık, aynı gün yargılanmasına bir avukatın hukuki yardımı eşliğinde rıza göstermelidir. Sanık rıza göstermediği takdirde ya da davanın duruşma açmak için hazır olmadığının anlaşılması halinde, mahkeme tarafların görüşlerini alır ve duruşmayı erteler. Duruşmanın ertelenmesi tarihinden sanık tarafından açıkça feragat edilmediği takdirde, erteleme süresi iki haftadan az veya altı haftadan fazla olamayacaktır.⁶⁵

Basit yargılama usulünün ve doğrudan yargılama usulünün belirli ağırlıkta bulunan suçlar yönünden uygulama alanı bulması ve her iki kurumun da uyuşmazlığı kısa süre içinde çözümlenmeye yönelik olan amaçları bakımından benzer yönleri bulunmaktadır.

⁶¹ Taşkın, Ş. Cankat, 2020, s.111.

⁶² Aygörmez, Gülsün A..Korkmaz, Mehmet, 2021, s.54.

⁶³ Ekici Şahin, Meral, 2020, s.309.

⁶⁴ Yetimoğlu, Melike Ezgi, "Türk ve Fransız Ceza Muhakemeleri Hukuklarında Seri Muhakeme Usulüne Karşılaştırmalı Bakış", Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.1, 2019, s.24'ten aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.57.

⁶⁵ Ambos, Kai.Heinze, Alexander, 2017, s.47-48'den aktaran Alkan, Özlem, 2021, s.57.

Ancak aynı gün duruşmaya çıkartılma, aynı gün duruşmaya çıkmak için sanığın muvafakatının alınması ve bunun bir müdafî eşlinde olması bir arada değerlendirildiğinde, bu usulün, CMK'nın 250. maddesinde düzenlenen seri muhakeme usulü ile daha benzer nitelik taşıdığı söylenebilir.

2.6. Basit Yargılama Usulünün Adil Yargılanma Hakkı Kapsamında Değerlendirilmesi

Hukuk sistemimizde, mahkemelerin iş yükünün azaltılması amacıyla birçok alternatif çözüm yöntemine yer verilmiştir. Bir sonraki bölümde değinileceği üzere, önödeme, uzlaştırma ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi (KDAE) kurumları, bu yöntemlere örnek olarak verilebilir. 2019 yılında 7188 sayılı Kanun ile CMK'da yapılan değişiklik ile de bu yöntemlere basit yargılama usulü eklenmiştir. Basit yargılama usulünde de amaç, daha öncede değinildiği gibi, maddi gerçeğe ulaşırken uyuşmazlığın mümkün olan en kısa sürede neticelendirilmesi, hızlı ve kolay şekilde karara varılmasıdır. Bu sayede mahkemeler ağır suçların yargılamalarına daha fazla vakit ayırabilecek ve emek harcayabilecektir. Bunun neticesinde de, sanıkların makul sürede yargılanma hakkı bakımından ihlallerin önüne geçilebilecektir.

Bunun birlikte basit yargılama usulünün uygulanması halinde sanık hakkında duruşmada bulunmadan, hâkim karşısına çıkmadan cezaya hükmolunması söz konusu olduğundan, adil yargılanma hakkına ilişkin birçok güvenceden feragat etmesi söz konusu olabilecektir. Ancak mahkemelerin iş yükünün azaltılması amacıyla, bu tür alternatif yargılama kurumlarının anayasal sınırlar içerisinde uygulanması zorunluluğu bulunmaktadır. Kaldı ki, mahkemelerin artan iş yükünü hafifletmek ve zaman içerisinde değişiklik gösteren suç tipleri ile mücadele edebilmek amacıyla, ülkelerin ceza yargılama sistemleri içerisinde farklı yargılama usullerine yer verilmesi AİHM tarafında da desteklenmektedir.

Adil yargılanma hakkı, Anayasamızın 36. maddesinde; *“Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir. Hiçbir mahkeme, görev ve yetkisi içindeki davaya bakmaktan kaçınmaz.”* hükmü ile güvence altına alınmıştır. Yine söz konusu hak Anayasamızın 2. maddesinde düzenlenen hukuk devleti ilkesinin de bir gereğidir. Adil yargılanma hakkı ayrıca, ülkemizin de taraf olduğu İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 10. maddesinde⁶⁶; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesinde⁶⁷

⁶⁶ İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 10. maddesi: *“Herkes, haklarının, görevlerinin ya da kendisine cezai sorumluluk yükleyecek herhangi bir suçlamanın belirlenmesinde tam bir eşitlikle, davasının bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından adilane ve açık olarak görülmesi hakkına sahiptir.”*; (<https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannamesi>.) (Erişim Tarihi:26.03.2023).

⁶⁷Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. maddesi: *“1. Herkes davasının, medeni hak ve yükümlülükleriyle ilgili uyuşmazlıklar ya da cezai alanda kendisine yöneltilen suçlamaların esası konusunda karar verecek olan, yasayla kurulmuş, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme tarafından, kamuya açık olarak ve makul bir süre içinde görülmesini isteme hakkına sahiptir. Karar alenî olarak verilir. Ancak, demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veyahut, aleniyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılabilir. 10 2. Bir suç ile itham edilen herkes, suçluluğu yasal olarak sabit oluncaya kadar masum sayılır. 3. Bir suç ile itham edilen herkes aşağıdaki asgari haklara sahiptir: a) Kendisine karşı yöneltilen suçlamanın niteliği ve sebebinden en kısa sürede, anladığı bir dilde ve ayrıntılı olarak haberdar edilmek; b) Savunmasını hazırlamak için*

ve Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi'nin⁶⁸ ise 14. maddesinde de teminat altına alınmıştır.⁶⁹

Türkiye Cumhuriyetin taraf olduğu uluslararası sözleşmeler gözönüne alındığında, iç hukukumuzda ceza muhakemesi yönünden adil yargılanma hakkının kaynakları; Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi, Ceza İşlerinde Karşılıklı Adli Yardım Avrupa Sözleşmesi, Anayasa ve Ceza Muhakemesi Kanunu'dur. Bunlar arasında iki gerekçe ile AİHS'nin özel bir önemi vardır. İlk olarak 2004 yılında Türkiye Cumhuriyet Anayasası'nın 90. maddesine eklenen "*Usulüne göre yürürlüğe konulmuş Milletlerarası andlaşmalar kanun hükmündedir. Bunlar hakkında Anayasaya aykırılık iddiası ile Anayasa Mahkemesine başvurulamaz. Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin milletlerarası andlaşmalarla kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi nedeniyle çıkabilecek uyuşmazlıklarda milletlerarası andlaşma hükümleri esas alınır.*" hükmü ile usulüne uygun olarak yürürlüğe konulmuş olan milletlerarası andlaşmalar ile kanunlar arasında çıkabilecek uyuşmazlıklarda, milletlerarası andlaşma hükümlerinin esas alınacağı hükme bağlanmış ve bu sayede AİHS'nin aynı konu ile ilgili kanunlar ile farklı hükümler içermesi halinde AİHS hükümlerine kanunlara nazaran üstünlük tanınmıştır.

gerekli zaman ve kolaylıklara sahip olmak; c) Kendisini bizzat savunmak veya seçeceği bir müdafinin yardımından yararlanmak; eğer avukat tutmak için gerekli maddi olanaklardan yoksun ise ve adaletin yerine gelmesi için gerekli görüldüğünde, resen atanacak bir avukatın yardımından ücretsiz olarak yararlanabilmek; d) İddia tanıklarını sorguya çekmek veya çektirmek, savunma tanıklarının da iddia tanıklarıyla aynı koşullar altında davet edilmelerinin ve dinlenmelerinin sağlanmasını istemek; e) "Mahkemede kullanılan dili anlamadığı veya konuşmadığı takdirde bir tercümanın yardımından ücretsiz olarak yararlanmak." (https://www.echr.coe.int/documents.convention_tur.pdf) (Erişim Tarihi:26.03.2023).

⁶⁸ Medeni ve Siyasal Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 14. maddesi: "*1. Herkes mahkemeler ve yargı organları önünde eşittir. Herkes, bir suçla itham edildiğinde ya da bir hukuk davasında hak ve yükümlülükleri hakkında karar verilirken, yasalar uyarınca kurulmuş yetkili, bağımsız ve tarafsız bir mahkeme önünde adil ve kamuya açık bir duruşma hakkına sahiptir. Demokratik bir toplumda ahlak, kamu düzeni ya da ulusal güvenlik gerekçeleriyle ya da tarafların özel hayatları bunu gerektirdiğinde, ya da özel durumlarda, mahkeme, açıklığın adaletle zarar vereceği düşüncesine vardığı takdirde, mahkemenin gerekli gördüğü ölçüde, basın ve dinleyiciler duruşmaların tümü ya da bir kısmının dışında tutulabilirler. Ancak, küçüklerin çıkarları aksini gerektirmedikçe, ya da duruşmalar çocukların vesayetine ilişkin evlilikle ilgili uyuşmazlıklar hakkında olmadıkça, ceza ya da hukuk davalarında verilecek herhangi bir kararın aleni olması zorunludur. 2. Bir suçla itham edilen herkes, yasalara göre suçlu olduğu kesinleşene dek masum kabul edilmek hakkına sahiptir. 3. Herkes, itham edildiği suçla ilgili olarak, tam bir eşitlik içinde, aşağıdaki asgari garantilere sahip olacaktır: (a) Kendisine, en kısa zamanda ve anlayacağı bir dille, aleyhindeki iddianın niteliği ve nedenleri hakkında ayrıntılı bilgi verilmesi; (b) Savunmasını hazırlayabilmek ve kendi seçtiği avukatla temas edebilmek için yeterli zaman ve kolaylıkların tanınması; (c) Gereksiz bir gecikme olmadan yargılanması; (d) Yargılanmada hazır bulunması ve kendisini ya doğrudan ya da kendi seçtiği avukat yardımı ile savunması; avukatı yoksa, bu hakkının var olduğunun kendisine bildirilmesi; adaletin gerektirdiği her durumda kendisine bir avukat tayin edilmesi ve böyle durumlarda ödeme yapma olanağı yoksa bu yardımın parasız olarak sağlanması; (e) Aleyhindeki tanıklara soru sorabilmesi ya da soru sordurabilmesi, lehindeki tanıkların da aleyhindeki tanıklarla aynı şekilde sorgulanabilmelerinin sağlanması; (f) Mahkemede kullanılan dili anlamıyor veya konuşmuyorsa bir tercümanın parasız yardımının sağlanması; (g) Kendi aleyhinde tanıklıkta bulunmaya ya da suç itirafına zorlanmaması. 4. Küçükler için yargılama bu kişilerin yaşları ve topluma yeniden kazandırılmaları düşüncesi gözönüne alınarak yürütülecektir. 5. Bir suçtan hüküm giyen herkes, mahkûmiyet ve cezanın yasalara uygun olarak daha yüksek bir yargı organınca yeniden incelenmesi hakkına sahip olacaktır. 6. Kesin bir kararla bir suçtan dolayı mahkûm olan ve daha sonra hakkındaki hüküm, adaletin yanlış tecelli ettiğini kat'i şekilde ortaya koyan yeni veya yeni ortaya çıkan bir maddi delil dolayısıyla bozulan veya bu sebeple affa uğrayan bir kişi, evvelce bilinmeyen maddi delilin zamanında ortaya çıkmamasında kısmen ya da tamamen kendi kusuru bulunduğu ispat edilmediği takdirde, böyle bir hükmün sonucunda ceza çekmesinin karşılığı olarak yasalara uygun şekilde tazminata hak kazanır. 7. Hiç kimse, bir ülkenin yasalarına ve ceza usulüne göre daha önce kesin olarak mahkûm olmuş ya da beraat etmişse, aynı fiil için yeniden yargılanamaz ve cezalandırılmaz."* (<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/tr/content/117-medeni-ve-siyasi-haklara-iliskin-uluslararası-sozleşme>) (Erişim Tarihi:14.05.2023)

⁶⁹ Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme ve Basit Yargılama, Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s.189.

Diğer bir neden ise Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne taraf olan devletlerin bu anlaşma hükümlerine uygun olarak davranıp davranmadıklarını denetleyen Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi gibi yargı mekanizmasının bulunmasıdır.⁷⁰

Basit yargılama usulünde, hakkında suç isnadı bulunan sanığın adil yargılanma hakkı kapsamında aşağıda belirtilen haklara sahip olduğu açıktır. Bu hakların noksanlığı, sanık hakkında sağlıklı bir muhakemenin yürütülmesine engel teşkil edecektir. Buna rağmen, gerek Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin tavsiye kararları, gerek iç hukukumuzdaki düzenlemeler ile sanığın bazı haklarından feragat etmesi ile uygulama alanı bulan alternatif çözüm yöntemleri geliştirilmiştir. Basit yargılama usulü bu hakların büyük bölümünü barındırmakta, ancak bazı haklar yönünden sınırlandırma getirmektedir.

Bu başlık altında, yukarıda belirtildiği gibi, AİHS'nin önemine binaen bu Sözleşme'de yer verilen adil yargılanma hakkının unsurları ile ilgili bilgi verilerek, basit yargılama usulü açısından değerlendirme yapılacaktır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 6/1'de tanımlanan haklar:

a. Makul sürede yargılanma hakkı, suç isnadı altında bulunan kişinin, suçun niteliğine göre mümkün olan en makul sürede yargılama sürecinin tamamlanarak bir neticeye ulaşılması olarak tanımlanabilir. Makul sürede yargılanma hakkı, adil yargılanma hakkının en temel alt haklarından bir tanesidir. Bu hak AİHS'nin 6/1. maddesinde açıkça düzenlenmiştir. Türkiye Cumhuriyet Anayasası'nın 141.4. maddesinde, "*Davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması, yargının görevidir.*" hükmü yer almaktadır. Yine, makul sürede yargılanma hakkı ile ilgili olarak CMK'nın 190. maddesinde, "*Duruşmaya, ara verilmeksizin devam edilerek hüküm verilir. Ancak, zorunlu hâllerde davanın makul sürede sonuçlandırılmasını olanaklı kılacak surette duruşmaya ara verilebilir.*" hükmü yer almaktadır.

Basit yargılama usulünün temel amaçlarından biri, daha önce de belirtildiği gibi uyuşmazlığın en kısa sürede neticelendirilmesidir. Bu amaç doğrultusunda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde, mahkemece iddianame; sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ edilerek, beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmeleri istenecektir. Beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, TCK'nın 61. maddesi dikkate alınmak suretiyle, CMK'nın 223. maddesinde belirtilen kararlardan birine hükmedilebilecektir. Basit yargılama usulü düzenlenirken, mümkün olan en kısa süre içerisinde uyuşmazlığın çözümü amacı doğrultusunda on beş gün içerisinde muhakemenin sonuçlandırılması hedeflenmiştir. Buna göre, basit yargılama usulü düzenlenirken, AİHS'nin 6/1. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının gözetildiği söylenebilir. Ancak maddede belirtilen on beş günlük süre içerisinde adil yargılanma hakkı kapsamında savunmanın hazırlanmasının güç olabileceğini belirtilen görüşlerde bulunmaktadır.⁷¹

b. Kanunla kurulmuş olan bir mahkemede yargılanma hakkı, sanığın işlediği iddia olunan suç ile ilgili olarak yapılacak olan yargılamasının, suçun işlenmesinden önce

⁷⁰ Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.189.

⁷¹ Bu yöndeki görüş için Gökçen, Ahmet. Balcı, Murat. Alşahin Mehmet Emin. Çakır, Kerim, Ceza Muhakemesi Hukuku, 4.Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2020, s.639.

kanunla kurulmuş olan bir mahkemede yapılmasıdır. Sanığa tanınan bu hak, tabii hâkim ilkesinin bir sonucudur. Buna göre, sanığın eylemini gerçekleştirmeden önce yargılanacağı görevli ve yetkili mahkemenin belirli olması gerekmektedir.⁷² Tabii hâkim ilkesi, Anayasamızın 37. maddesinde, “Hiç kimse kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarılamaz. Bir kimseyi kanunen tabi olduğu mahkemeden başka bir merci önüne çıkarma sonucunu doğuran yargı yetkisine sahip olağanüstü merciler kurulamaz.” hükmü ile düzenlenmiştir. Basit yargılama usulü, yalnızca asliye ceza mahkemesi tarafından uygulanmasına karar verilebilen bir usuldür. Basit yargılama usulünde görevli mahkeme, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun’un 8. maddesi ile kurulmuş olan asliye ceza mahkemeleridir. Basit yargılama usulünün uygulanmasına ve neticesinde bu usul uygulandıktan sonra kurulacak olan hüküm, belirtilen kanunla kurulmuş olan asliye ceza mahkemeleri tarafından verilmektedir. Suçun yargılama usulünün yapılacağı yetkili mahkemeyi düzenleyen CMK’nın 12. maddesine göre yetkili mahkeme, suçun işlendiği yer mahkemesidir. Buna göre, basit yargılama usulünün, kanunla kurulmuş olan bir mahkemede yargılanma hakkı ile uyumlu olduğu hususunda bir tereddüt bulunmamaktadır.

c. Tarafsız ve bağımsız mahkemede yargılanma hakkı, sanığın yargılandığı mahkemenin ve mahkemede görev alan hâkimlerin tarafsız ve bağımsız olmasını ifade etmektedir. İç hukukumuzda bu hak, Anayasa madde 9’da “Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.” hükmü ve Anayasa madde 138’de “Hakimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanı kanaatlerine göre hüküm verirler.” hükmü ile güvence altına alınmıştır.

Kanunkoyucu basit yargılama usulünde yaptırım belirleme yetkisini hâkime tanımıştır. Mahkeme tarafından sanığın üzerine atılı eylem ile ilgili olarak bir yargılama faaliyetinde bulunulacak ve neticesinde sanık ile ilgili bir karar verilecektir. Yargılama faaliyetinin tarafsız ve bağımsız mahkemeler tarafından gerçekleştirilmesi ve neticesinde yine mahkeme tarafından hüküm kurulması nedeniyle, basit yargılama usulü ile ilgili düzenleme, tarafsız ve bağımsız mahkemede yargılanma hakkı ile uyumludur.

d. Aleni yargılanma hakkı, duruşmaların kural olarak aleni yapılmasını ifade eder. Duruşmaların aleni olarak yapılacağına dair kural, iç hukukumuzda Anayasa’nın 141. maddesinde, “Mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır. Duruşmaların bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde karar verilebilir.” hükmü ve CMK’nın 182/1. maddesinde, “Duruşma herkese açıktır.” hükmü ile düzenlenmiştir. CMK’nın 182/2. maddesinde yer alan “Genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, duruşmanın bir kısmının veya tamamının kapalı yapılmasına mahkemece karar verilebilir.” ve CMK’nın 185/1. maddesinde yer alan “Sanık, onsekiz yaşını doldurmamış ise duruşma kapalı yapılır; hüküm de kapalı duruşmada açıklanır.” hükümleri ile duruşmaların aleniliğine istisnalar getirilmiştir.

⁷² Taş, Burak, “Hukukun Genel Bir İlkesi Olarak Tabii Hakim İlkesi”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2021, s.1765.

Aleni yargılanma hakkı ile kişilerin gizli yapılacak olan yargılamalarda korunması ve mahkeme tarafından verilen kararlara karşı güven duyulmasının sağlanması amaçlanmıştır.⁷³ Basit yargılama usulünün düzenlendiği CMK'nın 251/3. maddesi, *“Beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, Türk Ceza Kanununun 61 inci maddesi”* *“dikkate alınmak suretiyle, 223 üncü maddede belirtilen kararlardan birine hükmedilebilir.”* hükmüne havidir. Kanunkoyucu tarafından, basit yargılama usulünün uygulanması halinde, duruşma yapılmadan dosya üzerinden karar verileceği hükme bağlanmıştır. Dolayısıyla basit yargılama usulünden bir duruşmadan bahsetmek mümkün değildir. Basit yargılama usulünde dosya üzerinden duruşma yapılmaksızın karar verilmesi, her ne kadar bu usul görece daha basit nitelikte bulunan suçlara ilişkin uygulanıyor olsa da ve yargılama neticesinde itiraz üzerine yargılama genel hükümlere göre yapılıyor olsa da, kanaatimizce aleni yargılanma hakkına aykırılık teşkil etmektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 6/2’de tanımlanan haklar:

a. Masumiyet karinesi, kendisine suç itham edilen kişinin suçlu olduğu kanunen sabit oluncaya kadar suçlu olarak kabul edilemeyeceğine ilişkin evrensel bir haktır. Masumiyet karinesi, Anayasa’nın 38. maddesinde yer alan *“Kimse, işlendiği zaman yürürlükte bulunan kanunun suç saymadığı bir fiilden dolayı cezalandırılmaz; kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez.”* hükmü ile bu karine güvence altına alınmıştır. Yine Anayasanın 15. maddesinde yer alan, *“Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için Anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir. Birinci fıkrada belirlenen durumlarda da, savaş hukukuna uygun fiiller sonucu meydana gelen ölümler dışında, kişinin yaşama hakkına, maddi ve manevi varlığının bütünlüğüne dokunulamaz; kimse din, vicdan, düşünce ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz ve bunlardan dolayı suçlanamaz; suç ve cezalar geçmişe yürütülemez; suçluluğu mahkeme kararı ile saptanıncaya kadar kimse suçlu sayılamaz.”* hükmü ile masumiyet karinesinin hiçbir şekilde durdurulamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Masumiyet karinesi, soruşturma ve kovuşturma aşamasında uygulama alanı bulan adil yargılanma hakkı ilkesidir.⁷⁴ Basit yargılama usulünün tatbiki neticesinde sanık hakkında bir cezaya hükmolunabilmesi için, sanığın suçluluğunun sabit olması gerekmektedir. Sanık hakkında hükmolunan karar kesinleşmediği sürece masumiyet karinesi gereğince suçlu sayılamayacaktır. Kanaatimizce, basit yargılama usulü, masumiyet karinesini ihlal etmemektedir.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi madde 6/3’de tanımlanan haklar:

a. Kişinin kendisine karşı yöneltilen suçlamaları öğrenme hakkı, kişinin hangi eylemi neticesinde hangi suç ile suçlandığını öğrenme hakkıdır. İç hukukumuzda CMK’nın 90/4. maddesinde yer alan *“Kolluk, yakalandığı sırada kaçmasını, kendisine veya başkalarına zarar vermesini önleyecek tedbirleri aldıktan sonra, yakalanan kişiye*

⁷³ Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.216-217.

⁷⁴ Aygörmez, Gülsün A..Korkmaz, Mehmet, 2021, s.38.

kanunî haklarını derhal bildirir.”hükmü, yine CMK’nın 147/1-b maddesinde yer alan “*Şüphelinin veya sanığın ifadesinin alınmasında veya sorguya çekilmesinde aşağıdaki hususlara uyulur: b) Kendisine yüklenen suç anlatılır.*”hükmü ve CMK’nın 176/1-1. cümle maddesinde yer alan “*İddianame, çağrı kâğıdı ile birlikte sanığa tebliğ*” “*olunur.*”hükümleri ile kişinin kendisine yöneltilen suçlamaları öğrenme hakkı güvence altına alınmıştır.

Basit yargılama usulünde de mahkeme tarafından iddianame, sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ edilecek ve beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmeleri istenecektir. Sanık, iddianame kendisine tebliğ edildikten sonra hangi eylemi neticesinde hangi suç ile karşı karşıya kaldığını öğrenecektir. Kanaatimizce, bu haliyle basit yargılama usulü, kişinin kendisine karşı yöneltilen suçlamaları öğrenme hakkına aykırılık teşkil etmemektedir.

b. Savunmasını hazırlamak için yeterli zaman ve kolaylığa sahip olma hakkı, hakkında suç isnadı bulunan kişinin üzerine atılı suçla ilgili olarak savunmasını hazırlaması ve savunmada bulunabilmesi için kişiye yeterli sürenin tanınmasıdır. CMK’nın 176/4. maddesinde yer alan “*...çağrı kâğıdının tebliğiyle duruşma günü arasında en az bir hafta süre bulunması gerekir.*” hükmü gereğince, sanığa savunmasını hazırlaması için çağrı kağıdının tebliği ile duruşma günü arasında bir haftalık süre tanınmıştır. Bu süre içerisinde sanık duruşma gününe kadar atılı suçla ilgili olarak savunmalarını hazırlayacaktır. Aksi halde sanığa mahkeme tarafından CMK’nın 190/2. maddesi gereğince duruşmaya ara verilmesini isteme hakkı bulunduğu bildirilir. Basit yargılama usulünde, iddianame sanığa tebliğ edildikten sonra savunmasını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmesi istenecektir. Kanaatimizce, bu on beş günlük süre, sanığın üzerine atılı suçu öğrenmesi, bu suçla ilgili olarak gerekirse müdafî yardımından yararlanabilmesi ve savunmasını hazırlayabilmesi için yeterli bir süredir. Bu nedenle basit yargılama usulünde, sanığın savunmasını sunması için sanığa tanınan bu süre ile savunmasını hazırlamak için yeterli zaman ve kolaylığa sahip olma hakkı bağdaşmaktadır.

c. Sanığın kendisini bizzat savunma veya seçeceği müdafî yardımından yararlanma hakkı, sanığın savunmasını kendisinin veya müdafî yardımından yararlanarak yapabilmesini güvence altına alan bir haktır. Basit yargılama usulünde zorunlu müdafîlik öngörülmemiştir. Ancak, sanık iddianamenin tebliğinden sonra savunmasını on beş gün içinde bizzat kendisi hazırlayabilir veya bir müdafî yardımından faydalanabilir. Mahkemece tanınan süre kanaatimizce makul bir süredir. Bu itibarla basit yargılama usulü, sanığın kendisini bizzat savunma veya seçeceği müdafî yardımından yararlanma hakkına aykırılık teşkil etmemektedir.

d. Silahların eşitliği ilkesi, sanık ile iddia makamı arasında eşit şartlarda tanık beyan edilmesi, tanıklara soru sorulması, suç isnadı ile karşı karşıya bulunan kişinin toplanmasını talep ettiği delillerinin toplanması, dinlenilmesini talep ettiği tanıkları mahkemeye bildirme ve tanıklara soru sorabilme hakkı şeklinde tanımlanabilir. Hakkında suç isnadında bulunan kişi, bu hakkını muhakemenin tüm aşamalarında talep edebilir. CMK’nın 177/1. maddesinde yer alan “*Sanık, tanık veya bilirkişinin davetini veya savunma delillerinin toplanmasını istediğinde, bunların ilişkin olduğu olayları göstermek suretiyle bu husustaki dilekçesini duruşma gününden en az beş gün önce mahkeme başkanına veya hâkime verir.*”hükmü gereğince, sanık savunmasını güçlendirecek olan delillerin toplanmasına ilişkin istemini mahkemeye bildirebilir. Ayrıca sanık CMK’nın

201/1. maddesi gereğince; katılana, tanıklara, bilirkişilere ve duruşmaya çağırılmış diğer kişilere, duruşma disiplinine uygun olarak mahkeme başkanı veya hâkim aracılığı ile soru sorabilir. Basit yargılama usulünde, sanığa iddianamenin tebliği tarihinden itibaren beyan ve savunmalarını sunması için verilen on beş günlük sürede savunmasını sunacak, dinlenilmesini istediği tanıkları beyan edecek ve toplanmasını istediği delilleri mahkemeye bildirecektir. Ancak basit yargılama usulünde dosya üzerinden yargılama yapıldığı için, tanık dinlenmesi ve tanığa soru sorabilme gibi bir durum söz konusu değildir. Mahkeme sanık tarafından bildirilen tanığın dinlenilmesine gerek olduğuna kanaat getirirse, yargılamaya genel hükümlere göre devam edecektir. Ayrıca sanık da istediği takdirde, basit yargılama usulü uygulanması sonucunda ortaya çıkan hükme karşı itiraz yoluna başvurabilecek ve yargılamanın aynı mahkeme tarafından genel hükümlere göre görülmesini sağlayabilecektir. Bu yeniden yapılan yargılamada, dilediği takdirde tanığa soru sorabilir. Burada önem arz eden bir başka husus da, basit yargılama usulünde, iddia makamına toplanmasını istediği delilleri toplama imkânı sağlanmamakta ve karar da Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın verilmektedir. Bu itibarla basit yargılama usulünde, sanık aleyhine silahların eşitliği ilkesinin ihlal edildiğinden bahsedilemeyeceği düşüncesindeyiz.

e. Tercüman yardımından yararlanma hakkı kapsamında, kişinin aleyhine yürütülen kamu davasında, bu davayı etkili şekilde takip edip savunmasını hazırlaması için, ilk olarak yargılanmasında kullanılan dili anlayabilmesi ve bu dilde kendi meramını etkili bir şekilde açıklayabilmesi gerekir.⁷⁵ Dolayısıyla tercüman yardımından yararlanma hakkı, kişinin üzerine atılı suçlamayla ilgili olarak görülen soruşturma ve kovuşturmada kullanılan dili anlamadığı takdirde, tercüman yardımından ücretsiz şekilde yararlanma hakkını ifade eder. CMK'nın 202/1. maddesinde yer alan "*Sanık veya mağdur, meramını anlatabilecek ölçüde Türkçe bilmiyorsa; mahkeme tarafından atanan tercüman aracılığıyla duruşmadaki iddia ve savunmaya ilişkin esaslı noktalar tercüme edilir.*" hükmü ile sanığın tercüman yardımından yararlanma hakkı düzenleme altına alınmıştır. Basit yargılama usulünde sözlü bir yargılama söz konusu olmadığı için, sanığın tercüman yardımından faydalanması söz konusu değildir. Kanaatimizce, sanığın Türkçe bilmemesi nedeniyle iddianamenin tebliği ile üzerine atılı suçun ne olduğunu anlamaması halinde, iddianamenin tebliğinden itibaren öngörülen on beş günlük süre içinde tercüman yardımından faydalanma hakkı talep etmesi durumunda, mahkeme tarafından sanığın tercüman yardımından faydalanması sağlanmalı, gerekirse üzerine atılı eylem ve kendisine tanınan hakların sanığın anladığı dilde kendisine anlatıldığı ile ilgili bir tutanak tanzim edilmeli ve yargılama bu işlemlerden sonra devam etmelidir. Aksi halde sanığın tercüman yardımından yararlanamaması halinde, adil yargılanma hakkı ihlal edilmiş olacaktır.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin tavsiye kararlarında, alternatif yargılama usulleri ile bir takım haklardan feragat edilerek yargılamanın daha hızlı sonuçlandırılabilmesi belirtilmiştir. Ancak bunun için bazı şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Kişi üzerine atılı suç yönünden kesin ve anlaşılabilir şekilde bilgilendirilmeli, müdafî huzurunda hakkında alternatif yargılama usullerinin uygulanmasına rıza göstermeli ve bu usullerin uygulanacağı

⁷⁵ Öncü, Mehmet, "AİHS'nin 6 § 3 e) Hükmü Anlamında Tercüman Yardımından Yararlanma Hakkı", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Dergisi, C.16, 2014, s.4457-4495.

suçların daha hafif nitelikte suçlar olması gerekmektedir.⁷⁶ Buna göre basit yargılama usulünün sınırlarının kanun tarafından belirlendiği, iddianamenin tebliği ile sanığa üzerine atılı suç ile ilgili bilgilendirme yapıldığı, kurumun belirli ağırlıkta yaptırım öngören suçlar ile ilgili olarak tatbik edilebileceği ve itiraz yolunun öngörüldüğü hususları birlikte dikkate alındığında, basit yargılama usulünün, AİHS ve Anayasa hükümlerine aykırı olmadığı düşüncesindeyiz.

---

⁷⁶ Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.224-228.

3. BASİT YARGILAMA USULÜNÜN BENZER ALTERNATİF ÇÖZÜM YOLLARI İLE KARŞILAŞTIRILMASI

3.1. Genel Olarak

Ceza adalet sistemlerinin etkinliğinin artırılması amacıyla ülkelerin hukuk sistemlerinde meydana gelen gelişmeler Türk ceza hukuku tarafından da takip edilmiş ve yargılama süresinin kısaltılmasını ve etkili bir yargılama yapılmasını hedefleyen bazı kurumlara Türk ceza muhakemesi hukuku sisteminde yer verilmiştir. İleride inceleme konusu yapacağımız 1929 tarihli ve 1412 sayılı CMUK'ta yer alan sulh hâkiminin ceza kararnamesi ve 3005 sayılı Kanun ile öngörülen Meşhut Suçların Muhakemesi Usulü, ceza muhakemesi hukuku sistemimizde kısaltılmış yargılama kurumları olarak yer almıştır. 5271 sayılı CMK'nın yürürlüğe girmesi ile söz konusu kurumlar ortadan kaldırılmış ve yeni alternatif çözüm yolları öngörülmüştür. 2019 yılında 7188 sayılı Kanun ile, basit yargılama usulü yargılamayı hızlandırmayı amaçlayan alternatif bir yargılama usulü olarak hukuk sistemimize girmiştir. Yine bu amaçla ceza muhakemesi hukuku sistemimizde yer verilen başka kurumlar da bulunmaktadır.

Bu bölümde, yargının iş yükünü azaltmayı ve yargılamanın hızlandırılmasını amaçlayan kurumlardan meşhut suçların muhakemesi usulü, sulh hâkiminin ceza kararnamesi, seri muhakeme usulü, önödeme, kamu davasının açılmasının ertelenmesi(KDAE) ve uzlaştırma kurumları ele alınarak, basit yargılama usulü ile karşılaştırması yapılacaktır.

3.2. Meşhut Suçların Muhakeme Usulü

Türk Dil Kurumu'na göre meşhut kelimesi, “*Görülen, gözle görülmüş, tanık olunmuş*” şeklinde tanımlanmıştır. Yine TDK'ya göre meşhut suç kavramı ise “*suçüstü*” olarak tanımlanmıştır.⁷⁷ Meşhut suçların muhakemesi usulü, mülga olan 1412 sayılı CMUK'ta madde 127/3'te “*İşlenmekte olan suç, meşhud suçtur.*” şeklinde tanımlanmıştır. Yine aynı kanununun 127/4. maddesinde, “*Henüz işlenmiş olan suç ile suçun işlenmesinden hemen sonra zabıta veya suçtan zarar gören şahıs yahut başkaları tarafından takib edilerek veya suçun pek az evvel işlendiğini gösteren eşya veya izlerle yakalanan kimsenin işlediği suç da meşhud suç sayılır.*” hükmü ile, suçüstü halinin yanında, suçun pek az önce işlendiğini gösteren deliller ile yakalanan kimsenin işlemiş olduğu suçun da meşhud suç sayılacağı hüküm altına alınmıştır.

CMUK 127/3'te belirtilmiş olan işlenmekte olan suçun meşhut suç olarak kabul edilmesine dair tanımlama, tam olarak meşhut suç halini tanımlayamamaktadır. Çünkü her suç, işlendiği anda işlenmekte olan bir suçtur. Dolayısıyla bir suçun meşhut suç kabul edilebilmesi için, işlenmekte olması ve işlenmiş olan suçtan ve suçun failinden kısa zaman içinde haberdar olunması gerekmektedir.⁷⁸

Yukarıda tanımı yapılan ve bu tanıma uyan meşhut suçlar için 3005 sayılı Meşhut Suçların Muhakeme Usulü Kanunu (MSMUK) ile ayrıca bir muhakeme usulü belirlenmiştir. Söz konusu usulün belirlenmesindeki amaç, kurumun niteliği gereği

⁷⁷ Türk Dil Kurumu, (www.tdk.gov.tr), (Erişim Tarihi: 29.03.2023).

⁷⁸ Gökçe, Teoman, “Türk Hukukunda Meşhut Suç Kavramı Unsurları ve Görünüş Şekilleri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.14, S.1, 2002, s.87.

yargılamaların hızlandırılmasıdır. 5320 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun Yürürlük ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun'un 18.1-b maddesi ile MSMUK 01.06.2005 tarihinde yürürlükten kaldırılmıştır.

MSMUK madde 1'de, meşhut suçların muhakemesi usulünün hangi suçlar yönünden uygulanabileceği belirtilmiştir. Aynı maddenin b bendinde, 765 sayılı mülga Türk Ceza Kanunu'nun 540. maddesinin ikinci fıkrasında yazılı olan ve meşhut olarak işlenen kabahatler yönünden de bu usulün uygulanabileceği öngörülmüştür.

MSMUK madde 3'te yer alan "*Siyasi suçlarla hususi muhakeme usullerine ve takibi izin veya karar istihsaline bağlı olan suçlar hakkında bu kanun tatbik edilmez.*" hükmü ile söz konusu usulün, siyasi suçlar ile özel muhakeme usullerine tabi ve takibi izine veya karar alınmasına bağlı olan suçlar yönünden uygulanamayacağı hüküm altına alınmıştır.

Meşhut suçların muhakemesi usulünün uygulanması, kişinin suçüstü halinde yakalanması anından itibaren kolluk tarafından suç ile ilgili delillerin toplanarak şahsın aynı gün içinde Cumhuriyet savcılığına teslimi şeklinde gerçekleşmektedir. MSMUK madde 4'e göre, kolluk görevlilerinin vazifesi suçüstü halinde yakalanan şahsı suç ile ilgili ele geçen deliller ile birlikte düzenleyeceği belge ile Cumhuriyet savcılığına ulaştırmaktır. Cumhuriyet savcısı kolluk tarafından teslim edilen şahsın ifadesini aldıktan sonra suçun 3005 sayılı Kanun kapsamında kalması halinde ve kamu davası açılmasının gerekmesi durumunda, iddianame tanzim ederek aynı gün içinde görevli mahkemeye gönderecektir. MSMUK madde 5'e göre, savcı tarafından bir incelemeye ihtiyaç duyulması halinde failin sevki sonraki güne ertelenebilecek, ancak bu nedenle ikinci bir erteleme söz konusu olamayacaktır. Eğer failin gerçekleştirdiği iddia olunan suç ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suç ise bu aşamada Cumhuriyet savcısı gerekli olan tüm işlemleri üç gün içinde tamamlamak zorundadır.

Meşhut suçlarla ilgili duruşmaların diğer işlere nazaran önceliği bulunmaktadır. Meşhut suçlarla ilgili duruşmalarda duruşma hazırlığı evresinden bahsedilemez. Bu usulde duruşmanın tek celsede bitirilmesi amaçlanmaktadır. Ancak yasal zorunluluklar sebebiyle duruşmanın tek celsede bitirilmesi mümkün değil ise eksikliklerin giderilmesi için duruşma başka bir güne talik edilebilir. Suç ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren bir suç ise ve ağır ceza mahkemesi dosyanın yargılama sürecinin genel hükümlere göre yapılması gerektiği kanaatine varırsa, iddianameyi Cumhuriyet savcılığına iade edecektir. Ağır ceza mahkemesinin vermiş olduğu bu karar kesindir. MSMUK madde 12'ye göre, mahkeme tarafından sanığın talebi halinde, sanığa savunmasını hazırlaması için üç günlük süre verecektir.

Meşhut suçların muhakemesi ile basit yargılama usulünün benzer yönleri bulunmaktadır. Buna göre;

- Her iki kurum da uyuşmazlıkların bir an önce çözümlenerek sonuca ulaşılmasını amaçlayan alternatif yargılama usulleridir.

- Meşhut suçların muhakemesi usulünün uygulanabileceği suçlar sınırlı olarak sayılmış, ancak bunun yanında basit yargılama usulünün uygulanabileceği suçlar yönünden suçların sınırlı olarak sayılması yerine belirli bir ağırlık derecesine ait olan

suçlar yönünden uygulanabileceği öngörülmüş ise de, her iki usul de belirli suçlar yönünden uygulama alanı bulmaktadır.

- Meşhut suçların muhakemesi usulünde tıpkı basit yargılama usulünde olduğu gibi, sanığın hakkında bu usullerin uygulanıp uygulanmayacağına dair herhangi bir seçim hakkı bulunmamaktadır.

- Her ne kadar basit yargılama usulünde sözlü bir yargılama söz konusu değilse de, tıpkı meşhut suçların muhakemesi usulünde olduğu gibi mağdur ve suçtan zarar görene beyanlarını sunma hakkı tanınmaktadır.

Meşhut suçların muhakemesi ile basit yargılama usulünün farklı yönleri ise şunlardır:

- Meşhut suçların muhakemesi usulünün uygulanabileceği suçlar arasında asliye ceza ve ağır ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar bulunmasına rağmen, basit yargılama usulü yalnızca asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar yönünden uygulama alanı bulmaktadır.

-Meşhut suçların muhakemesi usulünde sanığın cezasında bir indirim öngörülmemekte, ancak basit yargılama usulünün uygulanması halinde sanık hakkında sonuçu cezadan 1/4 oranında indirim öngörülmektedir.

3.3. Sulh Hâkiminin Ceza Kararnamesi

Sulh hakiminin ceza kararnamesi, mülga 1412 sayılı Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 386 ve 391. maddeleri arasında düzenlenmiş özel bir yargılama türüdür. Bu düzenleme, 5271 sayılı CMK'nın yürürlüğe girmesi ile yürürlükten kaldırılmıştır.

Bu kurum, sulh hakiminin görev alanı içerisinde giren suçlarla ilgili olarak duruşma yapılmaksızın kanunda öngörülen yaptırımlara hükmolunan ve sanığın, hakkında kurulan hükme karşı itiraz hakkının da bulunduğu bir kurumdur. Sulh hakiminin ceza kararnamesinde, hafif nitelikte bulunan suçlara karşı soruşturma evresinde elde edilen deliller ile suçun işlediği hususunda oluşan kanaat sonucunda, failin de kabulü ile yargılama usullerinin birçoğu uygulanmaksızın yaptırım belirlenmektedir. Sulh hakiminin ceza kararnamesi usulünün uygulanması, failin kabulüne bağlı tutulmuştur.

CMUK madde 386'da yer alan, "*Sulh mahkemelerinin görevi içinde bulunan suçlara sulh hâkimi, duruşma yapmaksızın bir ceza kararnamesi ile karar verebilir. Bu ceza kararnamesi ile ancak hafif veya ağır para cezasına veya nihayet üç aya kadar hafif hapis veya bir meslek ve sanatın icrasının tatiline veya müsadereye yahut bunlardan bir kaçına veya hepsine hükmedilebilir. Ceza kararnamesiyle hükmedilecek hafif hapis cezası yerine "Cezaların infazı hakkında Kanun" gereğince para cezası da hükmolunabilir.*" hükmü ile, sulh ceza hâkiminin ceza kararnamesinin, yalnızca sulh mahkemelerinin görev alanına giren suçlar yönünden duruşma icra edilmeksizin yürütüleceği hüküm altına alınmıştır. Yine madde hükmü ile, söz konusu kurumun her türlü suç yönünden uygulama alanı bulmayacağı, yalnızca hafif veya ağır para cezası veya üç aya kadar hafif hapis cezası öngören suçlar yönünden uygulanabileceği, ayrıca bu kararname ile bir meslek ve sanatın icrasının tatiline veya müsadereye hükmolunabileceği

belirtmiştir. Bu yaptırımlardan bir tanesine veya aynı anda birkaçına birden hükmolunabilmektedir.

Suçun işlenmesinden sonra Cumhuriyet savcısı genel soruşturma usulleri uyarınca suçla ilgili soruşturmasını yapacak ve delilleri toplayacaktır. Toplanan deliller neticesinde şüphelinin üzerine atılı suç yönünden suçun işlendiği hususunda kuvvetli deliller bulunması halinde, Cumhuriyet savcısı faile ceza verilmesini sulh hakiminden talep edecektir. Burada ceza kararnamesi ile yaptırıma hükmedecek makam sulh hakimidir. Öğretide sulh hakiminin ceza kararnamesi yoluna başvurabilmesi için Cumhuriyet savcısının talebinin bulunmasının gerekip gerekmediğine dair tartışmalar bulunmaktadır. Bir görüşe göre, sulh hâkimin ceza kararnamesi kurumuna başvurulabilmesi için Cumhuriyet savcısının talebinin bulunması gerekmektedir.⁷⁹ Buna karşın bazı yazarlar ise söz konusu kurumun düzenlenme amacının hızlı bir yargılama yapmak olduğunu, bundan dolayı savcının talebi olmadan da hâkimin takdir yetkisini resen kullanarak karar verilebileceğini belirtmişlerdir.⁸⁰

CMUK madde 389/1’de öngörülen suçlara ilişkin sulh hakiminin karar verebileceğinden bahsedilmektedir. Madde metninden de anlaşılacağı üzere, ceza kararnamesi usulünün uygulanabilmesi hâkimin takdirine bırakılmıştır. CMUK madde 387’de yer alan “*Sulh hâkimi evvel emirde duruşma yapmaksızın ceza tertibini mahzurlu görürse işin duruşması için bir gün tayin eder.*” hükmü ile sulh hakiminin duruşma yapmadan ceza verilmesini uygun bulmaması halinde duruşma yapacağı düzenlenmiştir. Ceza kararnamesinde, sanık hakkında hükmolunan karara karşı kararın tebliğinden itibaren sekiz gün içerisinde hangi usul ile hangi makama itiraz edilebileceği, itiraz edilmemesi halinde kararın kesinleşeceği bildirilir. Usulüne uygun olarak yapılan itirazdan sekiz günlük süre dolmadan vazgeçebileceği de, CMUK madde 388/2’de hüküm altına alınmıştır.

Sulh hakiminin ceza kararnamesi kurumunun amacı, belirli ağırlıkta bulunan suçlarla ilgili uyuşmazlıkları, uzun yargılama safhasına gerek kalmaksızın uyuşmazlığın niteliğine en uygun, hızlı ve basit şekilde çözümlenmektedir.

Sulh hakiminin ceza kararnamesi ile basit yargılama usulünün benzer yönleri bulunmaktadır. Buna göre;

- Her iki kurumun amacı da, belirli ağırlıkta bulunan suçlarla ilgili uyuşmazlıkları uzun yargılama safhasına gerek kalmaksızın, uyuşmazlığın niteliğine en uygun, hızlı ve basit şekilde çözümlenmektedir.

- Her iki kurumda da uyuşmazlık çözümlenirken duruşma açılmamakta ve dosya üzerinden karar verilmektedir.

- Her iki kurum da belirli ağırlıkta bulunan suçlarla ilgili olarak uygulanmaktadır.

---

⁷⁹ Öner, Ayhan, Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi, Sermet Matbaası, İstanbul 1966, s.60’dan aktaran Yokuş Sevük, Handan, “Çocuk Yargılamasında Önödeme ve Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.17, S.52, 2004, s.79.

⁸⁰ Karagülmez, Ali, Açıklamalı Uygulamalı İçtihatlı Ceza Kararnamesi ve Önödeme, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2002, s.45’ten aktaran Yokuş Sevük, Handan, s.79.

-Gerek sulh hakiminin ceza kararına gerekse de basit yargılama usulünde, hâkim gerek gördüğü takdirde yargılamaya genel hükümlere göre devam edebilmektedir.

Sulh hakiminin ceza kararına ile basit yargılama usulünün farklı yönleri de bulunmaktadır. Buna göre;

- Sulh hakiminin ceza kararına usulünün uygulanabileceği suçlar arasında sadece sulh ceza mahkemelerinin görev alanına giren suçlar bulunmasına rağmen, basit yargılama usulü yalnızca asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar yönünden uygulama alanı bulmaktadır.

- Sulh hakiminin ceza kararına usulünde sanığın cezasında bir indirim öngörülmemekte, ancak basit yargılama usulünün uygulanması halinde sanık hakkında sonuç cezadan 1/4 oranında indirim öngörülmektedir.

- Sulh hakiminin ceza kararına usulünde, sanık hakkında hükmolunan cezaya itiraz halinde ceza kararına ile sanık hakkında pek hafif para cezasına hükmolunmuş ise sulh ceza mahkemesinde duruşma açılacak ve genel hükümlere göre yargılama yapılacaktır. Ancak sanık hakkında hafif ya da ağır para cezasına veya bir meslek ve sanatın icrasının tatiline veya müsadereye yahut bunlardan bir kaçına veya hepsine hükmedilmiş ise dosya itirazın incelenmek üzere asliye ceza mahkemesine gönderilecektir. Buna karşın basit yargılama usulünde itiraz üzerine asliye ceza mahkemesi tarafından yeniden genel hükümlere göre duruşma yapılacak olup, genel hükümlere göre yapılan yargılama neticesinde hükmolunan kararın niteliğine göre kanun yolu belirlenecektir.

3.4. Seri Muhakeme Usulü

Seri muhakeme usulü, 5271 sayılı CMK'da 2019 yılında 7188 sayılı Kanun ile aynı kanunun 250. maddesinde⁸¹ yapılan değişiklikle Türk ceza muhakemesi sistemine

⁸¹ CMK Madde 250: “(1) Soruşturma evresi sonunda aşağıdaki suçlarla ilgili olarak kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilmediği takdirde seri muhakeme usulü uygulanır: a) Türk Ceza Kanununda yer alan; 1. Hakkı olmayan yere tecavüz (madde 154, ikinci ve üçüncü fıkra), 2. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (madde 170), 3. Trafik güvenliğini tehlikeye sokma (madde 179, ikinci ve üçüncü fıkra), 4. Gürültüye neden olma (madde 183), 5. Parada sahtecilik (madde 197, ikinci ve üçüncü fıkra), 6. Mühür bozma (madde 203), 7. Resmi belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (madde 206), 8. Kumar oynanması için yer ve imkan sağlama (madde 228, birinci fıkra), 9. Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması (madde 268), suçları. b) 10.7.1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 13 üncü maddesinin birinci, üçüncü ve beşinci fıkraları ile 15 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen suçlar. c) 31.8.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 93 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen suç. d) 13.12.1968 tarihli ve 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen suç. e) 24.4.1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen suç. (2) Cumhuriyet savcısı veya kolluk görevlileri, şüpheliyi, seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirir. (3) Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilir ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanır. (4) Cumhuriyet savcısı, Türk Ceza Kanununun 61 inci maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hususları göz önünde bulundurarak, suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan ve koşulları bulunduğu takdirde zincirleme suçla ilişkin hükümler uygulandıktan sonra belirlenen cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle yaptırımını belirler. (5) Dördüncü fıkra uyarınca” “sonuç olarak belirlenen hapis cezası Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde Türk Ceza Kanununun 50 nci maddesine göre seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya 51 inci maddesine göre ertelenebilir. (6) Bu maddeye göre belirlenen yaptırımlar hakkında, Cumhuriyet savcısı tarafından, koşulları bulunması hâlinde 231 inci madde kıyasen uygulanabilir. (7) Bu madde kapsamında yaptırım uygulanması, güvenlik tedbirlerine ilişkin hükümlerin uygulanmasına engel teşkil etmez. (8) Cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını yazılı olarak görevli mahkemeden talep eder. Talep yazısında; a) Şüphelinin kimliği ve müdafii, b) Mağdur veya suçtan

dâhil edilmiştir. Seri muhakeme usulü, alternatif çözüm yollarındandır. Seri muhakeme usulü, yalnızca kanunda öngörülen sınırlı sayıdaki suçlarla ilgili olarak, bu suçlarla ilgili KDAE kararı verilmediği takdirde uygulaması zorunlu olan, genel hükümlere göre yapılan soruşturma neticesinde Cumhuriyet savcısı tarafından asliye ceza mahkemesine talepname ile hüküm verilmesi talep edilen bir muhakeme usulüdür. Seri muhakeme usulünde amaç, Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenen talepten mahkeme tarafından mahkûmiyet hükmü ile sonuçlandırılması ile yargının iş yükünü azaltmak ve uyuşmazlığı kısa süre içinde sonuçlandırmaktır.

Seri muhakeme usulünün uygulanıp uygulanmaması konusunda Cumhuriyet savcısının takdir yetkisi bulunmamaktadır. Bu usule tabi olan bir suçla ilgili olarak KDAE kararı verilmediği takdirde, mutlaka seri muhakeme usulünün uygulanması gerekmektedir. Kaldı ki CMK'nın 174/1-c maddesinde yer alan, “*Önödeme veya uzlaştırmaya ya da seri muhakeme usulüne tâbi olduğu soruşturma dosyasından açıkça anlaşılan işlerde önödeme veya uzlaştırma ya da seri muhakeme usulü uygulanmaksızın düzenlenen iddianamenin Cumhuriyet Başsavcılığına iadesine karar verilebilir.*” hükmü ile seri muhakeme usulü uygulanmaksızın düzenlenen iddianamenin iadesine karar verilebileceği düzenlenmiştir. CMK'nın 251/1. maddesinde de “... *seri muhakeme usulü uygulanır*” şeklindeki düzenleme ile seri muhakeme usulünün uygulanmasının zorunlu olduğu vurgulanmıştır.

Seri muhakeme usulü soruşturma aşamasında uygulama alanı bulmaktadır. Cumhuriyet savcısı soruşturma aşamasında bu usulü uygulayacaktır. Seri muhakeme usulünün hangi suçlar yönünden uygulanacağı kanunda sınırlı sayıda olmak üzere belirtilmiştir. Buna göre, CMK'nın 250/1. maddesinde sayılan;

---

zarar görenlerin kimliği ile varsa vekili veya kanuni temsilcisi, c) İsnat olunan suç ve ilgili kanun maddeleri, d) İsnat olunan suçun işlendiği yer, tarih ve zaman dilimi, e) Şüphelinin tutuklu olup olmadığı; tutuklanmış ise, gözaltına alma ve tutuklama tarihleri ile bunların süreleri, f) İsnat olunan suçu oluşturan olayların özeti, g) Üçüncü fıkrada belirtilen şartların gerçekleştiği, h) Belirlenen yaptırım ile beşinci ve altıncı fıkra uygulanmış ise bunlara ilişkin hususlar ve güvenlik tedbirleri, gösterilir. Bu fıkraya aykırı olarak düzenlendiği, belirlenen yaptırmda maddi hata yapıldığı, yaptırım hakkında 231 inci veya Türk Ceza Kanununun 50 nci ve 51 inci maddelerinin uygulanmasında objektif koşulların gerçekleşmediği ya da teklif edilen cezanın mahiyetine uygun bir güvenlik tedbiri belirtilmediği anlaşılan talep yazısı, eksikliklerin tamamlanması amacıyla mahkemeye Cumhuriyet başsavcılığına iade edilir. Cumhuriyet savcısı tarafından eksiklikler tamamlandıktan ve hatalı noktalar düzeltildikten sonra talep yazısı yeniden düzenlenerek mahkemeye gönderilir. (9) Mahkeme, şüpheliyi müdafii huzurunda dinledikten sonra üçüncü fıkradaki şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa talep yazısında belirtilen yaptırmdan daha ağır olmamak üzere dört ila yedinci fıkra hükümleri doğrultusunda hüküm kurar; aksi takdirde talebi reddeder ve soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyayı Cumhuriyet başsavcılığına gönderir. Mazeretsiz olarak mahkemeye gelmeyen şüpheli, bu usulden vazgeçmiş sayılır. (10) Seri muhakeme usulünün herhangi bir sebeple tamamlanamaması veya soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına gönderilmesi hâllerinde, şüphelinin seri muhakeme usulünü kabul ettiğine ilişkin beyanları ile bu usulün uygulanmasına dair diğer belgeler, takip eden soruşturma ve kovuşturma işlemlerinde delil olarak kullanılamaz. (11) Suçun iştirak hâlinde işlenmesi durumunda şüphelilerden birinin bu usulün uygulanmasını kabul etmemesi hâlinde seri muhakeme usulü uygulanmaz. Seri muhakeme usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz. (12) Seri muhakeme usulü, yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik hâllerinde uygulanmaz. (13) Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle şüpheliye ulaşılamaması hâlinde, seri muhakeme usulü uygulanmaz. (14) Dokuzuncu fıkra kapsamında mahkemeye kurulan hükme itiraz edilebilir. İtiraz mercii, itirazı üçüncü ve dokuzuncu fıkralardaki şartlar yönünden inceler. (15) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan yönetmelikle belirlenir.”

“a) Türk Ceza Kanununda yer alan;

- 1. Hakkı olmayan yere tecavüz (madde 154, ikinci ve üçüncü fıkra),*
  - 2. Genel güvenliğin kasten tehlikeye sokulması (madde 170),*
  - 3. Trafik güvenliğini tehlikeye sokma (madde 179, ikinci ve üçüncü fıkra),*
  - 4. Gürültüye neden olma (madde 183),*
  - 5. Parada sahtecilik (madde 197, ikinci ve üçüncü fıkra),*
  - 6. Mühür bozma (madde 203),*
  - 7. Resmî belgenin düzenlenmesinde yalan beyan (madde 206),*
  - 8. Kumar oynanması için yer ve imkân sağlama (madde 228, birinci fıkra),*
  - 9. Başkasına ait kimlik veya kimlik bilgilerinin kullanılması (madde 268),*
- suçları.*

b) 10.7.1953 tarihli ve 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanununun 13 üncü maddesinin birinci, üçüncü ve beşinci fıkraları ile 15 inci maddesinin birinci, ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen suçlar.

c) 31.8.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 93 üncü maddesinin birinci fıkrasında belirtilen suç.

d) 13.12.1968 tarihli ve 1072 sayılı Rulet, Tilt, Langırt ve Benzeri Oyun Alet ve Makinaları Hakkında Kanunun 2 nci maddesinde belirtilen suç.

e) 24.4.1969 tarihli ve 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun ek 2 nci maddesinin birinci fıkrasının (1) numaralı bendinde belirtilen”suçlar, seri muhakeme usulü kapsamındadır.

Kanuni düzenlemelere göre fail hakkında üzerine atılı suçla ilgili olarak seri muhakeme usulünün uygulanabilmesi için, Cumhuriyet savcının genel hükümlere göre yapmış olduğu soruşturma neticesinde suçun işlendiği hususunda yeterli şüpheye ulaşması halinde talep yazısı ile şüpheli hakkında talep etmiş olduğu cezayı mahkemeye göndermesi gerekmektedir. Bu usulün uygulandığı suçlar gözönüne alındığında, ancak asliye ceza mahkemesinin görevli olduğu suçlar yönünden uygulama alanı bulabileceği görülmektedir.

Cumhuriyet savcısı veya kolluk şüpheliyi seri muhakeme usulü hakkında bilgilendirecek, sonrasında Cumhuriyet savcısı tarafından seri muhakeme usulünün uygulanması şüpheliye teklif edilecek ve şüphelinin müdafii huzurunda teklifi kabul etmesi hâlinde bu usul uygulanacaktır. Cumhuriyet savcısı, TCK'nın 61. maddesinin birinci fıkrasında belirtilen hususları göz önünde bulundurarak, suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında tespit edeceği temel cezadan ve koşulları

bulduğu takdirde zincirleme suçla ilişkin hükümler uygulandıktan sonra belirlenen cezadan yarı oranında indirim uygulamak suretiyle yaptırımı belirleyecektir. Buna göre belirlenen yaptırım koşulları bulunması hâlinde, TCK'nın 50. maddesine göre seçenek yaptırımlara çevrilebilecek veya 51.maddesine göre ertelenebilecektir. Cumhuriyet savcısı tarafından CMK'nın 231. maddesi de şüpheli hakkında tatbik edilebilecektir.

Cumhuriyet savcısı, şüpheli hakkında seri muhakeme usulünün uygulanmasını yazılı olarak görevli mahkemeden talep edecektir. Mahkeme talep yazısı üzerinde yapacağı inceleme neticesinde; belirlenen yaptırımda maddi hata yapıldığı, yaptırım hakkında CMK'nın 231. veya TCK'nın 50. ve 51. maddelerinin uygulanmasında objektif koşulların gerçekleşmediği ya da teklif edilen cezanın mahiyetine uygun bir güvenlik tedbiri belirtilmediğini belirlediği takdirde, talep yazısını, eksikliklerin tamamlanması amacıyla Cumhuriyet başsavcılığına iade edecektir. Cumhuriyet savcısı tarafından eksiklikler tamamlandıktan ve hatalı noktalar düzeltildikten sonra talep yazısı yeniden düzenlenerek mahkemeye gönderilecektir. Mahkeme, şüpheliyi müdafii huzurunda dinledikten sonra şartların gerçekleştiği, eylemin seri muhakeme usulü kapsamında olduğu ve dosyadaki mevcut delillere göre mahkûmiyet kararı verilmesi gerektiği kanaatine varırsa, talep yazısında belirtilen yaptırımdan daha ağır olmamak üzere hüküm kuracaktır. Aksi takdirde mahkeme talebi reddeder ve soruşturmanın genel hükümlere göre sonuçlandırılması amacıyla dosyayı Cumhuriyet başsavcılığına gönderir.

İştirak halinde işlenen suçlar yönünden şüphelilerden bir tanesinin seri muhakeme usulünün uygulanmasını kabul etmemesi halinde, diğer şüpheliler hakkında da bu usul uygulanmayacaktır. Aynı zamanda seri muhakeme usulü kapsamında giren bir suç bu kapsama girmeyen başka bir suç ile birlikte işlendiği halde de, bu usulün uygulanması söz konusu değildir. Seri muhakeme usulü, yaş küçüklüğü ve akıl hastalığı ile sağır ve dilsizlik hâllerinde de uygulanmaz.

Şüphelinin yurtdışında olması, bildirmiş olduğu adreste bulunmaması veya başkaca bir nedenle kendisine ulaşılabilmesi halinde, şüpheli hakkında seri muhakeme usulü uygulanmayacaktır. Cumhuriyet savcısının şüpheli hakkında talep ettiği mahkûmiyet hükmünü içeren talep yazısındaki cezadan daha ağır bir yaptırımı hükmolünmeden mahkûmiyet hükmü veren mahkemenin bu kararına karşı itiraz yoluna başvurulabilir. İtiraz mercii söz konusu olan itirazı, CMK'nın 250/3. ve 250/9. maddelerindeki şartlar yönünden inceleyecektir.

Ceza muhakemesinde seri muhakeme usulünün uygulamasına dair usul ve esasları belirleyen, 01.01.2020 yürürlük tarihli Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme Yönetmeliği 31.12.2019 tarih ve 30995 sayılı (4. mükerrer) Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulünün benzer yönleri bulunmaktadır. Buna göre;

- Gerek seri muhakeme usulü gerekse de basit yargılama usulü, ceza muhakemesi hukuku sistemimize CMK'da 7188 sayılı Kanun ile yapılan değişiklikler ile dahil olmuştur. Her ikisi de birer alternatif çözüm yolu olan bu kurumların ortak amacı, uyumsuzlukların çözümünün hızlandırılması ve yargının işgücünün azaltılmasıdır.

- Her iki kurumun uygulanması neticesinde basit yargılama usulünde 1/4 oranında, seri muhakeme usulünde 1/2 oranında olmak üzere, hükmolunan cezadan indirim öngörülmektedir.

- Yaş küçüklüğü, sağır ve dilsizlik ve akıl hastalığı bulunan kişileri haklarının korunabilmesi amacıyla, her iki usul de bu kişiler yönünden uygulama alanı bulamamaktadır.

- Kapsamda bulunan bir suçun bu kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmesi halinde, her iki usulün uygulanma olanağı bulunmamaktadır.

Seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü arasındaki farklı yönler ise şunlardır:

- Seri muhakemesi usulü soruşturma evresine özgü bir kurumken, basit yargılama usulü kovuşturma evresine özgüdür.

- Seri muhakeme usulü kapsamına giren bir suç ile ilgili olarak bu usulün uygulanıp uygulanmaması noktasında takdir yetkisi bulunmazken, basit yargılama usulünde usulün uygulanıp uygulanmaması mahkemenin takdirindedir.

- Seri muhakeme usulü kapsamında kalan suçlar katalog olarak sayılmışken, basit yargılama usulünün uygulanabileceği suçlar katalog halinde sayılmayıp, suç için öngörülen ceza türü ve miktarına göre belirleme yapılmıştır.

- Basit yargılama usulünün tatbiki sırasında sanığa müdafii atanması zorunlu değilken, seri muhakeme usulünde teklifin kabulü aşamasında mutlaka şüphelinin müdafii bulunmalıdır.

- Basit yargılama usulünde öngörülen indirim 1/4 iken, seri muhakeme usulünde indirim oranı 1/2'dir.

- Basit yargılama usulünde sanık haricinde mağdur ve suçtan zarar görene beyanda bulunma hakkı tanınmaktadır. Ancak seri muhakeme usulünde şüpheli haricinde kalan diğer yargılama sükelerine beyanda bulunma hakkı tanınmamaktadır.

- Basit yargılama usulü dosya üzerinden yapılan inceleme neticesinde hüküm kurulan bir usul olmasına rağmen, seri muhakeme usulünde şüpheli Cumhuriyet savcısının talep yazısı neticesinde aynı gün mahkemeye çıkmaktadır.

- Basit yargılama usulünde müşterek fail sıfatıyla işlenen suçlar yönünden özel bir düzenleme öngörülmemektedir. Ancak seri muhakeme usulünde iştirak halinde işlenen suçlar yönünden şüphelilerden birinin seri muhakeme usulünün uygulanmasını kabul etmemesi halinde, diğer şüpheliler hakkında da bu usul uygulanmamaktadır.

- Basit yargılama usulünde hükmolunan karara karşı itiraz edilmesi halinde aynı mahkeme tarafından uyuşmazlık genel hükümlere göre görülmektedir. Ancak seri muhakeme usulünün uygulanması neticesinde hükmolunan karara karşı yapılan itiraz, ağır ceza mahkemesinde karara bağlanmaktadır.

3.5. Önödeme

Önödeme, 5237 sayılı TCK'nın 75. maddesinde⁸² düzenlenen, kural olarak soruşturma aşamasında uygulanan alternatif çözüm yollarındandır. Önödeme, adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçlarda ve aynı maddede sayılan katalog suçlarla ilgili olarak, suçun işlendiği hususunda yeterli şüpheye ulaşılması halinde, şüpheliye bildirilen önödeme miktarının ödenmesi halinde hakkında kamu davası açılmamasını öngören bir tekliftir.

Kural olarak önödeme, soruşturma aşamasında uygulama alanı bulmaktadır. Ancak soruşturma aşamasında önödeme usulünün uygulanmaması veya önödeme miktarının şüpheliye yanlış bildirilmesi halinde, önödeme kapsamında kalan suçlarla ilgili olarak kovuşturma aşamasında mahkeme tarafında da önödeme usulü uygulanabilmektedir. Önödeme bir kovuşturma şartıdır. Önödeme usulü kapsamında kalan bir suçla ilgili olarak bu usul uygulanmadan iddianame tanzim edilmesi halinde, CMK'nın 174/1-c maddesinde öngörüldüğü şekilde, mahkemece iddianame iade edilebilmektedir.

Failin üzerine atılı suçun önödeme kapsamında kalabilmesi için, TCK'nın 75. maddesi kapsamında birtakım şartlar aranmaktadır. İlk olarak, failin üzerine atılı suçun uzlaşma kapsamında kalan suçlardan olmaması gerekmektedir. Failin üzerine atılı suç için kanunda öngörülen cezanın adli para cezasını gerektiren veya hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan bir ceza olması gerekmektedir. Önödeme kapsamına ayrıca

⁸² TCK Madde 75: “(1) Uzlaşma kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, yalnız adli para cezasını gerektiren veya kanun maddesinde öngörülen hapis cezasının yukarı sınırı altı ayı aşmayan suçların faili;a) Adli para cezası maktu ise bu miktarı, değilse aşağı sınırını, b) Hapis cezasının aşağı sınırının karşılığı olarak her gün için otuz Türk Lirası üzerinden bulunacak miktarı, c) Hapis cezası ile birlikte adli para cezası da öngörülmüş ise, hapis cezası için bu fıkranın (b) bendine göre belirlenecek miktar ile adli para cezasının aşağı sınırını, Soruşturma giderleri ile birlikte, Cumhuriyet savcılığınca yapılacak tebliğ üzerine on gün içinde ödediği takdirde hakkında kamu davası açılmaz. Failin on gün içinde talep etmesi koşuluyla bu miktarın birer ay ara ile üç eşit taksit hâlinde ödenmesine Cumhuriyet savcısı tarafından karar verilir. Taksitlerin süresinde ödenmemesi hâlinde önödeme hükümsüz kalır ve soruşturmaya devam edilir. Taksirli suçlar hariç olmak üzere, önödemeye bağlı olarak kovuşturmaya yer olmadığına veya kamu davasının düşmesine karar verildiği tarihten itibaren beş yıl içinde önödemeye tabi bir suçu işleyen fail bu fıkra uyarınca teklif edilecek önödeme miktarı yarı oranında artırılır. (2) Özel kanun hükümleri gereğince işin doğrudan mahkemeye intikal etmesi halinde de fail, hakim tarafından yapılacak bildirim üzerine birinci fıkra hükümlerine göre saptanacak miktardaki parayı yargılama giderleriyle birlikte ödediğinde kamu davası düşer.(3) Cumhuriyet savcılığınca madde kapsamına giren suç nedeniyle önödeme işlemi yapılmadan dava açılması veya dava konusu failin niteliğinin değişmesi suretiyle madde kapsamına giren bir suça dönüşmesi halinde de yukarıdaki fıkra uygulanır.(4) Suçla ilgili kanun maddesinde yukarı sınırı altı ayı aşmayan hapis cezası veya adli para cezasından yalnız birinin uygulanabileceği hallerde ödenmesi gereken miktar, yukarıdaki fıkralara göre adli para cezası esas alınarak belirlenir.(5) Bu madde gereğince kamu davasının açılmaması veya ortadan kaldırılması, kişisel hakkın istenmesine, malın geri alınmasına ve müsadereye ilişkin hükümleri etkilemez. (6) Bu madde hükümleri;a) Bu Kanunda yer alan; 1. Yardım veya bildirim yükümlülüğünün yerine getirilmemesi (98 inci maddenin birinci fıkrası), 2. Genel güvenliğin taksirle tehlikeye sokulması (madde 171), 3. Çevrenin taksirle kirletilmesi (182 nci maddenin birinci fıkrası), 4. Özel işaret ve kıyafetleri usulsüz kullanma (264 üncü maddenin birinci fıkrası),5. Suçu bildirmeme (278 inci maddenin birinci ve ikinci fıkraları),suçları, b) 31.8.1956 tarihli ve 6831 sayılı Orman Kanununun 108 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan suç, c) 21.7.1983 tarihli ve 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 74 üncü maddesinin ikinci fıkrasının birinci cümlesinde yer alan suç, d) 4.11.2004 tarihli ve 5253 sayılı Dernekler Kanununun 32 nci maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan suç, bakımından da uygulanır. Bu fıkra kapsamındaki suçların beş yıl içinde tekrar işlenmesi hâlinde fail hakkında aynı suçtan dolayı önödeme hükümleri uygulanmaz. (7) Ödemede bulunulması üzerine verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar ile düşme kararları, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi hâlinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir.”

24.11.2016 tarihli ve 6763 sayılı Kanun'la yapılan değişiklikle eklenen katalog suçlarla ilgili olarak da bu usulün uygulanması gerekmektedir.

Şüphelinin üzerine atılı ve önödeme kapsamında olduğu anlaşılan suç ile ilgili olarak suçun işlendiği hususunda yeterli şüpheye ulaşılması halinde, şüpheliye Cumhuriyet savcılığı tarafından önödeme teklifinde bulunmaktadır. Şüphelinin kendisine bildirilen önödeme miktarını on gün içerisinde ödemesi halinde hakkında kamu davası açılması yoluna gidilmeyecektir. Önödeme usulünün mahkeme tarafından kovuşturma aşamasında uygulanması ve sanığın kendisine bildirilen önödeme miktarını ödemesi halinde, sanık hakkında kovuşturma şartı yokluğu nedeni ile düşme kararı verilecektir. Ayrıca şüphelinin kendisine önödeme miktarı bildirildikten sonra ödeme süresi olan on gün içerisinde talep etmesi halinde, önödeme miktarını birer ay ara ile üç eşit taksit halinde ödenmesine karar verilebilmektedir. Bu halde Cumhuriyet savcısına takdir yetkisi tanınmamıştır.

Önödeme miktarı, önödemeye tabi suç için kanunda öngörülen ceza miktarına göre değişiklik göstermektedir. Buna göre, suç için kanunda yalnızca maktu adli para cezası yaptırımı öngörülmüş ise bu miktarı soruşturma giderleri ile birlikte şüphelinin ödemesi gerekmektedir. Ancak suç için kanunda yalnızca adli para cezası öngörülmüş olmakla birlikte, bu adli para cezasının miktarı maktu değil ise öngörülen adli para cezasının alt sınırı esas alınarak TCK'nın 52. maddesi gereğince günlük 20TL'den hesaplama yapılmak sureti ile önödeme miktarı belirlenecektir. Suçun kanunda öngörülen yaptırımı yalnızca hapis cezası ise ön ödeme miktarı hapis cezasının alt sınırı esas alınarak her gün karşılığı 30 TL üzerinden belirlenecek olan miktardır. Ancak hapis cezası ile birlikte adli para cezası da öngörülmüş ise hapis cezasının aşağı sınırının günlüğü 30 TL'den hesaplanacak, adli para cezası yönünden ise adli para cezasının alt sınırı esas alınarak günlük 20 TL'den belirlenecek olan miktarın soruşturma giderleri ile birlikte hesaplanması suretiyle önödeme miktarı belirlenecektir. Önödeme miktarı belirlenirken, yaptırma konu olan kanun maddesinde suç için öngörülen nitelikli haller dikkate alınmayacak ve miktar temel cezaya göre belirlenecektir.

TCK'nın 75. maddesinde 2016 yılında 6763 sayılı Kanun'la yapılan değişiklik neticesinde, taksirli suçlar dışında, soruşturma aşamasında önödemeye bağlı olarak kovuşturmaya yer olmadığına veya kovuşturma aşamasında öndemeye bağlı olarak düşme kararı verildiği takdirde, bu kararların verildiği tarihten itibaren failin beş yıl içinde yeniden önödemeye tabi bir suç işlemesi durumunda, faile yapılacak önödeme teklifinde miktar yarı oranında artırılacaktır. Fail tarafından önödemede bulunulması halinde verilen kovuşturmaya yer olmadığına dair kararlar ile düşme kararları, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilecektir. Bu sayede şüpheli veya sanık hakkında daha önceden önödeme usulünün uygulanıp uygulanmadığı görülebilecek ve buna göre önödeme miktarı değişiklik gösterebilecek veya maddede katalog halinde sayılan ve önödemeye tabi olan suçlarla ilgili olarak beş yıl içinde aynı suçun yeniden işlenmesi halinde, fail hakkında önödeme usulü uygulanmayabilecektir.

Önödeme usulünün düzenlendiği TCK'nın 75. maddesinde katalog halinde sayılan suçları işleyen kişiler, bu suçlar için kanunda öngörülen ceza miktarına bakılmaksızın önödeme usulünden faydalanabileceklerdir. Ancak maddede katalog halinde sayılan ve önödemeye tabi olan suçlarla ilgili olarak beş yıl içinde aynı suçun yeniden işlenmesi halinde fail hakkında önödeme usulü uygulanmayacaktır.

Önödeme tabi olan bir suçla ilgili olarak önödeme usulünün uygulanması neticesinde yine de kamu davası açılmış ise aynı suçla ilgili olarak diğer şartları taşıması halinde basit yargılama usulü uygulanabilecektir.

Basit yargılama usulü ile önödeme kurumu arasında benzer yönler bulunmaktadır. Bunlar;

- Gerek basit yargılama usulü gerekse de önödeme kurumu yargılamayı hızlandırmayı ve uyuşmazlıkları bir an önce çözümü amaçlayan alternatif çözüm yöntemleridir.

- Her iki kurum da hem muhakeme hukukunu hem maddi maddi ceza hukukunu ilgilendiren karma niteliği haiz kurumlardır.

- Önödeme usulünde, bu usulün uygulanabileceği katalog suçlar dışında uygulanabileceği suçlar belirlenirken, suç için kanunda öngörülen cezanın niteliği ve miktarı esas alınmaktadır. Basit yargılama usulünün uygulanabileceği suçlar belirlenirken de, katalog halinde belirlenmemiş ise de, suç için kanunda öngörülen cezanın miktarı esas alınmaktadır.

Basit yargılama usulü ile önödeme kurumu arasında farklı yönler bulunmaktadır. Bunlar;

- Önödeme kurumu kural olarak soruşturma aşamasına özgü bir kurum iken, basit yargılama usulü kovuşturma aşamasına özgü bir kurumdur.

- Şüpheli veya sanığın önödeme miktarını ödemesi halinde hakkında kovuşturmayaya yer olmadığına veya düşme kararı verilirken, basit yargılama usulünün uygulanması halinde sanık hakkında cezada indirim öngörülmektedir.

- Önödeme tabi bir suç ile ilgili bu usulün uygulanması konusunda Cumhuriyet savcısı veya hâkimin takdir yetkisi bulunmazken, basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmaması hâkimin takdirine bağlıdır.

- Basit yargılama usulü, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında uygulanmazken, önödeme usulü yönünden böyle bir sınırlama bulunmamaktadır.

3.6. Kamu Davasının Açılmasının Ertelenmesi

Cumhuriyet savcısı, soruşturma neticesinde toplanmış olan delilleri değerlendirerek suçun işlendiği hususunda yeterli şüpheye ulaşması halinde kamu davası açmak zorundadır. Ancak CMK'nın 171. maddesinde⁸³ düzenlenen kamu davasının açılmasının ertelenmesi

---

⁸³ CMK Madde 171: “(1) Cezayı kaldıran şahsî sebep olarak etkin pişmanlık hükümlerinin uygulanmasını gerektiren koşulların ya da şahsî cezasızlık sebebinin varlığı halinde, Cumhuriyet savcısı kovuşturmayaya yer olmadığı kararı verebilir. (2) Uzlaştırma ve önödeme kapsamındaki suçlar hariç olmak üzere, Cumhuriyet savcısı, üst sınırı üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan dolayı, yeterli şüphenin varlığına rağmen, kamu davasının açılmasının beş yıl süre ile ertelenmesine karar verebilir. Suçtan zarar gören veya şüpheli, bu karara 173 üncü madde hükümlerine göre itiraz edebilir. (3) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine karar verilebilmesi için; a) Şüphelinin daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması, b) Yapılan soruşturmanın, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatini vermesi, c) Kamu davası açılmasının

(KDAE) kurumu bu kuralın istisnalarındandır. KDAE kurumu, alternatif çözüm yollarındandır.

Cumhuriyet savcısı, soruşturma neticesinde suçun işlendiği hususunda yeterli şüpheye ulaşması halinde, buna rağmen kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatine ulaşması ve kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması halinde iddianame düzenlenmesini erteleyebilir.

KDAE usulü, ceza muhakemesi sistemimize ilk olarak 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda yapılan değişiklik ile girmiştir.⁸⁴ 2006 yılında ise 5560 sayılı Kanun ile CMK'da düzenlenmiştir.⁸⁵ 2019 yılında CMK'da 7188 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik ile bu kurumun uygulama alanı genişletilmiştir.

KDAE kurumu, soruşturma aşamasında uygulama alanı bulmaktadır. CMK'nın 171. maddesinde yer alan "...Cumhuriyet savcısı... kamu davasının açılmasının beş yıl süre ile ertelenmesine karar verebilir." hükmünün lafzından da Cumhuriyet savcısına KDAE konusunda takdir yetkisi tanındığı anlaşılmaktadır.

KDAE kararına hükmolunması için, bazı şartların bir arada gerçekleşmesi gerekmektedir. Her şeyden önce erteleme kararı verilebilmesi için, Cumhuriyet savcısının yapmış olduğu soruşturma neticesinde failin suçu işlediği hususunda yeterli şüpheye ulaşması gerekmektedir. Eğer yeterli şüpheye ulaşılamamışsa, Cumhuriyet savcısı şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına karar verecektir.

Suçun işlendiği hususunda yeterli şüpheye ulaşılması halinde KDAE kararı verilebilmesi için, şüphelinin üzerine atılı suçun uzlaştırma veya önödeme tabi olmaması gerekmektedir. Ayrıca suçun üç yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlardan olması gerekmektedir. Suç için kanunda öngörülen cezanın miktarına bakılmaksızın, CMK'nın 171/6. maddesinde yer alan suçlar yönünden KDAE kurumu uygulanamayacaktır.

KDAE kararı verilebilmesi için şüpheliye ilişkin şartlar da öngörülmüştür. CMK'nın 171/3. maddesine göre, KDAE kararı verilebilmesi için, şüphelinin daha önceden kasıtlı bir suç nedeniyle hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunması, kamu davası açılmasının ertelenmesi halinde şüphelinin suç işlemekten çekineceği kanaatine ulaşılması, kamu davası açılmasının ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması ve suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun

---

ertelenmesinin, şüpheli ve toplum açısından kamu davası açılmasından daha yararlı olması, d) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı ve Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilen zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir. (4) Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmediği takdirde, kovuşturmaya yer olmadığına karar verilir. Erteleme süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde kamu davası açılır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez. (5) Kamu davasının açılmasının ertelenmesine ilişkin kararlar, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir. (6) Bu madde hükümleri; a) Suç işlemek için örgüt kurmak, yönetmek veya örgüte üye olmak suçları ile örgüt faaliyeti çerçevesinde işlenen suçlar, b) Kamu görevlisi tarafından görevi sebebiyle veya kamu görevlisine karşı görevinden dolayı işlenen suçlar ile asker kişiler tarafından işlenen askerî suçlar, c) Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar, hakkında uygulanmaz."

⁸⁴ RG:15.07.2005, S.25876.

⁸⁵ RG:19.12.2006, S.26381.

uğradığı ve Cumhuriyet savcısı tarafından tespit edilen zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi şartlarının tamamının bir arada bulunması gerekir.

Şüpheli hakkında KDAE kararı verilmesi halinde, beş yıllık denetim süresi belirlenmiştir. Denetim süresi, suça sürüklenen çocuklarda üç yıldır. Şüpheli ve suça sürüklenen çocuk, belirlenen bu üç ve beş yıllık denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlemediği takdirde, Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilecektir. Denetim süresi içinde kasıtlı bir suç işlenmesi halinde ise KDAE kararı kaldırılarak kamu davası açılacaktır. KDAE kararına hükmolunmuş ise bu erteleme süresi içinde dava zamanaşımı süresi duracaktır.

Cumhuriyet savcısı tarafından hükmolunan KDAE kararlarına karşı, CMK'nın 171/2. maddesi delaletiyle CMK'nın 173. maddesi hükümlerine göre suçtan zarar gören veya şüpheli, kararı veren Cumhuriyet savcısının görev yaptığı ağır ceza mahkemesinin bulunduğu yerdeki sulh ceza hakimliğine itiraz edebilecektir.

Basit yargılama usulü ile KDAE kurumu arasında benzer yönler bulunmaktadır. Bunlar;

- Her iki kurumun uygulama alanı bulabileceği suçlar, kanunda öngörülen ceza miktarına göre belirlenmiştir.

- Her iki kurum da yargılamayı hızlandırmayı ve uyuşmazlığın bir an önce çözümünü amaçlayan alternatif çözüm yollarıdır.

- KDAE kararının uygulanması Cumhuriyet savcısının, basit yargılama usulünün uygulanması hâkimin takdirine bağlıdır.

Basit yargılama usulü ile KDAE kurumu arasında farklı yönler de bulunmaktadır. Bunlar;

- KDAE kurumu soruşturma aşamasına özgü bir kurum iken, basit yargılama usulü kovuşturma aşamasına özgüdür.

- KDAE kararı neticesinde şüpheli hakkında bir ceza öngörülmezken, basit yargılama usulünde sanık hakkında tayin edilen cezada indirim öngörülmektedir.

- KDAE kararı verilebilmesi için şüphelide bir takım şartlar aranmaktadır. Basit yargılama usulünde ise sanığa ilişkin şart yalnızca, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâllerinin bulunmaması ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçların söz konusu olmamasıdır.

3.7. Uzlaştırma

Uzlaştırma kurumu, Anglo-Amerikan hukukuna ait olan bir kurumdur.⁸⁶ Uzlaştırma kurumu, uyuşmazlık neticesinde mağdurun uğramış olduğu zararı gidermeye yönelik oluşturulmuş alternatif bir çözüm yöntemidir. Uyuşmazlığın tarafları arasında gerçekleştirilecek olan uzlaşma ile uyuşmazlıklar çözümlenebilecektir. Uzlaştırma, CMK'nın 253. ila 255. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

Uzlaştırma hükümlerinin uygulanması gereken bir suç yönünden usul uygulanmaksızın muhakemeye devam edilmesi mümkün olmadığından, uzlaştırma bir muhakeme şartıdır. Uzlaşma neticesinde aynı zamanda şüpheli veya sanığın ceza sorumluluğu da ortadan kalkmakta, soruşturma aşamasında uzlaşmanın gerçekleşmesi ve edime bağlanmış olması durumunda edimin yerine getirilmesi halinde şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararı, kovuşturma aşamasında uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde ise sanık hakkında düşme kararı verilmektedir. Dolayısıyla uzlaştırma kurumunun bu iki niteliği gözönüne alındığında, aynı zamanda maddi ceza hukukuna ve muhakeme hukukuna etki eden karma niteliği haiz bir kurum olduğu anlaşılmaktadır.

Uyuşmazlıkların hızlı bir şekilde çözülmesine yönelik yeni oluşturulan kurumlar ve mevcut alternatif çözüm yollarında yapılan düzenlemeler ile zaman içerisinde uzlaşma kapsamında kalan suçlar yönünden de genişleme meydana gelmiştir. Bir suçun daha önceden uzlaşma kapsamında bulunmaması, ancak sonrasında uzlaşma kapsamında alınması halinde, uzlaştırma kurumunun maddi ceza hukukuna ilişkin bir kurum olması da gözönüne alınarak, lehe kanun hükümleri uygulanacaktır.

Uzlaştırma kurumu, cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve ısrarlı takip suçu hariç olmak üzere takibi şikâyete bağlı olan tüm suçlar yönünden uygulama alanı bulan ve bunun yanında CMK'nın 253. maddesinde sayılan suçlar yönünden uygulanması gereken bir usuldür. Takibinin şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın TCK'nın 253. maddesinde yer alan;

1. Kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86; madde 88),
2. Taksirle yaralama (madde 89),
3. Tehdit (madde 106, birinci fıkra),
4. Konut dokunulmazlığının ihlali (madde 116),
5. İş ve çalışma hürriyetinin ihlali (madde 117, birinci fıkra; madde 119, birinci fıkra (c) bendi),
6. Hırsızlık (madde 141),
7. Güveni kötüye kullanma (madde 155),
8. Dolandırıcılık (madde 157),
9. Suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi (madde 165),
10. Çocuğun kaçırılması ve alıkonulması (madde 234),

---

⁸⁶ Modern anlamda 1970 li yılların ortalarında Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmaya başlayan uzlaştırma kurumu 1980'li yılların başlarında Batı Avrupa ya yayılmıştır (Çetintürk, Ekrem, Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma, Adalet Yayınevi, Ankara 2017, s.110).

11. Ticari sır, bankacılık sırrı veya müşteri sırrı niteliğindeki bilgi veya belgelerin açıklanması (dördüncü fıkra hariç, madde 239), suçları yönünden uzlaştırma hükümleri uygulama alanı bulmaktadır.

CMK'nın 252/3. maddesinde yer alan "*Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir.*" hükmü ile TCK dışında özel kanunlarda yer alan suçlar yönünden bu suçların takibinin şikâyete bağlı olması halinde uzlaşma hükümlerinin uygulanabileceği, şikâyete tabi olmayan suçlar yönünden ise ancak ilgili kanunda bunun öngörülmesi halinde uzlaştırma hükümlerinin uygulanabileceği düzenlenmiştir.

Yukarıda uzlaştırma kurumunun cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçlar ve ısrarlı takip suçu hariç olmak üzere takibi şikâyete bağlı olan tüm suçlar yönünden uygulama alanı bulan ve bunun yanında CMK'nın 253. maddesinde sayılan suçlar yönünden uygulanması gereken bir usul olduğunu belirtmiş isek de, CMK'nın 253/1-c maddesinde suça sürüklenen çocuklar yönünden ayrıca bir düzenleme öngörülerek, çocukların işlemiş olduğu suçlar yönünden, suçun mağdurunun gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması halinde, suçun kanunda öngörülen cezasının üç yıl hapis cezasını aşmaması veya adli para cezasını gerektirmesi durumunda uzlaşma hükümlerinin uygulanacağını hüküm altına alınmıştır.

Soruşturulması veya kovuşturulması şikâyete tabi olsa bile bazı suçlar yönünden kanunkoyucu uzlaşma hükümlerinin uygulanamayacağını düzenleme altına almıştır. Bu suçlar, CMK'nın 253/3. maddesinde düzenlenen cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar ve ısrarlı takip suçudur. Yine, uzlaşma kapsamında bulunsa bile uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, uzlaştırma kapsamına girmeyen bir başka suçla birlikte aynı mağdura karşı işlenmiş olması hâlinde de uzlaştırma hükümleri uygulanmayacaktır.

Kurumun uygulanma şeklinde bakıldığında; Cumhuriyet savcısı, suçla ilgili olarak genel hükümlere göre yapmış olduğu soruşturma neticesinde suçun işlendiği hususunda yeterli şüpheye ulaşırsa, şüphelinin üzerine atılı suçun uzlaştırma kapsamına girmesi halinde uzlaştırma görüşmelerinin yapılması için dosyayı Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde bulunan uzlaştırma bürosuna gönderecektir. Uzlaştırma işlemleri, uzlaştırma bürosu tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı tarafından yapılacak ve neticesinde tanzim edilen uzlaştırmacı raporu uzlaştırma bürosuna sunulacaktır. Uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde şüpheli hakkında uzlaşma nedeniyle kovuşturmaya yer olmadığına karar verilecektir. Eğer taraflar uzlaşma görüşmeleri neticesinde uzlaşamazlar ise Cumhuriyet savcısı şüpheli ile ilgili görevli ve yetkili mahkemeye hitaben iddianame düzenleyecektir. Uzlaştırmaya tabi bir suç ile ilgili olarak uzlaştırma hükümleri uygulanmaksızın doğrudan kamu davası açılması halinde, CMK'nın 174/1-c maddesi gereğince iddianame iade edilebilecektir.

Uzlaştırma kurumu, kural olarak soruşturma aşamasına özgü bir kurumdur. Ancak uzlaşmaya tabi olmasına rağmen kamu davası açılmış olması, yargılama aşamasında suçun uzlaştırma kapsamına alınması veya hükümlü hakkındaki cezanın kesinleşmiş olmasına rağmen suçun sonradan uzlaştırma kapsamına alınması halinde, kovuşturma evresinde mahkeme tarafında da uzlaştırma hükümleri uygulanabilmektedir. Bu halde, mahkeme dosyayı Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde bulunan uzlaştırma bürosuna

gönderecektir. Uzlaştırma işlemleri uzlaştırma bürosu tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı tarafından yapılacak ve neticesinde tanzim edilen uzlaştırmacı raporu uzlaştırma bürosuna sunulacaktır. Uzlaştırma bürosu tarafından ilgili uzlaştırma raporu mahkemeye gönderilecek ve mahkeme uzlaşmanın gerçekleşmesi halinde sanık hakkında uzlaşma nedeniyle CMK'nın 223/8. maddesine göre düşme kararı verecektir. Eğer taraflar uzlaşma görüşmeleri neticesinde uzlaşamazlar ise mahkeme tarafından yargılamaya devam edilerek hüküm kurulacaktır.

İştirak halinde işlenen suçlarla ilgili olarak ise uzlaştırma ile ilgili özel bir düzenleme yer almaktadır. CMK'nın 255. maddesinde yer alan "*Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır.*" hükmü gereğince, iştirak halinde işlenen suçlarda tüm failer ile mağdur arasında uzlaşma görüşmeleri yapılacak, ancak faillerden yalnızca mağdur ile uzlaşabilen uzlaşma hükümlerinden yararlanabilecektir. Buna göre, soruşturma aşamasında mağdur ile uzlaşan şerikler yönünden kovuşturmaya yer olmadığına, kovuşturma aşamasında mağdur ile uzlaşan şerikler yönünden ise düşme kararı verilecektir. Kovuşturma aşamasında ise mağdur ile yapılan uzlaştırma görüşmeleri olumsuz sonuçlanan şerikler hakkında yargılamaya devam olunacak, soruşturma aşamasında ise kamu davası açılacaktır.

Basit yargılama usulü ile uzlaştırma kurumu arasında benzer yönler bulunmaktadır. Bunlar;

- Her iki kurum da yargılamayı hızlandırmayı amaçlayan alternatif çözüm yöntemlerindedir.

- Her iki kurumda belirli suçlar yönünden uygulama alanı bulmaktadır.

- Gerek basit yargılama usulü gerekse de uzlaştırma kurumunun uygulanabilmesi için soruşturma aşamasında şüphelinin üzerine atılı suçu işlediğine dair yeterli delile ulaşılması gerekmektedir.

- Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, aynı mağdura karşı uzlaştırma kapsamına girmeyen bir suçla birlikte işlenmesi halinde, uzlaştırma hükümleri uygulanmayacaktır. Basit yargılama usulünde de bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde, basit yargılama usulü uygulanmayacaktır.

Basit yargılama usulü ile uzlaştırma kurumu arasında farklı yönler de bulunmaktadır. Bunlar;

- Uzlaştırma tabi olan bir suçla ilgili olarak Cumhuriyet savcısının veya mahkemenin mutlaka bu usule başvurma gerekirken, basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağına dair takdir yetkisi mahkemededir.

- Uzlaştırma bir muhakeme şartı iken basit yargılama usulü muhakeme şartı değildir.

- Uzlaşma hükümlerinin uygulanabileceği suçlar ham ağır ceza mahkemesinin hem de asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar olabilmektedir. Ancak basit yargılama usulü yalnızca asliye ceza mahkemelerinde söz konusu olacaktır.

- Suça sürüklenen çocuklar bakımında uzlaştırma usulünde özel düzenleme yapılmış ve suçların kapsamı genişletilmişken, basit yargılama usulünün yaş küçüklüğü halinde uygulanamayacağı hüküm altına alınmıştır.

- Uzlaştırma kural olarak soruşturma aşamasına özgü bir kurum iken, basit yargılama usulü yalnızca kovuşturma aşamasında uygulama alanı bulmaktadır.

- Uzlaştırmanın olumlu sonuçlanması halinde şüpheli veya sanık hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar veya düşme kararı verilirken, basit yargılama usulünde yargılamaya devamlı hüküm kurulmaktadır.

4. TÜRK CEZA MUHALEMESİ HUKUKUNDA BASİT YARGILAMA USULÜ

4.1. Basit Yargılama Usulünün Uygulanma Koşulları

4.1.1. Genel Olarak

Basit yargılama usulü, genel hükümlere göre yürütülen soruşturma neticesinde şüpheli hakkında asliye ceza mahkemesine kamu davası açılması ve mahkeme tarafından iddianamenin kabul edilmesi durumunda, sanığın üzerine atılı suçun kanunda öngörülen yaptırımının adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektirmesi durumunda mahkemenin takdirine bağlı olarak uygulanan, uygulanması halinde mahkemece iddianamenin sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ edilerek, beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmelerinin istendiği, aynı zamanda mahkemenin bu süre içerisinde toplanması gereken belgeleri, ilgili kurum ve kuruluşlardan talep ettiği, neticesinde mahkemece duruşma yapılmaksızın, Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, TCK'nın 61. maddesi dikkate alınmak suretiyle, CMK'nın 223. maddede belirtilen kararlardan birine hükmedilen ve sanık hakkında mahkumiyet kararı verilmesi halinde sonuç cezadan dörtte bir oranında indirim yapılan alternatif bir çözüm yöntemidir. Bu usulde, tez antitez ve sentezden oluşan bir ceza muhakemesinden söz edilemez. Zira iddia makamının görüşü alınmamakta ve delillerinin tartışıldığı bir duruşma yapılamamaktadır.⁸⁷

Basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için, sanık hakkında kamu davası açılması, sanığın üzerine atılı suç için kanunda öngörülen cezanın adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektirmesi ve mahkemenin takdirinin basit yargılama usulünün uygulanması şeklinde olması gerekmektedir. Ancak suç için kanunda öngörülen cezanın adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektirmesi halinde, mahkeme tarafından basit yargılama usulünün uygulanması zorunlu değildir. Her suçla ilgili olarak basit yargılama usulünün uygulanması mümkün değildir.⁸⁸

Basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için bir kısım kanuni şartlar bulunmaktadır. CMK'nın 251. maddesine göre basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için;

- Kovuşturma aşamasına geçilmiş olması,
- Görevli mahkemenin asliye ceza mahkemesi olması,
- Suçun basit yargılama usulüne tabi olması
- Basit yargılama usulünün mahkeme tarafından takdir edilmesi,

Gerekmemtedir. Bu şartlar aşağıda incelenecektir.

---

⁸⁷Özbek, Veli Özer, Doğan, Koray. Bacaksız Pınar, Ceza Muhakemesi Hukuku, 14.Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s.883.

⁸⁸ Karakehya, Hakan. İnce Tuçer, Asuman, Ceza Muhakemesinde Basit Yargılama ve Adil Yargılanma Hakkı, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, Haziran 2021, s.307.

4.1.2. Kovuşturma Aşamasına Geçilmiş Olması

CMK'nın 2/1-f maddesine göre kovuşturma aşaması, iddianamenin mahkeme tarafından kabulü ile başlayan ve hüküm kesinleşinceye kadar geçen aşamayı ifade etmektedir. Ayrıca CMK'nın 175/1. maddesinde kamu davasının iddianamenin kabulü ile açıldığı ve kovuşturma evresinin başladığı hüküm altına alınmıştır. Basit yargılama usulünün düzenleme altına alındığı CMK'nın 251/1. maddesi "... iddianamenin kabulünden sonra... basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir." şeklinde düzenlenmiş olup, bu düzenleme ile basit yargılama usulünün kovuşturma aşamasına geçildikten sonra uygulanabileceği belirtilmiştir.⁸⁹

Cumhuriyet savcısı tarafından genel hükümlere göre yapılan soruşturma neticesinde failin üzerine atılı suçu işlediğine dair yeterli şüpheye ulaşıldıktan sonra iddianame tanzim edilmeli, görevli ve yetkili mahkemeye hitaben düzenlene iddianamenin mahkeme tarafında kabulüne karar verildikten sonra basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağı takdir edilmelidir. Cumhuriyet savcısı tarafında düzenlenen iddianame kabul edilmeden, henüz iddianame değerlendirme aşamasında iken basit yargılama usulünün uygulanması veya uygulanmamasına karar verilemez.

Basit yargılama usulünün uygulanması zorunlu değildir. Bu nedenle basit yargılama usulünün uygulanmasına dair bir karar verilemeden bu usulün uygulanmasına geçilemez. Mahkeme aynı şekilde bu usulün uygulanmamasına karar verecek ise de, hangi gerekçe ile bu usulü uygulamadığını belirtmesi gerektiği kanaatindeyiz. Basit yargılama usulünün uygulanmasına iddianamenin kabulünden sonra iddianame kabul kararı ile birlikte karar verilebilir. CMK'nın 251/1. maddesine göre basit yargılama usulü, CMK'nın 175/2. maddesine göre duruşma günü belirlendikten sonra uygulanamaz. İddianamenin mahkeme tarafından kabulünden sonra duruşma gününün belirlenmesi halinde, artık basit yargılama usulü uygulanamayacaktır. Ancak bazı yazarlar bu hükmün hukuksal bir gerekçesinin bulunmadığını, kanunkoyucunun bu konudaki düzenlemeyi delillerin ileri sürülmesine başladıktan sonra basit yargılama usulünün uygulanmaması şeklinde olması gerektiğini ifade etmektedir.⁹⁰

Duruşma gününün belirlenmesi ile delillerin tartışılmasına başlanmayacağından ve dosyanın esasına etkili bir işlem yapılmayacağından, bu hükmün "*delillerinin tartışılmasına başladıktan sonra basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilemez*" şeklinde değiştirilmesinin daha uygun olacağı kanaatindeyiz.

4.1.3 Görevli Mahkemenin Asliye Ceza Mahkemesi Olması

Kanunkoyucu basit yargılama usulünü düzenlediği CMK'nın 251/1. maddesinde, "*Asliye ceza mahkemesince... ..basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir...*" şeklinde düzenleme yapmıştır. Buna göre, basit yargılama usulü yalnızca asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar yönünden uygulama alanı bulabilecektir. 5234 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 11. maddesinde, asliye ceza mahkemelerinin, "*Kanunların ayrıca görevli kıldığı haller saklı kalmak üzere, sulh ceza hakimliği ve ağır ceza*"

⁸⁹ Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.113-114.

⁹⁰ Bu görüş için Ünver, Yener. Hakeri, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 18.Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2021, s.724.

“mahkemelerinin görevleri dışında kalan dava ve işlere”bakmakla görevli olduğu hüküm altına alınmıştır.⁹¹ Örneğin; TCK’nın 150/1. maddesinde yer alan hukuki alacağın tahsili amacıyla yağma suçu yönünden yargılama yapmaya görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir. TCK’nın 150/1. maddesinde düzenlene hüküm, “Kişinin bir hukuki ilişkiye dayanan alacağını tahsil amacıyla tehdit veya cebir kullanması halinde, ancak tehdit veya kasten yaralama suçuna ilişkin hükümler uygulanır.” şeklindedir. Sanık hakkında alacağın tahsili amacıyla yağma suçundan ağır ceza mahkemesinde yargılama yapılacak, ancak sanık suçun sübutu halinde olayın niteliğine göre kasten yaralama veya tehdit suçundan cezalandırılacaktır. Suçun mağdurunun yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olması halinde, sanık TCK’nın 86/2. maddesi gereğince cezalandırılacak olup, kanunda öngörülen cezanın miktarı itibarıyla bu suç basit yargılama usulüne tabidir. Ancak ağır ceza mahkemesi bu suçla ilgili olarak basit yargılama usulünün uygulanması veya uygulanmaması yönünde bir değerlendirme yapmadan yargılamaya devam edecektir. Çünkü, kanun gereği basit yargılama usulü yalnızca asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar yönünden söz konusu olacaktır.

4.1.4. Suçun Basit Yargılama Usulüne Tabi Olması

Basit yargılama usulünün uygulanabileceği suçlar, yaptırımı belirli ceza miktarı öngören suçlardır. Basit yargılama usulünün hangi suçlar yönünden uygulanabileceği CMK’nın 251/1. maddesinde yer alan “...adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir...” hükmü ile düzenlenmiştir. Bu usulün uygulanabileceği suçlar yönünden herhangi bir katalog suç ayırımına gidilmemiş olup, suç için kanunda öngörülen ceza miktarına göre belirleme yapılmıştır.

Basit yargılama usulünün uygulanabileceği suçlar yönünden suçun kanunda öngörülen cezası yalnızca adli para cezası ise herhangi bir sınır bulunmamaktadır. Ancak suç

⁹¹ Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun Madde 10: “Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, yürütülen soruşturmalarda hâkim tarafından verilmesi gerekli kararları almak, işleri yapmak ve bunlara karşı yapılan itirazları incelemek amacıyla sulh ceza hâkimliği kurulmuştur. İş durumunun gerekli kıldığı yerlerde birden fazla sulh ceza hâkimliği kurulabilir. Bu durumda sulh ceza hâkimlikleri numaralandırılır. Müstakilen sulh ceza hâkimliğinde görevlendirilen hâkimler, adli yargı adalet komisyonlarınca başka mahkemelerde veya işlerde görevlendirilemez. Sulh ceza hâkimliğinde bir yazı işleri müdürü ile yeteri kadar personel bulunur. Sulh ceza hâkimliği, her il merkezi ile bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığınca kurulur. Sulh ceza hâkimliği buldukları il veya ilçenin adı ile anılır. Sulh ceza hâkimliğinin yargı çevresi, buldukları il merkezi ve ilçeler ile bunlara adli yönden bağlanan ilçelerin idari sınırlarıdır. Ağır ceza mahkemeleri ile büyükşehir belediyesi bulunan illerde, büyükşehir belediyesi sınırları içerisindeki il ve ilçenin adı ile anılan sulh ceza hâkimliğinin yargı çevresi, il veya ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir. Coğrafi durum ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak bir sulh ceza hâkimliğinin kaldırılmasına veya yargı çevresinin değiştirilmesine, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.”

Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun Madde 12: “Kanunların ayrıca görevli kıldığı hâller saklı kalmak üzere, Türk Ceza Kanununda yer alan yağma (m. 148), irtikâp (m. 250.1 ve 2), resmî belgede sahtecilik (m. 204.2), nitelikli dolandırıcılık (m. 158), hileli iflâs (m. 161) suçları, Türk Ceza Kanununun İkinci Kitap Dördüncü Kısımının Dört, Beş, Altı ve Yedinci Bölümünde tanımlanan suçlar (318, 319, 324, 325 ve 332 nci maddeler hariç) ve 12.4.1991 tarihli ve 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanununun kapsamına giren suçlar dolayısıyla açılan davalar ile ağırlaştırılmış müebbet hapis, müebbet hapis ve on yıldan fazla hapis cezalarını gerektiren suçlarla ilgili dava ve işlere bakmakla ağır ceza mahkemeleri görevlidir. Anayasa Mahkemesi ve Yargıtayın yargılayacağı kişilere ilişkin hükümler, askerî mahkemelerin görevlerine ilişkin hükümler ile çocuklara özgü kovuşturma hükümleri saklıdır.”

için kanunda öngörülen ceza adli para cezasıyla birlikte hapis cezası veya yalnızca hapis cezası ise hapis cezasının üst sınırının iki yıl veya daha az süreli hapis cezası olması gerekmektedir. Kanunkoyucu suçun basit yargılama usulü kapsamına girip girmediğini belirlerken, suçlar için kanunda öngörülen cezaların daha fazla veya daha az ceza gerektiren nitelikli hallerini göz önünde bulundurmamıştır. Bu nedenle hapis cezası için öngörülen cezanın kanunda belirlenen temel şeklinin esas alınması gerekmektedir. Ancak suç için kanunda öngörülen nitelikli hali temel halinden ayrı bir ceza olarak düzenlendiğinde, basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için, nitelikli hal için öngörülen cezanın üst sınırının iki yıldan fazla hapis cezası öngörmemesi gerekmektedir.

4.1.5. Basit Yargılama Usulünün Mahkeme Tarafından Takdir Edilmesi

Basit yargılama usulüne tabi bir suç yönünden bu usulün uygulanması zorunlu değildir. Mahkeme tarafından iddianamenin kabulü ile birlikte basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilecektir. Ancak basit yargılama usulünün uygulanmaması halinde de bunun gerekçesi belirtilmelidir. Basit yargılama usulünün uygulanması konusu mahkemenin takdiri dışında, sanık, mağdur veya Cumhuriyet savcısının talebi aranmamaktadır. CMK'nın 251/1. maddesinde yer alan "*Asliye ceza mahkemesince... basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir...*" hükmüne göre basit yargılama usulünün uygulanmasının zorunlu olmadığı belirtilmiştir. Mahkeme tarafından basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildikten sonra, toplanan belge ve dosya kapsamına göre dosyada yer alan delillerinin hüküm kurmaya elverişli olmadığı kanaatine varılması halinde, yargılamanın genel hükümlere görülmesine karar verilebilecektir. Ancak tam aksinin yani basit yargılama usulünün uygulanmaması ve duruşma günü verilmesi halinde, yeniden basit yargılama usulü uygulanması mümkün değildir. Mevcut düzenlemeye göre bu usul, iddia ya da savunma makamındaki bir süjenin talebi bulunmaksızın, yargı merciinin kararı ile uygulanan bir usuldür.⁹²

Mahkemeye hitaben düzenlenen iddianame hâkim tarafından incelendikten ve iddianame iade sebeplerinin bulunmaması halinde iddianame kabulünden sonra, hâkim basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağını takdir edecektir. Hâkim usulün uygulanıp uygulanmayacağına karar verirken, dosyada mevcut olan delilleri değerlendirecektir. Dosyadaki mevcut delillere göre veya mahkeme tarafından toplanması gereken belgeler ilgili kurum ve kuruluşlardan talep edildikten sonra sanık hakkında hüküm kurulabilmesi halinde, mahkeme basit yargılama usulünü uygulayarak hüküm kurabilecektir. Ancak sanık, mağdur veya şikayetçi beyanlarını sunduktan sonra ya da mahkeme tarafından toplanması gereken belgeler ilgili kurum ve kuruluşlardan talep edildikten sonra, hâkim tarafları dinlemeden, tanık beyanı bulunmadan veya deliller mahkemede tartışılmadan hüküm kurulamayacağı kanaatine varırsa, basit yargılama usulünün uygulanmasından vazgeçerek genel hükümlere göre yargılama yapacaktır.

Basit yargılama usulünün düzenlendiği 7188 sayılı Kanun'un 23. maddesinin gerekçesinde yer alan, "*Asliye ceza mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra dosya kapsamı itibarıyla yargılamaya konu olayların karmaşık olup olmaması, çözümünde hukuki ve olgusal herhangi bir sorunla karşılaşılıp karşılaşılmaması, tanık dinlemenin, keşif yapmanın ya da bilirkişi raporu almanın zorunlu olup olmaması gibi hususlar*"

⁹² Koca, Mahmut, Ceza Muhakemesinde Basit Yargılama Usulü, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Güz 2020, s.178.

“değerlendirilerek, basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağı takdir edilecektir. Bu takdir basit yargılama usulünün uygulanmaması yönünde gerçekleşirse genel hükümlere göre yargılamaya başlanacak ve duruşma günü belirlenecektir.” açıklaması kapsamında, hakimın hangi hallerde basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verebileceği veya veremeyeceği örnekleme yoluyla belirtilmiştir.

4.2. Basit Yargılama Usulünün Uygulanması

4.2.1. Tebligatın Gönderilmesi, Beyan ve Belgelerin İstenmesi

Asliye ceza mahkemesi tarafından iddianamenin kabulünden sonra basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde, CMK'nın 251/2. maddesi gereğince iddianame mağdur, şikâyetçi ve sanığa tebliğ edilecektir. Tebligatta; sanık, mağdur ve şikâyetçiye yargılama konusu olan uyuşmazlıkla ilgili beyan ve savunmalarını mahkemeye iddianamenin tebliğinden itibaren on beş gün içinde yazılı olarak sunmaları istenir. Ayrıca hükmün duruşma yapılmaksızın verilebileceği de bildirilir. Sanık, mağdur ve şikâyetçi, tebliğden sonra beyan ve savunmalarını mahkemeye sunmak zorunda değildir. İlgili süjelerin mahkemeye yazılı olarak beyan veya savunmalarını sunmamaları, sanık hakkında basit yargılama usulünün uygulanmasına engel değildir. Bu süre içinde beyan ve savunmaların sunulmaması, taraflar hakkında yakalama emri düzenlenmesine veya zorla getirme emri çıkartılmasına neden olmaz.⁹³ Mahkeme ayrıca taraflara iddianameyi tebliğe çıkarttıktan sonra, uyuşmazlığa konu olayı aydınlatmaya yarayacak bilgi ve belgeleri ilgili kurum ve kuruluşlardan talep eder. Bu hususlar CMK'nın 251/2. Maddesinde, *“Basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde mahkemece iddianame; sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ edilerek, beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmeleri istenir. Tebligatta duruşma yapılmaksızın hüküm verilebileceği hususu da belirtilir. Ayrıca, toplanması gereken belgeler, ilgili kurum ve kuruluşlardan talep edilir.”* şeklinde ifade edilmiştir.

Basit yargılama usulünün uygulamasına karar verildikten sonra iddianamenin tebliğ edileceği kişiler CMK'nın 251/2. maddesinde açık olarak belirtilmiştir. Bu kişiler sanık, mağdur ve şikâyetçidir. Sanık, CMK'nın 2. maddesinde tanımlanmıştır. Buna göre sanık kovuşturma evresinde üzerinde suç şüphesi bulunan kişiyi ifade eder. Mağdur ise yargılamaya konu suç ile korunan hukuki menfaatin sahibi olan kişidir. Mağdur da korunan menfaatinin ihlal edildiği durumlar şikâyetçi olabilir, ancak bir suç nedeniyle suçtan zarar gören tüzel kişiler de söz konusu olabileceğinden, kanunkoyucu mağdur ile şikâyetçiyi ayrı düzenlemiştir. Kanunkoyucu bu CMK'nın 251/2. maddesinde suçtan zarar gören tüzel kişiye çıkartılacak olan tebligata değinmemiştir. Kanaatimizde kanunda suçtan zarar gören tüzel kişiye çıkartılması gerekne tebligat ile ilgili düzenleme yapılması gerekmektedir.

Sanık, mağdur ve şikâyetçiye çıkartılacak olan tebligatta, sanığın üzerine atılı suç açık ve net bir şekilde açıklanmış olmalıdır. Kişinin soruşturma aşamasında ifadesi alınmaksızın hakkında iddianame tanzim edilebileceği de gözönüne alındığında, sanık üzerine atılı suçla ilgili olarak belki de ilk kez iddianame ile haberdar olacaktır.⁹⁴ Sanığa savunmalarını sunması için iddianamenin tebliği tarihinden itibaren tanınan on beş

⁹³ Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.142.

⁹⁴ Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.142.

günlük süre, sanığın üzerine atılı suçlamayı anlaması, bununla ilgili olarak savunmalarını hazırlaması ve müdafî yardımından yararlanması için önemli bir süredir. Ancak basit yargılama usulünde sanığa zorunlu müdafî atanması usulü söz konusu değildir.

Mahkeme dosya kapsamına göre başkaca delillerin dosya içerisine alınması gerektiği kanaatine varırsa, ilgili kurumlardan bu bilgi ve belgeleri isteyecektir. Buna karşı mahkeme tanık beyanının olayın aydınlatılması için gerekli olduğu kanaatine varırsa, basit yargılama usulünde tanık dinlenilmesi yoluna gidemeyecektir. Eğer tanığın mutlaka dinlenilmesi gerekiyorsa, mahkemenin genel hükümlere göre yargılamaya devam etmesi gerekmektedir. Bu yönüyle bahse konu kurum açısından sözlülükten yazılılığa doğru bir evrilmeden bahsedebiliriz.⁹⁵

4.2.2. Değerlendirme

Asliye ceza mahkemesi, iddianameyi sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ ettikten ve uyuşmazlığın çözümü için ilgili kurumlardan istediği belgelerin dosya içerisine alınmasından on beş gün geçtikten sonra, savunma ve beyanları dikkate alarak dosya kapsamına göre sanık hakkında bir hüküm kuracaktır. Eğer sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurulacak ise uygulanacak yaptırımını belirler. Sanık hakkında basit yargılama usulünün uygulanması nedeniyle sonuç cezadan 1/4 oranında indirim yapılacaktır. Sanık hakkında mahkûmiyet dışında başkaca bir hükümde kurulabilir.

Mahkeme savunma, beyan ve dosya kapsamında yer alan delillere göre uyuşmazlığın tarafların beyanları alınmadan çözümlenemeyeceğine, tanık dinlenilmesi gerektiğine ve nihayetinde taraf beyanları ve mevcut deliller ile hüküm kurulamayacağı kanaatine varırsa, duruşma günü belirleyecek ve genel hükümlere göre yargılamaya devam edecektir. Bu halde genel yargılama usulleri uygulanacaktır. CMK'nın 251/6. maddesinde de bu husus, "*Mahkemece gerekli görülmesi hâlinde bu madde uyarınca hüküm verinceye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebilir.*" şeklinde hüküm altına alınmıştır.

4.2.3. Hükümün Kurulması

Mahkeme tarafından basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilmesi, sonrasında beyan ve savunmalarını sunmaları için iddianamenin tebliğ edilmesi ile toplanması gereken belgelerin, ilgili kurum ve kuruluşlardan talep edilmesi neticesinde, on beş günlük süre sona erdikten sonra mahkemeye sunulan beyan, savunma ve delillere göre mahkeme, yargılamanın genel hükümlere göre yapılmasına karar vermediği yani mevcut dosya kapsamına göre hüküm kurulabileceği kanaatine varırsa, duruşma yapılmaksızın dosya üzerinden inceleme yaparak ve Cumhuriyet savcısının görüşünü almadan, TCK'nın 61. maddesini dikkate alarak, CMK'nın 223. maddesinde belirtilen kararlardan birine hükmedebilecektir. Mahkeme mahkûmiyet hükmü vermesi halinde, basit yargılama usulünün uygulanması nedeniyle, sanık hakkında hükmolunan sonuç cezadan 1/4 oranında indirim yapacaktır.

⁹⁵ Yılmaz, Zahit. Apiş, Özge, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.26, S.1, 2020, s.92.

Mahkeme sanığın üzerine atılı suçu işlediği kanaatine varırsa, cezanın belirlenmesine ilişkin TCK'nın 61. maddesinde⁹⁶ yer alan kriterlere göre yaptırımı belirleyecektir.

CMK'nın 251/3. maddesinde, "...*Türk Ceza Kanununun 61 inci maddesi dikkate alınmak suretiyle, 223 üncü maddede belirtilen kararlardan birine hükmedilebilir...*" şeklinde bir düzenleme yapılmış ise de, TCK'nın 61. maddesi yalnızca sanığın mahkûmiyetine karar verildiği takdirde uygulama alanı bulabilecektir. CMK'nın 223. maddesinde yer alan hüküm çeşitlerinden sanık hakkında mahkûmiyet hükmü dışında bir karar verildiği takdirde, TCK'nın 61. maddesinin uygulanması söz konusu olmayacaktır.⁹⁷

Basit yargılama usulünün uygulanması neticesinde mahkeme tarafından sanık hakkındaki yaptırım belirlenirken, normal yargılama faaliyeti sırasında yaptırım ne şekilde belirlenecek ise o şekilde belirleme yapılacaktır. Ancak neticesinde, sonuç cezadan basit yargılama usulünün uygulanması nedeniyle 1/4 oranında indirim yapılacaktır. Sanığın mahkûmiyetine karar verilmesi halinde, mahkeme tarafından söz konusu 1/4 oranındaki indirimin uygulanması zorunludur. İndirimin uygulanması konusunda mahkemeye takdir hakkı tanınmadığı gibi, aynı zamanda indirim oranında da takdir hakkı tanınmamış olup, bu oran kanunkoyucu tarafından belirlenmiştir. Sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurulduğu takdirde, olağan yargılama neticesinde söz konusu olan mahkûmiyetin adli sicile işlemesi ve tekerrür hükümlerinin uygulanması gibi hususlar basit yargılama usulünde de geçerlidir.

Mahkeme, yapılan yargılama neticesinde CMK'nın 223. maddesinde belirtilen kararlardan birine hükmedecektir. CMK'nın 223. maddesine göre yargılama neticesinde hükmolunabilecek kararlar; beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşme kararlarıdır.

Beraat kararının hangi hallerde verilebileceği CMK'nın 223/2. maddesinde düzenlenmiştir.⁹⁸CMK'nın 223/2. maddesinde sayılan hallerden bir tanesinin

⁹⁶ TCK Madde 61: "(1) Hakim, somut olayda; a) Suçun işleniş biçimini, b) Suçun işlenmesinde kullanılan araçları, c) Suçun işlendiği zaman ve yeri, d) Suçun konusunun önem ve değerini, e) Meydana gelen zarar veya tehlikenin ağırlığını, f) Failin kast veya taksire dayalı kusurunun ağırlığını, g) Failin güttüğü amaç ve saiki, Göz önünde bulundurarak, işlenen suçun kanuni tanımında öngörülen cezanın alt ve üst sınırı arasında temel cezayı belirler.(2) Suçun olası kastla ya da bilinçli taksirle işlenmesi nedeniyle indirim veya artırım, birinci fıkraya hükmüne göre belirlenen ceza üzerinden yapılır.(3) Birinci fıkrada belirtilen hususların suçun unsurunu oluşturduğu hallerde, bunlar temel cezanın belirlenmesinde ayrıca göz önünde bulundurulmaz.(4) Bir suçun temel şekline nazaran daha ağır veya daha az cezayı gerektiren birden fazla nitelikli hallerin gerçekleşmesi durumunda; temel cezada önce artırma sonra indirim yapılır.(5) Yukarıdaki fıkralara göre belirlenen ceza üzerinden sırasıyla teşebbüs, iştirak, zincirleme suç, haksız tahrik, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplere ilişkin hükümler ile takdiri indirim nedenleri uygulanarak sonuç ceza belirlenir.(6) Hapis cezasının süresi gün, ay ve yıl hesabıyla belirlenir. Bir gün, yirmidört saat; bir ay, otuz gündür. Yıl, resmi takvime göre hesap edilir. Hapis cezası için bir günün, adli para cezası için bir Türk Lirasının artakalanı hesaba katılmaz ve bu cezalar infaz edilmez.(7) Süreli hapis cezasını gerektiren bir suçtan dolayı bu madde hükümlerine göre belirlenen sonuç ceza, otuz yıldan fazla olamaz.(8) Adli para cezası hesaplanırken, bu madde hükmüne göre cezanın belirlenmesi ve bireyselleştirilmesine yönelik artırma ve indirimler, gün üzerinden yapılır. Adli para cezası, belirlenen sonuç gün ile kişinin bir gün karşılığı ödeyebileceği miktarın çarpılması suretiyle bulunur.(9) Adli para cezasının seçimsel ceza olarak öngörüldüğü suçlarda bu cezaya ilişkin gün biriminin alt sınırı, o suç tanımındaki hapis cezasının alt sınırından az; üst sınırı da, hapis cezasının üst sınırından fazla olamaz.(10) Kanunda açıkça yazılmış olmadıkça cezalar ne artırılabilir, ne eksiltilebilir, ne de değiştirilebilir."

⁹⁷ Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.150.

⁹⁸ CMK Madde 223/2: "(2)Beraat kararı;a) Yüklenen failin kanunda suç olarak tanımlanmamış olması,b) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmediğinin sabit olması,c) Yüklenen suç açısından failin kast veya taksirinin"

gerçekleştiği kanaatine varırsa, sanık hakkında beraat kararına hükmedecektir. Bir takım görüşlere göre, basit yargılama usulünde sanığın üzerine atılı suçu işlediğinin sabit olmaması nedeniyle, yani delil yetersizliği gerekçesi beraat kararı verilemeyecektir. Bu görüşe sahip yazarlar tarafından sanık hakkında CMK'nın 223/2-e maddesine göre verilen beraat kararları sanığın suçluluğu ya da suçsuzluğuna ilişkin bir kanaatin oluşmadığı, dosyadaki delillerin maddi gerçeği ortaya çıkarmak bakımından yeterli olmadığı gerekçesine dayanmaktadır. Bu halde mahkemenin basit yargılama usulü uygulayamayacağı ve tam bir kanaatin oluşması için duruşma açarak genel hükümlere göre yargılama yapması gerektiği öne sürülmektedir.⁹⁹ Ancak basit yargılama usulü açısından da, sayılan durumlarının tamamı nedeniyle sanık hakkında beraat kararı verilebileceği kanaatindeyiz. Örneğin, hakaret suçu yönünden inceleme yapacak olursak, mağdurun sanık ile aralarında geçen tartışma esnasında sanığın kendisine hakaret ettiğinde dair beyanı ve sanığın da soruşturma aşamasında şüpheli sıfatıyla alınan ifadesinde aralarında tartışma yaşandığını, ancak hakaret etmediğini beyan etmesi durumunda, taraflar arasında yaşanan tartışmanın mevcut olması ve mağdurun beyanı dikkate alınarak, yeterli şüpheye ulaşıldığında bahisle sanık hakkında kamu davası açılabilir. Ancak basit yargılama usulü neticesinde, mağdura verilen on beş günlük süre içinde sunmuş olduğu beyanında, sanığın hakaret eylemini gerçekleştirmediğini mahkemeye yazılı olarak sunması halinde, sanığın cezalandırılması için mağdurun sonradan dönmüş olduğu beyanının dışında her türlü şüpheden uzak kesin delil elde edilmediğinden, sanığın atılı suçtan basit yargılama usulü uygulanmış olsa da CMK'nın 223/2-e maddesi gereğince beraatine karar verilebilecektir.

Ceza verilmesine yer olmadığına dair kararının hangi hallerde verilebileceği CMK'nın 223/3. maddesinde düzenlenmiştir.¹⁰⁰ Ancak basit yargılama usulünün uygulanması halinde sanık hakkında yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik halleri nedeniyle ceza verilmesine yer olmadığına karar verilemeyecektir. Çünkü ileride de değinileceği üzere, zaten yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hallerinde basit yargılama usulünün uygulanması CMK'nın 251/7. maddesi gereğince mümkün değildir.

Diğer yandan, işlenen fiilin suç olma özelliğini devam ettirmesine rağmen; etkin pişmanlık, şahsî cezasızlık sebebinin varlığı, karşılıklı hakaret ve işlenen fiilin haksızlık içeriğinin azlığı nedeniyle faile ceza verilmemesi hallerinde, ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecektir. Basit yargılama usulünün uygulandığı uyuşmazlıklarda da, bu nedenlerle ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilebilir.

Sanığın üzerine atılı suçu işlediğinin sabit olması halinde, sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilecektir. Basit yargılama usulünde de genel yargılama usulündeki gibi sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilebilmesi için, mahkemenin sanığın üzerine

---

"bulunmaması,d) Yüklenen suçun sanık tarafından işlenmesine rağmen, olayda bir hukuka uygunluk nedeninin bulunması,e) Yüklenen suçun sanık tarafından işlendiğinin sabit olmaması, hallerinde verilir."

⁹⁹ Bu görüş için bkz. Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.159.

¹⁰⁰ CMK Madde 223/3: "(3) Sanık hakkında; a) Yüklenen suçla bağlantılı olarak yaş küçüklüğü, akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hali ya da geçici nedenlerin bulunması, b) Yüklenen suçun hukuka aykırı fakat bağlayıcı emrin yerine getirilmesi suretiyle veya zorunluluk hali ya da cebir veya tehdit etkisiyle işlenmesi,c) Meşru savunmada sınırin heyecan, korku ve telaş nedeniyle aşılması,d) Kusurluluğu ortadan kaldıran hataya düşülmesi,hallerinde, kusurunun bulunmaması dolayısıyla ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilir."

atılı suçı işlediğine dair tam bir vicdani kanaate varması gerekmektedir. Sanık hakkında mahkûmiyet kararı verilebilmesi için, mutlaka sorgusunun yapılması gerekmektedir. Bu husus, CMK'nın 193/2. maddesinde, "*Sanık hakkında, toplanan delillere göre mahkûmiyet, ceza verilmesine yer olmadığı ve güvenlik tedbiri dışında bir karar verilmesi gerektiği kanısına varılırsa, sorgusu yapılmamış olsa da dava yokluğunda bitirilebilir.*" hükmü ile düzenleme altına alınmıştır. Ancak basit yargılama usulünde, sanığın mahkeme tarafından sorgusu yapılmaksızın hakkında mahkûmiyet kararı verilebilmektedir. Yine CMK'nın 216/3. maddesinde yer alan düzenlemeye göre hükümden önce son söz, hazır bulunan sanığa verilecektir. Ancak basit yargılama usulünde dosya üzerinden yargılama yapılmakta ve hüküm verilmektedir. Kanaatimizce, sanığın sorgusu yapılmadan, duruşmada bulunma hakkı ile son söz hakkı tanınmadan, hakkında mahkûmiyet hükmü kurulması, savunma hakkının kısıtlanması anlamına gelmekte ve bu nedenle de adil yargılanma hakkına aykırılık teşkil etmektedir.

Güvenlik tedbirlerine hangi hallerde hükmolunacağı, CMK'nın 223/6. maddesinde yer alan, "*Yüklenen suç işlediğinin sabit olması halinde, belli bir cezaya mahkûmiyet yerine veya mahkûmiyetin yanı sıra güvenlik tedbirine hükmolunur.*" hükmü ile düzenlenmiştir. Basit yargılama usulünde de sanık hakkında güvenlik tedbirine hükmolunabilmesi için, mahkemenin sanığın üzerine atılı suç işlediğine dair tam bir vicdani kanaate varması gerekmektedir. Sanık hakkında mahkûmiyet kararı ile birlikte kanunen hükmolunması gereken bir güvenlik tedbirinin de bulunması halinde, mahkeme tarafından ayrıca güvenlik tedbirine de hükmolunacaktır. Sanığın üzerine atılı suç işlediği sabit olmasına rağmen somut olayda kusurluluğu ortadan kaldıran bir durum varsa, bu halde mahkeme yalnızca güvenlik tedbirine hükmedecektir.

Aynı eylem nedeniyle, aynı sanık için önceden verilmiş bir hüküm veya açılmış bir dava varsa, davanın reddine karar verilecektir. Aynı sanık ve aynı eylem ile ilgili olarak açılmış bir dava bulunup bulunmadığını farketmeksizin Cumhuriyet savcısı tarafından kamu davası açılmış ve mahkeme tarafında da ilk aşamada bu husus farkedilmeksizin basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilmiş ise mahkeme tarafından davanın reddine karar verilmesi gerekmektedir.

CMK'nın 223/8. maddesi uyarınca, TCK'da öngörülen düşme nedenlerinin varlığı ya da soruşturma veya kovuşturma koşulunun gerçekleşmeyeceğinin anlaşılması durumunda, davanın düşmesine karar verilir. İddianamenin kabulünden sonra basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilen hallerde de, zamanaşımının dolması, şikâyete tabi suçlarda şikâyetten vazgeçilmesi, sanığın ölmesi gibi hallerde mahkeme düşme kararı verecektir.

Basit yargılama usulünde de, genel yargılaması usulünde olduğu gibi, basit yargılama sonunda derhal beraat kararı verilebilecek hallerde durma, düşme veya ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilemez. Basit yargılama usulü neticesinde kurulan hükümden, karara karşı itirazın usulü ve sonuçları ayrıca ve açıkça belirtilir.

Basit yargılama usulü uygulandıktan sonra sanık hakkında mahkûmiyet hükmü verilmesi halinde, diğer öngörülen şartların da bulunması durumunda, kısa süreli hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya ertelenebilir ya da uygulanmasına sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

TCK'nın 49/2. maddesinde yer alan “*Hükmedilen bir yıl veya daha az süreli hapis cezası, kısa süreli hapis cezasıdır.*” hükmüne göre, hapis cezasının kısa süreli hapis cezası sayılabilmesi için bir yıl veya daha az süreli hapis cezası olması gerekmektedir. Kısa süreli hapis cezası TCK'nın 50/1. maddesinde¹⁰¹ yer alan seçenek yaptırımlara çevrilebilir. Basit yargılama usulünün tatbiki neticesinde sanık hakkında hükmolunan hapis cezası kısa süreli hapis cezası ise TCK'nın 50. maddesine yer alan diğer şartlarında bulunması halinde, ceza belirtilen seçenek yaptırımlara çevrilebilecektir.

Sanık hakkında işlediği suçtan dolayı iki yıl veya daha az süreyle hapis cezasına mahkûmiyet kararı verilmesi halinde, sanığın cezası TCK'nın 51. maddesi hükümlerine göre ertelenebilir. Bu süre, iki yıl veya daha az süre ile fiili işlediği sırada onsekiz yaşını doldurmuş veya altmışbeş yaşını bitirmiş olan kişiler bakımından üç yıldır. Ancak sanık hakkında hapis cezasının ertelenmesi hükümlerinin uygulanabilmesi için, TCK'nın 51. maddesinde yer alan “...a) *Daha önce kasıtlı bir suçtan dolayı üç aydan fazla hapis cezasına mahkûm edilmemiş olması, b) Suçu işledikten sonra yargılama sürecinde gösterdiği pişmanlık dolayısıyla tekrar suç işlemeyeceği konusunda mahkemede bir kanaatin oluşması...*” şartlarının oluşması gerekmektedir. Basit yargılama usulünün tatbiki neticesinde sanık hakkında hükmolunan hapis cezası iki yıl veya daha az süreli ise TCK'nın 51. maddesinde yer alan diğer şartların da bulunması halinde ceza ertelenebilecektir.

Sanık hakkında mahkûmiyet kararına hükmolunduktan sonra, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına bazı şartların varlığı halinde karar verilebilmektedir. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması CMK'nın 231/5. v.d. maddelerinde düzenlenmiştir.¹⁰² Sanık hakkında basit yargılama usulünün uygulanması neticesinde,

¹⁰¹ TCK Madde 50: “(1) *Kısa süreli hapis cezası, suçlunun kişiliğine, sosyal ve ekonomik durumuna, yargılama sürecinde duyduğu pişmanlığa ve suçun işlenmesindeki özelliklere göre; a) Adli para cezasına, b) Mağdurun veya kamunun uğradığı zararın aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle, tamamen giderilmesine, c) En az iki yıl süreyle, bir meslek veya sanat edinmeyi sağlamak amacıyla, gerektiğinde barınma imkanı da bulunan bir eğitim kurumuna devam etmeye, d) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, belirli yerlere gitmekten veya belirli etkinlikleri yapmaktan yasaklanmaya, e) Sağladığı hak ve yetkiler kötüye kullanılmak suretiyle veya gerektirdiği dikkat ve özen yükümlülüğüne aykırı davranılarak suç işlenmiş olması durumunda; mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle, ilgili ehliyet ve ruhsat belgelerinin geri alınmasına, belli bir meslek ve sanatı yapmaktan yasaklanmaya, f) Mahkûm olunan cezanın yarısından bir katına kadar süreyle ve gönüllü olmak koşuluyla kamuya yararlı bir işte çalıştırılmaya, çevrilebilir.*”

¹⁰² CMK Madde 231/5 v.d: “(5) *Sanığa yüklenen suçtan dolayı yapılan yargılama sonunda hükmolunan ceza, iki yıl veya daha az süreli hapis veya adli para cezası ise; mahkemece, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir. Uzlaşmaya ilişkin hükümler saklıdır. Hükmün açıklanmasının geri bırakılması, kurulan hükmün sanık hakkında bir hukuki sonuç doğurmamasını ifade eder. (6) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilmesi için; a) Sanığın daha önce kasıtlı bir suçtan mahkûm olmamış bulunması, b) Mahkemece, sanığın kişilik özellikleri ile duruşmadaki tutum ve davranışları göz önünde bulundurularak yeniden suç işlemeyeceği hususunda kanaate varılması, c) Suçun işlenmesiyle mağdurun veya kamunun uğradığı zararın, aynen iade, suçtan önceki hale getirme veya tazmin suretiyle tamamen giderilmesi, gerekir. Sanığın kabul etmemesi hâlinde, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmez. (7) Açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilen hükümde, mahkûm olunan hapis cezası ertelenemez ve kısa süreli olması halinde seçenek yaptırımlara çevrilemez. (8) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının verilmesi halinde sanık, beş yıl süreyle denetim süresine tâbi tutulur. Denetim süresi içinde, kişi hakkında kasıtlı bir suç nedeniyle bir daha hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemez. Bu süre içinde bir yıldan fazla olmamak üzere mahkemenin belirleyeceği süreyle, sanığın denetimli serbestlik tedbiri olarak; a) Bir meslek veya sanat sahibi olmaması halinde, meslek veya sanat sahibi olmasını sağlamak amacıyla bir eğitim programına devam etmesine, b) Bir meslek veya sanat sahibi olması halinde, bir kamu kurumunda veya özel olarak aynı meslek veya sanatı icra eden bir başkasının gözetimi altında ücret karşılığında çalıştırılmasına, c) Belli yerlere gitmekten yasaklanmasına, belli yerlere devam etmek hususunda yükümlü kılınmasına ya da takdir edilecek başka yükümlülüğü yerine getirmesine, karar verilebilir. Denetim süresi içinde dava zamanasını durur. (9) Altıncı fıkranın (c) bendinde belirtilen koşulu derhal yerine getiremediği takdirde; sanık hakkında mağdura veya kamuya verdiği zararı denetim”*

yukarıda madde metninde belirtilen şartları taşıması halinde, hükmün açıklanması geri bırakılabilecektir. Ancak CMK'nın 231/6-son cümle gereğince, sanığın kabul etmemesi durumunda, sanık hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilemeyecektir. Basit yargılama usulünde bu durum, "...sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir." şeklinde düzenlenmiştir. Bu usulde duruşma yapılması söz konusu olmadığından, hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun ne anlama geldiğini sanığa anlatmak mümkün değildir. Dolayısıyla sanığın hangi anlama geldiğini bilmediği bir kurumunun uygulanmasından veya uygulanmamasından vazgeçmesi söz konusu olmamalıdır. Kanaatimizce, basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde, mutlaka hükmün açıklanmasının geri bırakılması kurumunun ne anlama geldiğini bildiren bir ihtaratın da çıkartılması ve bu şekilde sanığın bilgilendirilmesi gerekmektedir.

4.2.4. Basit Yargılama Usulünden Vazgeçilmesi

Mahkeme tarafından basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildikten sonra, uyuşmazlığın mutlaka basit yargılama usulü kapsamında çözülmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Mahkeme tarafında bu usulün uygulanmasına karar verildikten sonra basit yargılama usulünün uygulanmasından vazgeçilebilir ve genel hükümlere göre yargılamaya devam olunabilir. Mahkemenin genel hükümlere göre uyuşmazlığın çözümüne karar vermesi için, mutlaka yargılamanın taraflarınca bu yönde bir talepte bulunulması zorunlu değildir.¹⁰³ Mahkeme tarafından gerekli görülmesi halinde, resen basit yargılama usulünün uygulanmasından vazgeçilebilir. Kanunkoyucu tarafından bu husus, CMK'nın 251/6. maddesinde yer alan "*Mahkemece gerekli görülmesi hâlinde bu madde uyarınca hüküm verilinceye kadar her aşamada duruşma açmak suretiyle genel hükümler uyarınca yargılamaya devam edilebilir.*" hükmü ile düzenleme altına alınmıştır.

Asliye ceza mahkemesine hitaben iddianame düzenlendiğinde, mahkeme tarafından dosya kapsamında yer alan delillere göre uyuşmazlığın çözüme kavuşturulabileceği düşünülerek basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilmiş ise de, tarafların beyan ve savunmalarını sunması sonrasında, mahkeme uyuşmazlığın genel hükümlere göre çözümlenebileceği kanaatine varabilir. Tarafların yazılı beyanları mahkemeye sunulduktan sonra, mahkeme suçun hukuki niteliğinin değiştiği, sanığa ek savunma hakkı tanınması gerektiği veya tanık dinlenilmesi gerektiği kanısına varabilir.

"süresince aylık taksitler halinde ödemek suretiyle tamamen gidermesi koşuluyla da hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilebilir. (10) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlenmediği ve denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle uygun davranıldığı takdirde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak, davanın düşmesi kararı verilir. (11) Denetim süresi içinde kasten yeni bir suç işlemesi veya denetimli serbestlik tedbirine ilişkin yükümlülüklerle aykırı davranması halinde, mahkeme hükmü açıklar. Ancak mahkeme, kendisine yüklenen yükümlülükleri yerine getiremeyen sanığın durumunu değerlendirerek; cezanın yarısına kadar belirleyeceği bir kısmının infaz edilmemesine ya da koşullarının varlığı halinde hükümdeki hapis cezasının ertelenmesine veya seçenek yaptırımlara çevrilmesine karar vererek yeni bir mahkûmiyet hükmü kurabilir. (12) açıklanmasının geri bırakılması kararına itiraz edilebilir. İtiraz mercii, karar ve hükmü inceler; usul ve esasa ilişkin hukuka aykırılık tespit ettiği takdirde, gerekçesini göstererek karar ve hükmü kaldırır ve gereğinin yapılması için dosyayı mahkemesine gönderir. (13) Hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı, bunlara mahsus bir sisteme kaydedilir. Bu kayıtlar, ancak bir soruşturma veya kovuşturmayla bağlantılı olarak Cumhuriyet savcısı, hâkim veya mahkeme tarafından istenmesi halinde, bu maddede belirtilen amaç için kullanılabilir. (14) Bu maddenin hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına ilişkin hükümleri, Anayasanın 174 üncü maddesinde koruma altına alınan inkılâp kanunlarında yer alan suçlarla ilgili olarak uygulanmaz."

¹⁰³ Şahin, Cumhur.Göktürk, Neslihan, 2020, s.210.

Bu gibi durumlarda, yargılanmanın genel hükümlere göre görülmesine karar verilebilecektir.

Basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verdikten sonra mahkeme genel hükümlere göre yargılama yapılmasına ve duruşma açılmasına karar verdikten sonra artık CMK'nın 251/3. maddesi gereğince yeniden basit yargılama usulünü uygulaması mümkün değildir. Bu halde, sanık hakkında cezaya hükmolunması durumunda, 1/4 oranında indirim uygulanmayacaktır.

Mahkemenin yargılamaya genel hükümlere göre devam etmesi halinde, sanık hakkında uygulanacak olan 1/4 oranındaki indirimden faydalanamayacağından, mahkeme tarafından yargılanmanın genel hükümlere göre yapılmasına dair karar mutlaka gerekçeli olmalıdır.¹⁰⁴

---

¹⁰⁴ Bununla ilgili olarak Antalya Bölge Adliye Mahkemesi 12. Ceza Dairesi 05/07/2023 tarih ve 2023/3 Esas ve 2023/1331 Karar sayılı ilamında *İlk derece mahkemesi kararında, atılı suçun kanunda öngörülen cezai yaptırımına göre basit yargılama usulünün tercih edilmeme gerekçesi olarak "...CMK'nun 251.maddesi ile basit yargılama usulünün uygulanmasının Hâkimin taktirine bağlandığı, sanık adına çıkarılan davetiyenin iade geldiği tebligat yapılmadığı, adres araştırmasına yanıt verilmediği anlaşılmalı, somut olayda maddi gerçeğin ortaya konulmasında tarafların ve delillerin doğrudan dinlenilmesi ve değerlendirilmesi gerektiği, bu şekilde yargılamanın daha sağlıklı olacağı, maddi gerçeğin genel hükümlere tabi yargılamayla ortaya çıkartılabileceği anlaşıldığından basit yargılama usulünün uygulanmasına yer olmadığına, yargılamanın genel hükümlere göre yapılmasına," şeklinde gösterildiği, ancak soyut nitelikteki bu gerekçenin dosya kapsamı ile uyumlu olmadığı yalnızca sanık savunmasının tespiti ile hüküm kurulduğu, ceza indirimi nedeni ile sanık lehine olan bu usulün uygulanmaması için herhangi bir neden bulunmadığı, dosya kapsamından anlaşılmaktadır.*

5271 sayılı CMK'nın 280. Maddesinde bölge adliye mahkemesince dosya ve deliller incelendikten sonra hangi kararların verilebileceği düzenlenmiştir. Buna göre;

- a) İstinaf başvurusunun esastan reddine,
- b) Hukuka aykırılığın düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine,
- c) Hükümün bozulmasına,
- d) Davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına karar verilebilecektir.

Basit yargılama usulünün uygulanmamasının doğru olmadığı sonucuna varılması halinde, bu hukuka aykırılık sorununun istinaf mahkemelerince verilebilecek bu kararlardan hangisi ile giderilebileceği üzerinde durulması gerekmektedir.

Basit yargılama usulü uygulanarak verilecek karar duruşma açılmadan verileceğinden, davanın yeniden görülmesine ve duruşma açılmasına karar verilemeyeceği ortadadır. 5271 sayılı CMK'nın 280. Maddesinin a, b, c ve d bendlerinde belirtildiği şekli ile beraate, davanın düşmesine, alt ve üst sınırı olmayan sabit bir cezaya hükmolunmasının gerekmemesi, sadece madde numarasının yanlış yazılması, suçun cezasının azaltılması veya fiilin suç olmaktan çıkarılması, suç ve doğum tarihine göre gerekli indirimlerin yapılmamış veya yanlış yapılmış olması, ceza hesaplamasında maddi hata yapılmış olması, TCK'nın 61. Maddesindeki sıralamaya uyulmaması nedeni ile eksik veya fazla ceza tayin edilmesi, yargılama giderine ilişkin hükümlere ve vekalet ücret tarifesine aykırılık bulunması durumları ile cumhuriyet savcısının başvuru nedenine uygun olarak kanunda yazılı cezanın en alt derecesinin uygulanmasının, başka bir araştırmaya ihtiyaç duymadan şahsî sebeplere ya da şahsî cezasızlık sebeplerine bağlı olarak daha az ceza verilmesinin veya ceza verilmesine yer olmadığına, davanın reddine karar verilmesinin yada güvenlik tedbirlerine ilişkin hatalı kararın düzeltilmesinin gerekmesi halleri söz konusu olmadığından bölge adliye mahkemelerince -bu hallerle sınırlı olarak verilebilecek- hukuka aykırılığın düzeltilmesi suretiyle istinaf başvurusunun esastan reddi kararı verilmesi de mümkün değildir. Her ne kadar anılan maddenin e ve f bentlerinde yer alan hükümün bozulması nedenleri içerisinde "Basit yargılama usulünün uygulanmaması" yer almamakta ise de; yukarıda izah edilen gerekçe ve 5271 sayılı yasanın 251/1. Maddesinde yer alan "Asliye ceza mahkemesince basit yargılama usulünün

4.3. Basit Yargılama Usulünün Uygulanamayacağı Haller

4.3.1. Genel Olarak

Basit yargılama usulü, yalnızca asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren ve adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda uygulanabilen bir özel muhakeme türüdür. Bu sebeple, asliye ceza mahkemesinin görev alanına girmeyen veya kanunda daha fazla yaptırım öngören suçlar yönünden basit yargılama usulü uygulanamayacaktır. Ayrıca sanığın yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri ile yargılama konusu suç ile ilgili olarak soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlarda da basit yargılama usulü uygulanamayacaktır. Yine suçun basit yargılama usulü kapsamında kalması halinde dahi, mahkemenin takdirine bağlı olarak basit yargılama usulü uygulanmayabilecektir.

Bu kısımda, kanunda öngörülen ve basit yargılama usulünün uygulanamayacağı haller incelenecektir.

4.3.2. Suçun Asliye Ceza Mahkemesinin Görev Alanına Girmemesi

Basit yargılama usulünde görevli mahkeme, 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri İle Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun'un 8. maddesi ile kurulmuş olan asliye ceza mahkemeleridir. Basit yargılama usulünün uygulanmasına ve neticesinde bu usul uygulandıktan sonra kurulacak olan hüküm, belirtilen kanunla kurulmuş olan asliye ceza mahkemeleri tarafından verilmektedir.

Suçun yargılmasının yapılacağı yetkili mahkemeyi düzenleyen CMK'nın 12. maddesine göre yetkili mahkeme, suçun işlendiği yer mahkemesidir. Önceki bölümlerde de belirtildiği üzere, örneğin; TCK'nın 150/1. maddesinde yer alan hukuki alacağın tahsili amacıyla yağma suçu yönünden yargılama yapmaya görevli mahkeme ağır ceza mahkemesidir. Sanık hakkında alacağın tahsili amacıyla yağma suçundan ağır ceza mahkemesinde yargılama yapılacak, ancak sanık, suçun sübutu halinde olayın niteliğine göre kasten yaralama veya tehdit suçundan cezalandırılacaktır. Suçun mağdurunun yaralanmasının basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek nitelikte olması halinde sanık TCK'nın 86/2. maddesi gereğince cezalandırılacak olup bu suç için kanunda öngörülen cezanın miktarı itibarıyla basit yargılama usulüne tabidir. Ancak ağır ceza mahkemesi bu suçla ilgili olarak basit yargılama usulünün uygulanması veya uygulanmaması yönünde bir değerlendirme yapmadan yargılamaya devam edecektir. Çünkü kanun gereği, basit yargılama usulü yalnızca asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar yönünden söz konusu olacaktır.

---

uygulanmasına karar verilebilir" şeklindeki düzenleme doğrultusunda hükmün bozulmasına karar verilmelidir."
UYAP

4.3.3. Üst Sınırı İki Yıldan Fazla Süreli Hapis Cezasını Gerektiren Suçlar ile İlgili Olarak Yapılan Yargılama

Basit yargılama usulü, adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda uygulama alanı bulmaktadır. Buna göre, sanığın üzerine atılı suçun üst sınır iki yıldan fazla hapis cezasını gerektirmesi halinde basit yargılama usulü uygulanamayacaktır.

Diğer yandan, CMK'nın 251/8. maddesinde yer alan "*Basit yargılama usulü, bu kapsama giren bir suçun, kapsama girmeyen başka bir suçla birlikte işlenmiş olması hâlinde uygulanmaz.*" hükmü gereğince, suç için kanunda öngörülen ceza miktarına göre basit yargılama usulünün uygulanabileceği bir suç ile basit yargılama usulünün uygulanmayacağı bir suçun birlikte işlenmesi halinde, basit yargılama usulü kapsamında kalan suç yönünden de bu usul uygulanamayacaktır. Uyuşmazlık genel ceza muhakemesi hükümlerine göre sonuçlandırılacaktır.

4.3.4. Yaş Küçüklüğü, Akıl Hastalığı veya Sağır ve Dilsizlik Halleri ile Kovuşturma Yapılması İzne ya da Talebe Bağlı Olan Suçlar

CMK'nın 251/7. maddesine yer alan "*Basit yargılama usulü, yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri ile soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında uygulanmaz.*" hükmü gereğince, basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için failde yaş küçüklüğünün, akıl hastalığının veya sağır ve dilsizlik hallerinin bulunmaması gerekir.

Diğer yandan, suç ile ilgili olarak suçun kovuşturmasının yapılmasının izne ya da talebe bağlı olmaması gerekmektedir. Söz konusu özelliklere sahip failer hakkında ve kovuşturulması izne veya talebe bağlı olan suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmayacağı kanunkoyucu tarafından özel olarak düzenlenmiştir.

Kanunkoyucu tarafından düzenleme yapılırken yalnızca yaş küçüklüğü, akıl hastalığı ve sağır ve dilsizlik halleri belirtilmiş olup, bu kapsamda kalan failerin hangi grupta yer aldıklarına dair ayrıca bir düzenleme yapılmamıştır. Örneğin, yaş küçüklüğü ile hangi yaş gurubunun kastedildiği, yirmi bir yaşını doldurmuş olan sağır ve dilsizler yönünden yaş küçüklüğü hükümlerinin uygulanıp uygulanmayacağı, akıl hastalığının hangi kapsamda bulunan akıl hastalığı olduğu belirlenmemiştir. Basit yargılama usulünün uygulanmasına dair bir yönetmelik de mevcut olmadığından, bu hususlar kanunda açıkça düzenlenmediği hali ile uygulanmaya devam edilmektedir. Ancak, yaş küçüklüğü ile kastedilen herhangi bir yaş aralığı olmayıp, on sekiz yaş altı ceza sorumluluğu bulunan kişiler (çocuklar) hakkında, akıl hastalığı yönünden ise TCK'nın 32/1. ve 32/2. maddesine yer alan her iki durum açısından da basit yargılama usulü uygulanmayacağı düşüncesindeyiz.

Yaş küçüklüğü veya akıl hastalığı durumlarına göre sanık hakkında basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağına karar verilirken, usulün uygulanacağı tarihteki yaşın veya akıl hastalığı durumunun mu, yoksa suçun işlendiği tarihteki yaşın veya akıl hastalığı durumunun mu esas alınacağı tartışma konusudur. Bu konuda bazı yazarlar, normun konuluş amacı gereğince, basit yargılama usulünün uygulanacağı tarih

esas alınmalıdır şeklinde görüşler ileri sürmüşlerdir.¹⁰⁵ Ancak kanaatimizce, failin suç tarihindeki durumu esas alınmalıdır. Çünkü fail, suç tarihinde sahip olduğu bazı özellikler nedeni ile özel haklara sahip bulunmaktadır.

İştirak halinde işlenen suçlar yönünden, şeriklerin bir kısmında yaş küçüklüğü akıl hastalığı veya sağır ve dilsizlik hallerinin bulunması halinde, şeriklerden bazısı hakkında basit yargılama usulünün uygulanması, diğerleri hakkında uygulanmaması söz konusu olmamalıdır. Çünkü basit yargılama usulünün uygulanmaması halinde duruşma günü verilecek ve genel hükümlere göre yargılama başlanacaktır. Dolayısıyla, basit yargılama usulünün uygulanması söz konusu olmayacaktır.

Kanunkoyucu tarafından, CMK'nın 251/7. maddesinde soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlar hakkında basit yargılama usulünün uygulanamayacağı açıkça hükme bağlanmıştır. İzin, kanunun açıkça öngörmesi durumunda, yetkili resmi makamlar tarafından Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yapılacak olan başvuru üzerine, fail hakkında ceza davası açılması yönündeki irade beyanını ifade eder.¹⁰⁶

İzne tabi suçlar yönünde; Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 129. maddesinin 5. fıkrasında, "*Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari mercinin iznine bağlıdır*" hükmüne yer verilmiştir. Görev suçlarında söz konusu olan ve belirli vasıflara sahip olan kişiler esas alınarak belirlenen özel soruşturma kuralları ceza muhakemesi hukukunda kişi bakımından yetki kuralları olarak anılmaktadır.¹⁰⁷

4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'un "Amaç" başlıklı 1. maddesinde, bu Kanunun amacının; memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanabilmeleri için izin vermeye yetkili mercileri belirtmek ve izlenecek usulü düzenlemek olduğu belirtildikten sonra, "Kapsam" başlıklı 2. Maddesinde, "*Bu Kanun, Devletin ve diğer kamu tüzel kişiliklerinin genel idare esaslarına göre yürüttükleri kamu hizmetlerinin gerektirdiği asli ve sürekli görevleri ifa eden memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlar hakkında uygulanır. Görevleri ve sıfatları sebebiyle özel soruşturma ve kovuşturma usullerine tabi olanlara ilişkin hükümleri ile suçun niteliği yönünden kanunlarda gösterilen soruşturma ve kovuşturma usullerine ilişkin hükümler saklıdır...*" hükmüne yer verilmiştir.

Bütün bu yasal düzenlemeler karşısında; kamu görevinin etkin ve kesintisiz biçimde sürdürülmesi ve soruşturulmasında kamu yararı bulunmayan kimi iddialarla ilgili gereksiz işlem yapılmasının önüne geçilmesi amacıyla, kamu görevlilerinin bağlı oldukları yasalara göre özel soruşturma usullerinin öngörüldüğü, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlardan dolayı yargılanmalarına ilişkin düzenlemelerin de, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun'da yer aldığı anlaşılmaktadır. Görevi ile ilgili bir suç

¹⁰⁵ Bu görüş için bkz. Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.136.

¹⁰⁶ Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.131.

¹⁰⁷ Öztürk, Bahri ve ark., Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 15.Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021, s.783.

işlediği iddia edilen memur veya diğer kamu görevlisi hakkında Cumhuriyet savcısı tarafından soruşturma yapılabilmesi için 4483 sayılı Kanun'da belirtilen yetkili makamın izin vermesi gerekmektedir. Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin görevleri sebebiyle işledikleri suçlara soruşturma izni verilip verilmemesine ilişkin usul ve esasları düzenleyen genel kanun 4483 sayılı Kanun olmakla birlikte, bu Kanun'un 2. maddesinin ikinci fıkrasında bazı kamu görevlileri soruşturma iznine ilişkin hükümlerden istisna tutulmuştur.

Buna göre, kanunun konuluş amacı itibarıyla söz konusu suçlardan dolayı kamu davası açılmasında kamu yararının bulunup bulunmadığı hususunda somut olaya göre hareket etmek gerektiğini ve somut olaya göre bunun tespitinin yapılmasının da belirli bir makama bırakıldığını ifade etmiştir. İzin de, şikâyetinde olduğu gibi, faile değil fiile ilişkindir. Fiille ilgili olarak izin verilmesi ya da verilmemesi, suça katılan failerin tamamı bakımından hüküm ifade eder. Genel olarak kanunlarda yapılan düzenlemelerde, suçla ilgili olarak izin vermeye yetkili makam Adalet Bakanlığı'dır. Örneğin, TCK'nın 299. maddesinde düzenlenen "Cumhurbaşkanına Hakaret" suçunda kovuşturma yapılmasına izin vermeye yetkili makam, Adalet Bakanlığı'dır. Anayasa'nın 129/son maddesinde yer alan "Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idari merciin iznine bağlıdır." hükmü gereğince de, memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında meslekleri ile ilgili olarak işledikleri iddia olunan suçlar yönünden de izin şartı aranmaktadır. 4483 sayılı Kanun'un 3. maddesinde¹⁰⁸ izin vermeye yetkili merciler düzenlenmiştir. İzne bağlı suçlar yönünden izin şartının gerçekleşmesi halinde, soruşturma ve kovuşturma yapılabilir.

Soruşturma izni vermeye yetkili olan merci, soruşturma izni konusundaki kararını suçun işlendiğini bizzat öğrendiği veya Cumhuriyet Başsavcılıkları tarafından soruşturma izni istenildiği takdirde öğrenmesi halinde ön inceleme dahil en geç otuz gün içinde verir. Bu süre, zorunlu hallerde onbeş günü geçmemek üzere bir defa uzatılabilir. Yetkili merci, herhalde belirtilen süreler içinde memur veya diğer kamu görevlisi hakkında soruşturma izni verilmesi veya verilmemesi konusunda karar vermek zorundadır.

¹⁰⁸ 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun Madde 3: "Soruşturma izni yetkisi a) İlçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında kaymakam, b) İlde ve merkez ilçede görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kaymakamlar hakkında vali, c) Bölge düzeyinde teşkilatlanan kurum ve kuruluşlarda görev yapan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında görev yaptıkları ilin valisi, d) Cumhurbaşkanına veya Cumhurbaşkanlığına bağlı, ilgili veya ilişkili kuruluşlar ve bakanlıkların merkez ve bağlı veya ilgili kuruluşlarında görev yapan diğer memur ve kamu görevlileri hakkında o kuruluşun en üst idari amiri, e) (b) ve (c) bentlerindeki hükümler saklı kalmak kaydıyla Cumhurbaşkanı kararıyla atanan memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında Cumhurbaşkanı veya ilgili bakan, f) Türkiye Büyük Millet Meclisinde görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Sekreteri ve yardımcıları hakkında Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, g) Cumhurbaşkanlığında görevli memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı hakkında Cumhurbaşkanı, h) Büyükşehir belediye başkanları, il ve ilçe belediye başkanları; büyükşehir, il ve ilçe belediye meclisi üyeleri ile il genel meclisi üyeleri hakkında İçişleri Bakanı, i) İlçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclisi üyeleri hakkında kaymakam, merkez ilçelerdeki belde belediye başkanları ve belde belediye meclisi üyeleri hakkında buldukları ilin valisi, j) Köy ve mahalle muhtarları ile bu Kanun kapsamına giren diğer memurlar ve kamu görevlileri hakkında ilçelerde kaymakam, merkez ilçede vali, Yokluklarında ise vekilleri tarafından bizzat kullanılır."

Ceza muhakemesine kural olarak suçlar resen takip edilmektedir. Ancak bazı hallerde bazı suçlar yönünden yargılama yapılabilmesi için belirli bir makamın talebi gerekmektedir. Buna göre, talep bir makamın Cumhuriyet başsavcılığından kamu davasının açılmasını istemesidir. Hukukumuzda talep yetkisi genel olarak Adalet Bakanına tanınmıştır. Örneğin, TCK'nın 12/1. maddesinde düzenlenen “*Bir yabancı, 13 üncü maddede yazılı suçlar dışında, Türk kanunlarına göre aşağı sınırı en az bir yıl hapis cezasını gerektiren bir suçta yabancı ülkede Türkiye'nin zararına işlediği ve kendisi Türkiye'de bulunduğu takdirde, Türk kanunlarına göre cezalandırılır. Yargılama yapılması Adalet Bakanının istemine bağlıdır.*” hükmü kapsamında, Adalet Bakanının talebi olmaksızın yargılama yapılması mümkün değildir. Yetkili makamların herhangi bir suç için Cumhuriyet başsavcılığından talepte bulunması için zamanaşımı süresi içinde ayrıca bir süre öngörülmemiştir. Talepte bulunulduktan sonra bu talebin geri alınması mümkün değildir.

4.4. Basit Yargılama Usulünde Kanun Yolu Evresi

4.4.1. Genel Olarak

Yargılama makamları tarafından verilen kararların hatalar içermemesi veya taraflarca bu kararlardan tatmin olunması her zaman için mümkün değildir. Bu itibarla mahkemeler tarafından hükmolunan kararların başkaca bir merciin denetiminden geçmesi, hukuk devleti ilkesi ile adil yargılanma hakkının bir sonucudur.¹⁰⁹ Hâkimler, mahkemeler ve Cumhuriyet savcılarınca hükmolunan kararlar ile ilgili olarak, söz konusu kararların incelenmesi, düzeltilmesi veya değiştirilmesi isteminin tamamını ifade eden kavram “hukuki çareler”¹¹⁰, kanun yolları ya da denetim muhakemesi olarak adlandırılır.

Anayasamızın 40. maddesine göre, devletin işlemlerinde bu işlemlere karşı ilgili kişiler tarafından hangi kanun yollarına ve mercilere başvurabileceğini ve bu başvuru sürelerini belirtme zorunluluğu bulunmaktadır. Bu düzenleme, “Temel Hak ve Hürriyetlerin Korunması” başlığı altında yer almaktadır. Buna karşın Anayasa’da kişilerin kanun yollarına başvuru hakkı ile ilgili bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak AIHS’ye ek 7’ nolu protokolün “Cezai Konularda Temyiz Hakkı” başlıklı 2. maddesi¹¹¹ ile kişilerin mahkumiyetinin veya hükmolunan cezanın yüksek bir mahkeme tarafından yeniden incelenmesini sağlama hakkı, adil yargılanma hakkının bir parçası haline getirilmiştir.

Türk ceza muhakemesi hukukunda kanun yolları, olağan kanun yolları ve olağanüstü kanun yolları olarak ikiye ayrılmıştır. Kesin olamayan kararlara karşı başvuru ve ikinci derece olarak adlandırılan kanun yolları olağan kanun yolları, kesin olarak verilen veya kesinleşmiş kararlara karşı gidilen kanun yolları ise olağanüstü kanun yollarıdır.

CMK’da yer alan olağan kanun yolları; itiraz, istinaf ve temyizdir. Olağanüstü itiraz, kanun yararına bozma ve yargılanın yenilenmesi ise olağanüstü kanun yollarıdır. İtiraz kanun yolu, CMK’nın 267/1. maddesinde, “*Hâkim kararları ile kanunun gösterdiği*

¹⁰⁹ Erdem, Mustafa Ruhan, Şentürk, 2021, s.17-18.

¹¹⁰ Yurtcan, Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019, s.571-572.

¹¹¹ https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads.2016.08.26.AIHS_7.protokol.pdf (Erişim Tarihi: 14.05.2023)

hâllerde, mahkeme kararlarına karşı itiraz yoluna gidilebilir.” hükmü ile düzenlenmiştir. Buna göre, mahkeme kararlarına karşı sadece kanunun gösterdiği hallerde itiraz kanun yoluna başvurabilecektir.

CMK’nın 252/1. maddesinde yer alan “251 inci madde uyarınca verilen hükümlere karşı itiraz edilebilir...” hükmüne göre, basit yargılama usulü neticesinde hükmolunan mahkeme kararlarına karşı itiraz kanun yoluna gidilebilmektedir. Ancak karara itiraz halinde itirazın incelenmesi için dosya itiraz kanun yolu incelemesi yapan ağır ceza mahkemesine gönderilmeyecektir. Bu halde, yargılamayı yapan mahkeme, aynı uyuşmazlık ile ilgili olarak duruşma günü tayin edecek ve genel hükümlere göre yargılamaya devam edilerek uyuşmazlık çözülecektir.

Kanaatimizce, basit yargılama usulü neticesinde hükmolunan kararlara karşı yapılan ve sonucunda aynı mahkemenin genel hükümlere göre yapacağı yargılama ile uyuşmazlığı çözüme kavuşturacağı itiraz yolu, CMK’da kanun yolu olarak öngörülen itirazdan farklı bir kurum olup, kavram karmaşasının önüne geçebilmek bakımından, basit yargılama usulü neticesinde hükmolunan karara karşı yapılan itirazı, “kararın kaldırılması talebi” şeklinde adlandırmak daha yerinde olacaktır.

4.4.2. İtiraz Başvurusunun İncelenmesi

Basit yargılama usulünün uygulanması neticesinde hükmolunan karara karşı CMK’nın 252/2. maddesi gereğince yapılan itiraz, kararı veren asliye ceza mahkemesine yapılmaktadır. Mahkemeye yapılan itiraz, ilk olarak mahkeme tarafından usul yönünden incelenecektir. Söz konusu inceleme, itirazın süresinde yapılıp yapılmadığı ve itiraz başvurusunda bulunan kişinin itiraz konusunda başvuru hakkı olup olmadığının tespitine ilişkindir. Basit yargılama usulünün ve bu usule itirazın düzenlendiği madde metninde, bu usul neticesinde hükmolunan kararlara karşı kimlerin itiraz edebileceğine dair bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak CMK’nın 260. vd. madde hükümlerine göre itiraz hakkı bulunan kişilerin; mağdur, müşteki, sanık ve Cumhuriyet savcısı olacağı kabul edilmektedir.¹¹² Adalet Komisyonu raporunda yer alan “*itirazın mağdur, müşteki veya Cumhuriyet Savcısı tarafından yapıldığı hallerde dörtte bir oranındaki bu indirim korunacaktır.*” ifadesi de itiraz edebilecek kişileri göstermektedir.¹¹³ İtiraz süresi içinde yapılmaması halinde reddedilecek ve hüküm kesinleşecektir. Ancak basit yargılama usulüne itiraz düzenlenirken, madde metninde süreye ilişkin bir hükme yer verilmemiştir. Bu hususta genel görüş, CMK’nın 268. maddesinde düzenlenen itiraz kurumu için öngörülen yedi günlük itiraz süresinin geçerli olduğudur.¹¹⁴ Ancak basit yargılama usulünde duruşma yapmak söz konusu olmadığı için, burada süre hükmün tebliğinden itibaren başlayacaktır.

İtiraz başvurusunda bulunulduktan sonra, kararı veren asliye ceza mahkemesi itiraz konusunda üç günlük süre içerisinde karar verecektir. Mahkeme, itirazın süresinde yapıldığını ve itiraz eden kişinin bu hakkının bulunduğunu tespit ettiği takdirde, duruşma açacak ve genel hükümlere göre yargılama yapacaktır. Ancak mahkeme, itirazın süresinde yapılmadığını veya itiraz edenin itiraz etme hakkının bulunmadığını tespit ederse, üç gün içerisinde itirazı reddedecek ve itirazı incelemeye yetkili makama dosyayı

¹¹² Kızıllarslan, Hakan, 2020, s.1951.

¹¹³ Adalet Komisyonu Raporu, TBMM, Sıra Sayısı 105, s.20, (www.tbmm.gov.tr),

¹¹⁴ Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.168; Taşkın, Ş. Cankat, 2020, s.156.

gönderecektir. Bu halde itirazı inceleyecek olan mercii, kararı veren asliye ceza mahkemesinin bağılı olduğu yer ağır ceza mahkemesidir.

Ağır ceza mahkemesi, kendisine gelen dosyayı itirazın incelerken esasa ilişkin bir değerlendirme yapamayacak, yalnızca itiraz hakkının bulunup bulunmadığı ve süresinde yapılıp yapılmadığının tespitini yapacaktır. Ağır ceza mahkemesi asliye ceza mahkemesi tarafından verilen itirazın reddi kararını inceledikten sonra yerinde olduğuna karar verirse, itirazı reddedecek ve dosyayı ilgili asliye ceza mahkemesine gönderecektir. Ağır ceza mahkemesinin vermiş olduğu itirazın reddi kararı kesindir. Ancak ağır ceza mahkemesi itirazın kabulüne karar verirse dosyayı yinir kararı veren asliye ceza mahkemesine gönderecek, bu halde asliye ceza mahkemesi duruşma açacak ve genel hükümlere göre yargılama yapacaktır.

4.4.3. İtiraz Üzerine Yapılacak Olağan Yargılama

Asliye ceza mahkemesi tarafından basit yargılama usulü neticesinde hükmolunan karara itiraz edildiği takdirde, mahkeme usul yönünden bir eksiklik görmemiş ise duruşma günü tayin edecek ve genel hükümlere göre yargılama yapacaktır. Bu halde genel hükümlere göre yapılacak olan yargılama da aynı asliye ceza mahkemesi tarafından icra edilecektir. Bu durum, daha önceden aynı uyuşmazlıkla ilgili olarak kararı veren mahkemenin ihsas-ı reyde bulunduğu gerekçesiyle, tarafsızlık açısından sorun yaratacağı yönünde eleştiri konusu yapılmaktadır.¹¹⁵ Hakkında hükmolunan karara itiraz eden sanık, daha önceden aynı mahkeme tarafından kendisi hakkında mahkûmiyet kararına hükmolunduğundan bahisle, mahkemenin tarafsızlığından şüphe duyabilecektir.

Kanaatimizce; mahkeme genel hükümlere göre yapacağı yargılamada da yeni deliller toplayabilecek, tarafların savunma ve delillerinin tartışabilecektir. Kaldı ki istinaf kanun yolunda, Bölge Adliye Mahkemesi tarafından verilen kararlara direnme hakkı bulunmamaktadır. İlk derece mahkemesi tarafından verilen kararların istinaf kanun yolu incelemesinden sonra bozulmasına karar verilmesi halinde aynı mahkeme tarafından yargılama yapılmakta ve direnme yasağı nedeniyle daha önceden aynı konu hakkında karar vermiş olan mahkeme tarafından da bozma ilamı doğrultusunda yeni hüküm kurulmaktadır. Bu nedenle, sanık hakkında itiraz üzerine daha önceden mahkûmiyet kararı verilmiş olan mahkeme tarafından yargılamanın genel hükümlere göre yapılması, ihsas-ı rey yasağı kapsamında bulunmamaktadır. Genel hükümlere göre yargılama yapılmasına karar verildikten sonra mahkeme tarafından bir duruşma günü belirlenecek ve bu duruşma günü ve saati yargılamanın taraflarına tebliğe çıkartılacaktır. Taraflara yapılacak olan tebligatta, duruşma gün ve saatinde mahkeme huzurunda hazır bulunmasalar dahi yokluklarında hüküm kurulabileceği ihtararı yer alacaktır. Kanaatimizce, tebligatta bu hususun yer almaması halinde, tarafların yokluğunda mahkeme tarafından hüküm kurulması kanuna aykırılık teşkil edecek olup, bozma nedeni yapılabilecektir. CMK'nın 252/2-son maddesinde yer alan "...Duruşmadan önce itirazdan vazgeçilmesi hâlinde duruşma yapılmaz ve itiraz edilmemiş sayılır." hükmü gereğince, basit yargılama usulü neticesinde hükmolunan karara itiraz eden tarafından bu itirazdan duruşma yapılmadan önce vazgeçilmesi halinde, mahkemenin basit yargılama usulü neticesinde hükmettiği karar geçerli olmaya devam edecektir. Doktrinde yer alan bir görüşe göre, basit yargılama usulü uygulanarak yapılan yargılamada sanığın

¹¹⁵ Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.170.

duruşmada hazır bulunmaması ve itiraz üzerine genel hükümlere göre yapılan yargılamada da sanığın yokluğunda karar verilebilmesi sanığın yargılamanın hiçbir aşamasında mahkeme huzurunda bulunmadan, hakkında hüküm kurulması anlamına gelmektedir. Genel hükümlere göre yapılan yargılamada dahi sanığın mahkeme huzurunda savunma yapmadan hakkında hüküm kurulması ihtimali, sanık yönünden adil yargılanma hakkının ihlali anlamına gelecektir.¹¹⁶

Kanaatimizce de; basit yargılama usulüne tabi olmayan bir suç yönünden kural olarak sanığın savunması alınmadan hakkında hüküm kurulmadığı dikkate alındığında, basit yargılama usulüne itiraz halinde de mahkeme yargılamayı genel hükümlere göre çözümleyeceğinden, bu aşamada sanığın savunması alınmadan hakkında mahkûmiyet hükmü kurulması, sanık yönünden adil yargılanma hakkının ihlali anlamına gelmektedir. Katılan, suçtan zarar gören veya müşteki yönünden ise bu sùjelerin duruşma gün ve saatinde mahkeme huzurunda hazır bulunmaması halinde, hak ihlalden bahsedilemeyecektir. Ancak belirtilen gerekçeler ile sanık yönünden aynı durumu düşünmek söz konusu değildir.

4.4.4. İtiraz Üzerine Verilen Hükümün Aleyhe Değişirme Yasağı Kuralı Bakımından Değerlendirilmesi

Aleyhe değiştirme yasağı kuralı, kanun yoluna sanık lehine başvurulması halinde, sonrasında kurulacak olan hükümdeki cezanın ve yaptırımların daha önceden hükmolunan karardan daha ağır olmamasıdır.¹¹⁷ Aleyhe değiştirme yasağının uygulanabilmesi için, yalnızca sanık lehine yapılmış bir hukuki çare başvurusu bulunmalıdır.¹¹⁸ Aleyhe değiştirme yasağı, istinaf kanun yolu yönünden CMK'nın 283/1. maddesinde¹¹⁹, temyiz kanun yolu bakımından CMK'nın 307/5. maddesinde¹²⁰ ve olağanüstü kanun yolu olan kanun yararına bozma yönünden ise 309/4-b maddesinde¹²¹ düzenlenmiştir. Aleyhe değiştirme yasağının konuluş amacı, sanığın kanun yollarına başvurması halinde, önceki hükümden daha ağır neticelerin meydana gelebileceği endişesine kapılmasının önüne geçilmesidir.¹²²

İtiraz kanun yolunda, aleyhe değiştirme yasağı bulunmamaktadır. Basit yargılama usulünün tabiki neticesinde de, kanunkoyucu itiraz usulünü öngörmüştür. Buna göre, basit yargılama usulüne itirazda, aleyhe değiştirme yasağının uygulama alanı bulup bulamayacağı incelenecektir. CMK'nın 252/3. maddesinde yer alan “...itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı hâllerde 251 inci maddenin üçüncü fıkrası uyarınca

¹¹⁶ Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, 2021, s.172.

¹¹⁷ Alkan, Özlem, 2021, s.169.

¹¹⁸ Ersoy, Uğur, Selçuk Üniverstesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.28, S.2, 2020, s.874.

¹¹⁹ CMK Madde 283: “İstinaf yoluna yalnız sanık lehine başvurulmuşsa, yeniden verilen hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.”

¹²⁰ CMK Madde 307/5: “Hüküm yalnız sanık tarafından veya onun lehine Cumhuriyet savcısı veya 262 nci maddede gösterilen kimselerce temyiz edilmişse, yeniden verilen hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.”

¹²¹ CMK Madde 309/4-b. “Mahkûmiyete ilişkin hükmün, davanın esasını çözmeyen yönüne veya savunma hakkını kaldırma veya kısıtlama sonucunu doğuran usul işlemlerine ilişkin ise, kararı veren hâkim veya mahkemece yeniden yapılacak yargılama sonucuna göre gereken hüküm verilir. Bu hüküm, önceki hükümle belirlenmiş olan cezadan daha ağır olamaz.”

¹²² Kaymaz, Seydi, “Ceza Muhakemesinde Aleyhte Değiştirme Yasağı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.19, S.2, 2013, s.1397.

yapılan indirim korunur.” hükmü gereğince, basit yargılama usulü neticesinde hükmolunan karara karşı sanık dışında diğer süjelerin itiraz etmesi ve bu itiraz neticesinde genel hükümlere göre yapılan yargılamada hüküm kurulması halinde, sanık hakkında daha önceden basit yargılama usulünün uygulanması neticesinde hükmolunan 1/4 oranındaki indirim korunacaktır. Ayrıca CMK’nın 252/3-1 maddesinde yer alan “Mahkeme, ikinci fıkra uyarınca hüküm verirken, 251 inci madde kapsamında basit yargılama usulüne göre verdiği hükümle bağılı değildir...” hükmüne göre, mahkeme basit yargılama usulü neticesinde vermiş olduğu karar ile genel hükümlere göre yapmış olduğu yargılamada bağılı olmadığından, genel hükümlere göre yapılan yargılamada suçun daha ağır bir cezayı gerektiren bir suç kapsamında kaldığına kanaat getirirse buna göre hüküm kuracak ve yine sonuç cezadan 1/4 oranında indirim uygulayabilecektir. Bu nedenle, basit yargılama usulüne göre yapılacak olan yargılama sonrasında itiraz üzerine genel hükümlere göre yapılan yargılamada, tam bir aleyhe değıştirme yasağından bahsetmek mümkün değildir. Aslında korunan sanık hakkındaki indirimdir, yoksa genel hükümlere göre yapılan yargılamada öncesinde hükmolunan cezadan daha ağır bir cezaya hükmolunabilir.

4.4.5. İtiraz Üzerine Verilen Hükümün Diğer Sanıklara Sirayeti

Basit yargılama usulü neticesinde hükmolunan karara karşı itiraz edilmesi durumu, CMK’da öngörülen kanun yolu olan itiraz kanun yolundan farklı bir düzenleme olmasına karşın, kanunkoyucu basit yargılama usulüne itirazı düzenlerken, kanun yoluna ilişkin hükümleri de dikkate almıştır.¹²³ Basit yargılama usulüne itiraz, CMK’nın 252. maddesinde düzenlenmiştir.¹²⁴ Bunlardan birisi de, istinaf ve temyiz kanun yolunda verilen kararın sanık lehine hükümler içermesi halinde, bundan diğer sanıkların yararlanabileceğine ilişkindir. Bu husus, CMK’nın 252/4. maddesinde; “İtiraz üzerine” “verilen hükmün sanık lehine olması hâlinde, bu hususların itiraz etmemiş olan diğer sanıklara da uygulanma olanağı varsa bu sanıklar da itiraz etmiş gibi verilen kararlardan yararlanır.” şeklinde düzenlenmiştir. Buna göre, basit yargılama usulüne itiraz eden sanığın bu itiraz üzerine verilen karar uyuşmazlık lehine hükümler içeriyorsa, bundan itiraz etmeyen sanıklar da yararlanabilecektir. Ancak bunun için iki şart bulunmaktadır. Birincisi; itiraz üzerine genel hükümlere göre yapılan yargılama neticesince verilen hüküm sanık lehinde olmalıdır. Diğeri ise bu lehe olan hükümlerin diğer sanıklar yönünden de uygulanabilir olmasıdır. Örneğın; iki sanığın yargılandığı bir davada basit yargılama usulünün uygulanması ve bir sanık yönünden akıl hastalığının

¹²³ Alkan, Özlem, 2021, s.172.

¹²⁴ CMK Madde 252: “(1) 251 inci madde uyarınca verilen hükümlere karşı itiraz edilebilir. Süresi içinde itiraz edilmeyen hükümler kesinleşir.(2) İtiraz üzerine hükmü veren mahkemece duruşma açılır ve genel hükümlere göre yargılamaya devam olunur. Taraflar gelme bile duruşma yapılır ve yokluklarında 223 üncü madde uyarınca hüküm verilebilir. Taraflara gönderilecek davetiyede bu husus yazılır. Duruşmadan önce itirazdan vazgeçilmesi hâlinde duruşma yapılmaz ve itiraz edilmemiş sayılır.(3) Mahkeme, ikinci fıkra uyarınca hüküm verirken, 251 inci madde kapsamında basit yargılama usulüne göre verdiği hükümle bağılı değildir. Ancak, itirazın sanık dışındaki kişiler tarafından yapıldığı hâllerde 251 inci maddenin üçüncü fıkrası uyarınca yapılan indirim korunur.(4) İtiraz üzerine verilen hükmün sanık lehine olması hâlinde, bu hususların itiraz etmemiş olan diğer sanıklara da uygulanma olanağı varsa bu sanıklar da itiraz etmiş gibi verilen kararlardan yararlanır.(5) İkinci fıkra uyarınca verilen hükümlere karşı genel hükümlere göre kanun yoluna başvurulabilir.(6) Birinci fıkradaki itirazın, süresinde yapılmadığı veya kanun yoluna başvuru hakkı bulunmayan taraftan yapıldığı mahkemesince değerlendirildiğinde dosya, 268 inci maddenin ikinci fıkrası uyarınca itirazı incelemeye yetkili olan mercie gönderilir. Mercii bu sebepler yönünden incelemesini yapar ve kararını gereğı için mahkemesine gönderir.”

bulduğundan bahisle itiraz edilmesi halinde genel hükümlere göre yapılan yargılamada, yalnızca akıl hastalığı bulunan sanık yönünden ceza verilmesine yer olmadığı kararı verilecek, diğer sanık yönünden ise böyle bir durumun bulunmaması halinde cezaya hükmolunacaktır.

4.4.6. İtiraz Üzerine Verilen Hükme Karşı Kanun Yolları

4.4.6.1. İstinaf

CMK'nın 252/5. maddesinde düzenlenen "*İkinci fıkra uyarınca verilen hükümlere karşı genel hükümlere göre kanun yoluna başvurulabilir.*" hükmü gereğince, basit yargılama usulüne itiraz halinde genel hükümlere göre yapılan yargılamada hükmolunan kararlara karşı, kararın niteliğine göre kanun yollarına başvurulabilecektir. Basit yargılama usulünün uygulanabileceği mahkemenin asliye ceza mahkemesi, yani ilk derece mahkemesi olması nedeniyle burada başvurulacak kanun yolu istinaf kanun yoludur. İstinaf aşamasında ilk derece mahkemesi tarafından hükmolunan kararlar, hem maddi hem de hukuki yönden incelenmektedir. İstinaf kanun yoluna başvurabilecek olanlar CMK'nın 260. v.d. maddelerinde düzenlenmiştir. Basit yargılama usulüne itiraz halinde duruşmalı olarak yargılamanın yapılacağı kendisine tebliğ edilenler ile kişinin açık rızasına aykırı olmamak kaydıyla müdafii ya da vekili ile yasal temsilcisi veya eşidir. CMK'nın 273. maddesinde yer alan düzenlemeye göre istinaf kanun yolunda, hüküm huzurda verilmiş ise tefhimden, hazır bulunmayalar yönünden ise tebliğden itibaren yedi günlük başvuru süresi bulunmaktadır.

İstinaf başvurusunda bulunulması CMK'nın 275/1. maddesine göre hükmün kesinleşmesini engellemektedir. Ancak CMK madde 272/3. maddesinde yer alan düzenlemeye göre genel hükümlere göre yapılan yargılama neticesinde hükmolunan karar, doğrudan hükmolunan üçbin Türk Lirası veya daha az bir miktar ise bu halde verilen karar kesindir. Yine hükmolunan karar, üst sınırı beş yüz günü geçmeyen adli para cezasını gerektiren bir suçtan dolayı beraat kararı ise yine kararın kesin olması nedeniyle istinaf kanun yoluna başvurulamayacaktır. Eğer mahkeme kendisine yapılan başvuru üzerine istinaf kanun yoluna başvuru süresinin geçtiğini tespit ederse ve karar kesin olmasına rağmen istinaf başvurusunda bulunulmuş ise veya bu kanun yoluna başvurma hakkı olmayan yani sıfat yönünden bu hakka sahip olmayan birisi tarafından bu yola başvurulmuşsa, CMK'nın 276/1. maddesine göre istinaf başvurusu reddedilecektir. İstinaf başvurusunun reddi nedenlerinin bulunmaması halinde, mahkeme ilgili dosyası CMK'nın 277/2. maddesine yer alan hüküm gereğince istinaf incelemesi için ilgili bölge adliye mahkemesine gönderecektir.

Bölge adliye mahkemesi tarafından CMK'nın 279. maddesine¹²⁵ göre dosya ile ilgili olarak ön inceleme yapılacak ve kararın CMK'nın 280. maddesi¹²⁶ kapsamında

---

¹²⁵ CMK Madde 279: "(1) Dosya üzerinde yapılan ön inceleme sonunda; a) Bölge adliye mahkemesinin yetkili olmadığına anlaşılması hâlinde dosyanın yetkili bölge adliye mahkemesine gönderilmesine, b) Bölge adliye mahkemesine başvurunun süresi içinde yapılmadığının, incelenmesi istenen kararın bölge adliye mahkemesinde incelenebilecek kararlardan olmadığına, başvuranın buna hakkı bulunmadığının anlaşılması hâlinde istinaf başvurusunun reddine, Karar verilir. Bu kararlar itiraza tabidir."

¹²⁶ CMK Madde 280: "(1) Bölge adliye mahkemesi, (...)dosyayı ve dosyayla birlikte sunulmuş olan delilleri inceledikten sonra; a) İlk derece mahkemesinin kararında usule veya esasa ilişkin herhangi bir hukuka aykırılığın bulunmadığını, delillerde veya işlemlerde herhangi bir eksiklik olmadığını, ispat bakımından değerlendirmenin yerinde

kaldığı kanaatine varılırsa istinaf başvurusunun esastan reddine, CMK'nın 289. maddesi¹²⁷ gereğince hukuka kesin aykırılık hali mevcut ise hükmün bozulmasına ve bunun dışında kalan hallerde duruşma açılmasına karar verilecektir. CMK'nın 283/1. maddesine göre istinaf kanun yoluna yalnızca sanık lehine başvurulmuşsa, aleyhe değiştirme yasağı gereğince, bölge adliye mahkemesi tarafından kurulan hüküm asliye ceza mahkemesi tarafından kurulan hükümden daha ağır olamayacaktır.

4.4.6.2. Temyiz

CMK'nın 286/1. maddesinde düzenlenen “*Bölge adliye mahkemesi ceza dairelerinin bozma dışında kalan hükümleri temyiz edilebilir.*” hükmü ile bölge adliye mahkemeleri tarafından verilen bozma kararları dışında diğer hükümlerin temyiz edilebileceği düzenlenmiştir. Temyiz kanun yolu, yalnızca hükmün hukuki yönüne ilişkin olarak başvurabilecek bir yoldur. Temyiz kanun yoluna başvurabilecek olanlar CMK'nın 260. v.d. maddelerinde düzenlenmiştir. CMK'nın 291. maddesinde yer alan düzenlemeye göre temyiz kanun yolunda, hüküm huzurda verilmiş ise tefhimden, hazır bulunmayalar yönünden ise tebliğden itibaren on beş günlük başvuru süresi bulunmaktadır. Temyiz başvurusunda bulunulması CMUK'nın 312/1. maddesine göre hükmün kesinleşmesini engellemektedir. Eğer mahkeme kendisine yapılan başvuru üzerine temyiz kanun yoluna başvuru süresinin geçtiğini tespit ederse ve karar kesin olmasına rağmen temyiz başvurusunda bulunulmuş ise veya bu kanun yoluna başvurma hakkı olmayan yani sıfat yönünden bu hakka sahip olmayan birisi tarafından bu yola başvurulmuşsa, CMUK'nın

olduğunu saptadığında istinaf başvurusunun esastan reddine, 303 üncü maddenin birinci fıkrasının (a), (c), (d), (e), (f), (g) ve (h) bentlerinde yer alan ihlallerin varlığı hâlinde hukuka aykırılığın düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine, b) Cumhuriyet savcısının istinaf yoluna başvurma nedenine uygun olarak mahkumiyete konu suç için kanunda yazılı cezanın en alt derecesinin uygulanmasını uygun görmesi hâlinde, hukuka aykırılığın düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine, c) Başka bir araştırmaya ihtiyaç duyulmadan cezayı kaldıran veya cezada indirim yapılmasını gerektiren şahsi sebeplere ya da şahsi cezasızlık sebeplerine bağlı olarak daha az ceza verilmesini veya ceza verilmesine yer olmadığına karar verilmesini gerektiren hâllerde, hukuka aykırılığın düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine d) Olayın daha fazla araştırılmasına ihtiyaç duyulmadan davanın reddine karar verilmesi veya güvenlik tedbirlerine ilişkin hatalı kararın düzeltilmesi gereken hâllerde hukuka aykırılığın düzeltilerek istinaf başvurusunun esastan reddine, e) İlk derece mahkemesinin kararında 289 uncu maddenin birinci fıkrasının (g) ve (h) bentleri hariç diğer bentlerinde belirtilen bir hukuka aykırılık nedeninin bulunması hâlinde hükmün bozulmasına ve dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolünmek üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine, f) Soruşturma veya kovuşturma şartının gerçekleşmediğinin veya önödeme ve uzlaştırma usulünün uygulanmadığının anlaşılması ya da davanın ilk derece mahkemesinde görülmekte olan bir dava ile birlikte yürütülmesinin zorunlu olması hâlinde hükmün bozulmasına ve dosyanın yeniden incelenmek ve hükmolünmek üzere hükmü bozulan ilk derece mahkemesine veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği diğer bir ilk derece mahkemesine gönderilmesine, g) Diğer hâllerde, gerekli tedbirleri aldıktan sonra (...) davanın yeniden görülmesine ve duruşma hazırlığı işlemlerine başlanmasına, Karar verir. (2) Duruşma sonunda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddeder veya ilk derece mahkemesi hükmünü kaldırarak yeniden hüküm kurar. (3) Birinci ve ikinci fıkra uyarınca verilen kararların sanık lehine olması hâlinde, bu hususların istinaf isteminde bulunmamış olan diğer sanıklara da uygulanma olanağı varsa bu sanıklar da istinaf isteminde bulunmuşçasına verilen kararlardan yararlanırlar.”

¹²⁷ CMK Madde 289: “(1) Temyiz dilekçesi veya beyanında gösterilmiş olmasa da aşağıda yazılı hâllerde hukuka kesin aykırılık var sayılır: a) Mahkemenin kanuna uygun olarak teşekkül etmemiş olması. b) Hâkimlik görevini yapmaktan kanun gereğince yasaklanmış hâkimin hükme katılması. c) Geçerli şüphe nedeniyle hakkında ret istemi öne sürülmüş olup da bu istem kabul olunduğu hâlinde hâkimin hükme katılması veya bu istemin kanuna aykırı olarak reddedilip hâkimin hükme katılması. d) Mahkemenin kanuna aykırı olarak davaya bakmaya kendini görevli veya yetkili görmesi. e) Cumhuriyet savcısı veya duruşmada kanunen mutlaka hazır bulunması gereken diğer kişilerin yokluğunda duruşma yapılması. f) Duruşmalı olarak verilen hükümden açıklık kuralının ihlâl edilmesi. g) Hükmün 230 uncu madde gereğince gerekçeyi içermemesi. h) Hüküm için önemli olan hususlarda mahkeme kararı ile savunma hakkının sınırlandırılmış olması. i) Hükmün hukuka aykırı yöntemlerle elde edilen delile dayanması.”

315/1. maddesine göre temyiz başvurusu reddedilecektir. Temyiz başvurusunun reddi nedenlerinin bulunmaması halinde, mahkeme ilgili dosyası CMUK'nın 316/2. maddesine yer alan hüküm gereğince temyiz incelemesi ilgili Yargıtay dairesine gönderilmek üzere Cumhuriyet Başsavcılığına gönderecektir.

Basit yargılama usulü hukuk sistemimize girmeden önce hükmolunan ve henüz temyiz incelemesinde olan kararlar yönünden ise söz konusu kararlar Yargıtay tarafından basit yargılama usulünün değerlendirilmesi için hükmü veren ilk derece mahkemesine gönderildiği takdirde, basit yargılama usulünün tatbiki neticesinde hükmolunan karar kural olarak istinaf kanun yoluna değil temyiz kanun yoluna tabi olacaktır.

4.4.7. Hükmün Kesinleşmesi Halinde Kanun Yolları

Basit yargılama usulünde itirazı düzenleyen CMK'nın 252/1. maddesinde, basit yargılama usulünün uygulanması neticesinde verilen kararlara karşı süresinde itiraz edilmediği takdirde bu kararların kesinleşeceği düzenlenmiştir. Kesinleşen ve kesin nitelikte olan kararlara karşı başvurulacak olan kanun yolu, olağanüstü kanun yollarından olan kanun yararına bozma ve yargılamanın yenilenmesidir. Kanun yararına bozma CMK'nın 309. maddesinde düzenlediği haliyle istinaf veya temyiz incelemesinden geçmeden kesinleşen kararlar ile ilgili olarak, söz konusu kararda hukuka aykırılık bulunduğu öğrenilmesi halinde, Adalet Bakanlığı tarafından ilgili hükmün bozulması için bu talebin yazılı olarak Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'na bildirilmesi şeklinde gerçekleştirilmektedir.

CMK'nın 309/3. maddesine göre kanun yararına bozma istemini inceleyen Yargıtay ilgili ceza dairesi, ileri sürülen nedenleri yerinde gördüğü takdirde, kararı veya hükmü kanun yararına bozacaktır. CMK'nın 309/4. maddesine göre bozma nedeninin mahiyetine göre mahkeme veya hâkim tarafından yeniden karar verilecek veya Yargıtay ceza dairesi tarafından doğrudan hüküm kurulacaktır. CMK'nın 309/5. maddesine göre kanun yararına bozma kararına karşı direnilemez. Basit yargılama usulünün uygulanamayacağı hallerde bu usul uygulanmak sureti ile hüküm kurulması ve bu hükmün istinaf ve temyiz incelemelerinden geçmeden kesinleşmiş olması halinde, bu kararlar ilgili olarak kanun yararına bozma olağanüstü kanun yoluna başvurulabilir. CMK'nın 311. vd. maddelerinde düzenlenen yargılamanın yenilenmesi, kesinleşen bir hükümle sonuçlanan bir davada, CMK'nın 311/1. ve 314/1. maddelerinde sayılan hallerde, hükümlünün lehine veya aleyhine davanın tekrar görülmesidir. CMK'nın 312. maddesine göre yargılamanın yenilenmesi istemi, hükmüm infazını ertelemeyecektir. Ancak mahkeme, infazın geri bırakılmasına veya durdurulmasına karar verebilir. Yargılamanın yenilenmesi yoluna başvurulmasına, CMK'nın 313. maddesinde de belirtildiği gibi, hükmün infaz edilmiş olması veya hükümlünün ölümü engel olmayacaktır. Ölenin eşi, üstsoyu, altsoyu, kardeşleri yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilirler. Ancak bu kişilerin yokluğu hâlinde, Adalet Bakanı da yargılamanın yenilenmesi isteminde bulunabilir. CMK'nın 318. maddesine göre, yargılamanın yenilenmesi istemi hükmü veren mahkemeye sunulur. Mahkeme, yargılamanın yenilenmesi talebini kabul eder veya reddeder. Red kararlarına karşı itiraz kanun yoluna başvurulabilir. CMK'nın 323/1.

maddesine göre yeniden yapılacak duruşma sonucunda mahkeme, önceki hükmü onaylar veya hükmün iptali ile dava hakkında yeniden hüküm verir.

Basit yargılama usulünün uygulanması neticesinde hükmolunan ve kesinleşen kararlara karşı yargılamanın yenilenmesi koşullarının varlığı halinde, bu kararlara ilgili olarak yargılamanın yenilenmesi olağanüstü kanun yoluna başvurulabilir. Ancak CMK'nın 232/2. maddesine göre, yargılamanın yenilenmesi istemi hükümlünün lehine olarak yapılmışsa, yeniden verilecek hüküm önceki hükümlle belirlenmiş olan cezadan daha ağır bir cezayı içeremez.

4.5. Basit Yargılama Usulünün Mağdur Açısından Değerlendirilmesi

Basit yargılama usulüne tabi olan suçlar yönünden, mağdur kamu olabileceği gibi gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi de olabilir. Genel hükümlere göre yürütülen soruşturma neticesinde iddianame düzenlendikten sonra, mahkeme tarafından basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde, mahkemece iddianame mağdur ve şikâyetçiye de tebliğ edilecektir. Mağdur veya şikâyetçi de beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak mahkemeye bildirebilecektir. Böylece sanığın savunmalarını sunması için kendisine tanınan on beş günlük süre mağdura da tanınmıştır. Mağdur da uyuşmazlıkla ilgili beyanlarını mahkemeye sunabilecektir.

CMK'nın 237. maddesine göre mağdur, suçtan zarar gören gerçek ve tüzel kişiler ile malen sorumlu olanlar, ilk derece mahkemesindeki kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikâyetçi olduklarını bildirerek kamu davasına katılabilirler. Kanaatimizce, mağdur basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildikten sonra şikâyetlerini yazılı olarak mahkemeye bildirdiğinde, açıkça davaya katılma talebinde bulunmasa bile, bu usulde duruşma yapılmaksızın karar verilmesi de gözönüne alındığında, açıkça şikâyetçi olmadığını belirtmesi dışındaki hallerde davaya katılma talebinde bulunduğunu kabul etmek gerekir. Davaya katılmasına karar verildiği takdirde, mağdur yargılama neticesinde sanık hakkında hükmolunan karara itiraz edebilecek ve itiraz neticesinde genel hükümlere göre görülen yargılama ile hükmolunan karara karşı da kanun yollarına başvurabilecektir. Bu açıdan basit yargılama usulü kapsamında, mağdurun hak arama hürriyetinin ihlal edildiğinden bahsetmek mümkün değildir.

5. SONUÇ

Türk ceza muhakemesinde suçun türü, suç için kanunda öngörülen yaptırımın miktarı ve suç ile ihlal edilen korunan hukuki yarar farketmeksizin, tüm suçlar yönünden aynı muhakeme usulü uygulanmaktadır. Bunun neticesinde de, yargılama makamlarının iş yükü ve yargılamanın süresi her geçen gün artmaktadır. Kanunkoyucu, zaman içerisinde yargının iş yükünün azaltılması ve yargılama sürelerinin kısaltılması amacıyla alternatif yargılama usulleri öngörmüştür. İkinci bölümde inceleme konusu yapılan usuller, kanunkoyucu tarafından öngörülen alternatif yargılama usullerindedir.

Yargılama makamlarının artan iş yükü, Kıta Avrupası ülkeleri açısından da sorun teşkil etmektedir. Yargının iş yükü belirtilen nedenler ile Kıta Avrupası Hukuk Sisteminde de artmış olup, söz konusu iş yoğunluğu nedeni ile Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesince ceza adaletinin sadeleştirilmesine yönelik olarak R (87) 18 sayılı tavsiye kararı yayımlanmıştır. Konsey tarafından, suçun işlenmesinden sonra gösterilen tepkinin gecikmesinin ceza hukukunu zayıflattığı ve uygun adalet idaresini olumsuz yönde etkilediği göz önünde bulundurularak, mahkemelere gelen iş sayısındaki yoğunluğun ve özellikle de hafif ceza gerektiren suçlar ile ceza yargılamasında geçen uzun sürenin neden olduğu sorunlar kapsamında, gecikmelere karşı tavsiyelerde bulunulmuştur.

Basit yargılama usulü, alternatif bir yargılama usulü olup, hızlı yargılamaya, yargının iş yükünü hafifletmeye ve kaynakların verimli kullanılmasına katkı sağlamak amacıyla, 24.10.2019 tarih ve 30928 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren 7188 sayılı Ceza Muhakemesi ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanununun 24. ve 25. maddelerinde düzenlenerek yürürlüğe konmuştur. Maddi gerçeğe ulaşırken uyuşmazlığın mümkün olan en kısa sürede neticelendirilmesi, hızlı ve kolay şekilde karara varılması, seri bir inceleme neticesinde mümkün olabilecektir. Basit yargılama usulü, yargılama makamlarının iş yükünün artması nedeniyle bir takım suçlar yönünden öngörülmüştür. Bu amaç doğrultusunda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde, mahkemece iddianame; sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ edilerek, beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirmeleri istenecektir. Beyan ve savunma için verilen süre dolduktan sonra, mahkemece duruşma yapılmaksızın ve Cumhuriyet savcısının görüşü alınmaksızın, TCK’nın 61. maddesi dikkate alınmak suretiyle, CMK’nın 223. maddesinde belirtilen kararlardan birine hükmedilebilecektir. Basit yargılama usulü düzenlenirken, mümkün olan en kısa süre içerisinde uyuşmazlığın çözümü hedeflenmiştir.

Basit yargılama usulünde, ceza muhakemesi usulü olmasının yanı sıra, sanığın mahkûmiyeti halinde sonuç cezadan 1/4 oranında indirim yapılmasına imkân sağlaması yönünde maddi ceza hukukuna ilişkin düzenlemeler de mevcuttur. Kanaatimizce; basit yargılama usulü, CMK’da düzenlemesi nedeniyle bir muhakeme kurumu olmasının yanında, neticesinde sanığın mahkûmiyeti halinde sonuç cezadan 1/4 oranında indirim yapılmasına imkân sağlaması açısından, hem şekli hem de maddi ceza hukuku kuralları içeren karma nitelikte bir kurumdur.

Basit yargılama usulünün hukuki niteliğinin tespitinin önemi, söz konusu usulün zaman bakımından uygulanmasında karşımıza çıkmaktadır. Kural olarak, usul hükümleri açısından derhal uygulama ilkesi geçerlidir. Maddi ceza hukuku hükümleri yönünden ise lehe kanunun uygulanması ilkesi söz konusu olmaktadır. Bu itibarla, basit yargılama

usulünün yalnızca usul hükümlerine tabi olduğu kabul edildiği takdirde, derhal uygulanma ilkesi gereğince, yasal değişiklikler geçmişe etkili olarak uygulanamayacaktır. Ancak basit yargılama usulü, belirtildiği üzere, hem şekli hem de maddi ceza hukuku kuralları içeren karma nitelikte bir kurumdur. Bunun neticesinde de, basit yargılama usulü açısından lehe kanunun uygulanıp uygulanamayacağına dair sorun ortaya çıkmaktadır. Basit yargılama usulünün karma nitelikteki yapısı göz önünde bulundurulduğunda, kanaatimizce lehe kanun ilkesinin uygulanması gerekmektedir. Ancak kanunkoyucu, 7188 sayılı Kanun'un 24. maddesi ile başlığı ile birlikte yeniden düzenlenmiş olan CMK'nın 251. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "*Asliye Ceza Mahkemesince, iddianamenin kabulünden sonra adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir.*" şeklindeki düzenlemeye, 7188 sayılı Kanun'un Geçici 5. maddesinin birinci fıkrasının (d) bendinde yer alan "*01.01.2020 tarihi itibarıyla kovuşturma evresine geçilmiş, hükme bağlanmış veya kesinleşmiş dosyalarda seri muhakeme usulü ile basit yargılama usulü uygulanmaz.*" şeklindeki düzenleme ile sınırlama getirmiştir.

Anayasa Mahkemesi, 25.06.2020 tarihli ve 2020/16 Esas ve 2020/33 sayılı iptal kararı ile, "*...kovuşturma evresine geçilmiş...*" ibaresinin, aynı bentte yer alan "*... basit yargılama usulü...*" yönünden Anayasa'nın 38. maddesine aykırı bularak iptaline karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, iptal gerekçesinde; "*...Bu kapsamda bazı yargılama usulü kuralları, kovuşturulan fiiller için öngörülen ceza miktarlarını etkileyebilmektedir. Ceza miktarını etkileyen yargılama kurallarında failin lehine olan düzenlemelerin geçmişe uygulanmaması, suçta ve cezada kanunilik ilkesiyle bağdaşmaz. Düzenlemelerin yer aldığı kanunlar onların yorumlanmasında öneme sahip olmakla birlikte anayasal ilkelerin uygulanmasında belirleyici değildir. Dolayısıyla ceza miktarının üzerinde fail lehine bir etki oluşturan ceza muhakemesi kurallarının da geçmişe uygulanması suçta ve cezada kanunilik ilkesinin bir gereğidir...*" şeklinde değerlendirme yapmıştır.

Yine Anayasa Mahkemesi, 14.01.2021 tarihli 2020/81 Esas ve 2021/4 Karar sayılı iptal kararı ile, CMK'ya 7188 sayılı Kanun'un 31. maddesiyle eklenen geçici 5. maddesinin (d) bendinde yer alan "*hükme bağlanmış*" ibaresini, basit yargılama usulü yönünden Anayasa'ya aykırı bulunarak iptaline karar vermiştir. Anayasa Mahkemesi, iptal gerekçesinde; "*...Suçta ve cezada kanunilik ilkesi Anayasa'nın 13. maddesinde ifade edilen temel hak ve özgürlüklerin ancak kanunla sınırlanabileceğine ilişkin kuralın suç ve cezalar yönünden özel düzenlemesi olarak değerlendirilebilir. Suçta ve cezada kanunilik ilkesi, cezalandırmanın temel haklara etkisinden kaynaklanan özel önemi nedeniyle zaman içinde bir ceza hukuku kavramı olarak alt ilkeler de içerecek şekilde gelişmiştir. Bu bağlamda hukuki belirliliğin ve hukuk güvenliğinin gereği olarak Anayasa'nın 38. maddesinin birinci fıkrasında yer alan "...kimseye suçu işlediği zaman kanunda o suç için konulmuş olan cezadan daha ağır bir ceza verilemez" hükmüyle aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasaklanmıştır. Ceza normlarının zaman bakımından uygulanmasını düzenleyici nitelikteki bu kural kanunilik ilkesinin bir alt ilkesi olan aleyhe kanunun geçmişe uygulanması yasağı olarak ifade edilmektedir. Suç tarihinden sonra yürürlüğe giren kanunun aynı fiili suç olmaktan çıkarması veya aynı suç için daha hafif bir ceza öngördüğü durumlarda ise diğer bir alt ilke olan lehe kanunun uygulanması ilkesi gündeme gelmektedir...*" şeklinde değerlendirme yapmıştır.

Anayasa Mahkemesi'nin iptal kararları doğrultusunda, basit yargılama usulü yönünden sanık hakkında lehe kanun değerlendirmesi yapılması gerekmektedir. Basit yargılama usulünün, yürürlüğe girdiği tarihte kesinleşmiş olan dosyalar yönünden uygulanması söz konusu olmayacaktır, ancak bu tarihte kovuşturma evresine geçilmiş olan veya hükme bağlanmış olan dosyalarda basit yargılama usulü uygulanabilecektir.

Karşılaştırmalı hukukta da basit yargılama usulüne benzer kurumlar bulunmaktadır. Temel amaç olan uyuşmazlıkların kısa ve hızlı şekilde çözülmesine duyulan gereksinim, değişen toplum düzeninin getirmiş olduğu suç tiplerinin ve suç oranlarının artmış olmasından kaynaklanmaktadır. Devletler de, kendi ceza adalet sistemi içerisinde bu duruma karşı bazı yeni kurumlar ihdas ederek önlemler almaktadırlar. Süreç içerisinde basit yargılama usulü gibi yargılamayı kısaltan kurumlar, uyuşmazlıkların çözümünde etkin bir yargı sisteminin vazgeçilmez haline gelmiştir. Kısaltılmış yargılama kurumlarını uygularken, hukukun temel ilkelerinden ve kişilerin anayasal haklarından taviz vermeden bu kurumların işlerliğini sağlamak büyük önem arz etmektedir. Bu da ancak daha hafif cezalar gerektiren suçlarda bazı usuli prosedürlerin uygulanmaması ve uyuşmazlığı daha hızlı çözüme kavuşturacak usullerin uygulanması ile mümkündür.

Basit yargılama usulünün uygulanması halinde sanık hakkında duruşmada bulunmadan, hâkim karşısına çıkmadan cezaya hükmolunması söz konusu olduğundan, adil yargılanma hakkına ilişkin birçok güvenceden ve anayasal haklardan mahrum bırakılması söz konusu olabilecektir. Ancak mahkemelerin iş yükünün azaltılması amacıyla, bu tür alternatif yargılama kurumlarının anayasal sınırlar içerisinde uygulanması zorunluluğu bulunmaktadır. Kaldı ki, mahkemelerin artan iş yükünü hafifletmek ve zaman içerisinde değişiklik gösteren suç tipleri ile mücadele edebilmek amacıyla, ülkelerin ceza yargılama sistemleri içerisinde farklı yargılama usullerine yer verilmesi, AİHM tarafında da desteklenmektedir.

AİHM kararları ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin tavsiye kararlarında, alternatif yargılama usulleri ile bir takım haklardan feragat edilerek, yargılamanın daha hızlı sonuçlandırılacağı belirtilmiştir. Ancak bunun için bazı şartların gerçekleşmesi gerekmektedir. Kişi üzerine atılı suç yönünden kesin ve anlaşılabilir şekilde bilgilendirilmeli, müdafî huzurunda hakkında alternatif yargılama usullerinin uygulanmasına rıza göstermeli ve bu usullerin uygulanacağı suçların daha hafif nitelikte suçlar olması gerekmektedir. Buna göre; basit yargılama usulünün sınırlarının kanun tarafından belirlendiği, iddianamenin tebliği ile sanığa üzerine atılı suç ile ilgili bilgilendirme yapıldığı, belirli ağırlıkta yaptırım öngören suçlar ile ilgili olarak tatbik edilebileceği, itiraz yolunun öngörüldüğü ve bu itibarla bu usulün AİHS ve Anayasa hükümlerine aykırı olmadığı düşüncesindeyiz.

Basit yargılama usulü kovuşturma aşamasına özgü bir alternatif çözüm yöntemidir. Bu usulün amacı uyuşmazlığı en erken on beş gün içerisinde sonuçlandırmaktır. Basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için, sanık hakkında kamu davası açılması, sanığın üzerine atılı suç için kanunda öngörülen cezanın adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektirmesi ve mahkemenin takdirinin basit yargılama usulünün uygulanması şeklinde olması gerekmektedir. Ancak suç için kanunda öngörülen cezanın adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını

gerektirmesi halinde, mahkeme tarafından basit yargılama usulünün uygulanması zorunlu değildir.

Basit yargılama usulünün uygulanabileceği suçlar, yaptırımı belirli ceza miktarı öngören suçlardır. Basit yargılama usulünün hangi suçlar yönünden uygulanabileceği CMK'nın 251/1. maddesinde yer alan "...adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektiren suçlarda basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir..." hükmü ile düzenlenmiştir. Bu usulün uygulanabileceği suçlar yönünden herhangi bir katalog suç ayırımına gidilmemiş olup, suç için kanunda öngörülen ceza miktarına göre belirleme yapılmıştır. Basit yargılama usulünün uygulanabileceği suçlar yönünden, suçun kanunda öngörülen cezası yalnızca adli para cezası ise herhangi bir sınır bulunmamaktadır. Ancak suç için kanunda öngörülen ceza adli para cezasıyla birlikte hapis cezası veya yalnızca hapis cezası ise hapis cezasının üst sınırının iki yıl veya daha az süreli hapis cezası olması gerekmektedir. Kanunkoyucu suçun basit yargılama usulü kapsamına girip girmediğini belirlerken, suçlar için kanunda öngörülen cezaların daha fazla veya daha az cezayı gerektiren nitelikli hallerini göz önünde bulundurmamıştır. Bu nedenle, hapis cezası için öngörülen cezanın kanunda belirlenen temel şeklinin esas alınması gerekmektedir. Ancak, suç için kanunda öngörülen nitelikli hal suçun temel halinden ayrı bir ceza içerecek şekilde ayrıca düzenlendiğinde, basit yargılama usulünün uygulanabilmesi için nitelikli hal için öngörülen cezanın üst sınırının iki yıldan fazla hapis cezası öngörmemesi gerekmektedir.

Kanunkoyucu, basit yargılama usulünü düzenlediği CMK'nın 251/1. maddesinde "*Asliye ceza mahkemesince... ..basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilir...*" şeklinde düzenleme yapmıştır. Buna göre, basit yargılama usulü yalnızca asliye ceza mahkemesinin görev alanına giren suçlar yönünden uygulama alanı bulabilecektir.

Basit yargılama usulü, kovuşturma aşamasına geçildikten sonra uygulanabilecektir. Cumhuriyet savcısı tarafından genel hükümlere göre yapılan soruşturma neticesinde failin üzerine atılı suçu işlediğine dair yeterli şüpheye ulaşıldıktan sonra iddianame tanzim edilmeli, görevli ve yetkili mahkemeye hitaben düzenlene iddianamenin mahkeme tarafında kabulüne karar verildikten sonra, basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağı takdir edilmelidir. Cumhuriyet savcısı tarafında düzenlene iddianame kabul edilmeden, henüz iddianame değerlendirme aşamasında iken, basit yargılama usulünün uygulanması veya uygulanmamasına karar verilemez.

Basit yargılama usulüne tabi bir suç yönünden, bu usulün uygulanması zorunlu değildir. Mahkeme tarafından iddianamenin kabulü ile birlikte basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verilebilecektir. Ancak basit yargılama usulünün uygulanmaması halinde de bunun gerekçesi belirtilmelidir. Basit yargılama usulünün uygulanması konusunda, mahkemenin takdiri dışında sanık, mağdur veya Cumhuriyet savcısının talebi aranmamaktadır.

Mahkeme tarafından basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildikten sonra, uyuşmazlığın mutlaka basit yargılama usulü kapsamında çözülmesi zorunluluğu bulunmamaktadır. Mahkeme tarafında bu usulün uygulanmasına karar verildikten sonra, usulün uygulanmasından vazgeçilebilir ve genel hükümlere göre yargılamaya devam olunabilir. Mahkemenin genel hükümlere göre uyuşmazlığın çözümüne karar vermesi için, mutlaka yargılamanın taraflarınca bu yönde bir talepte bulunulması zorunlu değildir.

Asliye ceza mahkemesinin görev alanına girmeyen veya adli para cezasını ve/veya üst sınırı iki yıl veya daha az süreli hapis cezasını gerektirmeyen suç için kanunda daha fazla yaptırım öngören suçlar yönünden basit yargılama usulü uygulanamayacaktır. Ayrıca sanığın yaş küçüklüğü, akıl hastalığı, sağır ve dilsizlik hâlleri ile yargılama konusu suç ile ilgili olarak soruşturma veya kovuşturma yapılması izne ya da talebe bağlı olan suçlarda da basit yargılama usulü uygulanamayacaktır. Yine suçun basit yargılama usulü kapsamında kalması halinde dahi, mahkemenin takdirine bağlı olarak basit yargılama usulü uygulanmayabilecektir.

Asliye ceza mahkemesi tarafından iddianamenin kabulünden sonra basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde, CMK'nın 251/2. maddesi gereğince, iddianame mağdur, şikâyetçi ve sanığa tebliğ edilecektir. Tebligatta; sanık, mağdur ve şikâyetçiye yargılama konusu olan uyuşmazlıkla ilgili beyan ve savunmalarını mahkemeye iddianamenin tebliğinden itibaren on beş gün içinde yazılı olarak sunmaları istenir. Ayrıca, hükmün duruşma yapılmaksızın verilebileceği de bildirilir. Sanık, mağdur ve şikâyetçi, tebliğden sonra beyan ve savunmalarını mahkemeye sunmak zorunda değildir. İlgili süjelerin mahkemeye yazılı olarak beyan veya savunmalarını sunmaması, sanık hakkında basit yargılama usulünün uygulanmasına engel değildir. Bu süre içinde beyan ve savunmaların sunulmaması, taraflar hakkında yakalama emri düzenlenmesine veya zorla getirme emri çıkartılmasına neden olmaz. Mahkeme ayrıca taraflara iddianameyi tebliğe çıkarttıktan sonra, uyuşmazlığa konu olayı aydınlatmaya yarayacak bilgi ve belgeleri ilgili kurum ve kuruluşlardan talep eder.

Asliye ceza mahkemesi iddianameyi sanık, mağdur ve şikâyetçiye tebliğ ettikten ve uyuşmazlığın çözümü için ilgili kurumlardan istediği belgelerin dosya içerisine alınmasından on beş gün geçtikten sonra, savunma ve beyanları dikkate alarak dosya kapsamına göre sanık hakkında bir hüküm kuracaktır. Eğer sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurulacak ise uygulanacak yaptırımı belirler. Sanık hakkında basit yargılama usulünün uygulanması nedeniyle sonuç cezadan 1/4 oranında indirim yapılacaktır. Sanık hakkında mahkûmiyet dışında başkaca bir hükümde kurulabilir. Mahkeme, yapılan yargılama neticesinde CMK'nın 223. maddesinde belirtilen kararlardan birine hükmedebilir. CMK'nın 223. maddesine göre yargılama neticesinde hükmolunabilecek kararlar; beraat, ceza verilmesine yer olmadığı, mahkûmiyet, güvenlik tedbirine hükmedilmesi, davanın reddi ve düşme kararlarıdır. Mahkeme sanığın üzerine atılı suçu işlediği kanaatine varırsa cezanın belirlenmesine ilişkin TCK'nın 61. maddesinde yer alan kriterlere göre yaptırımı belirleyecektir.

Basit yargılama usulü uygulandıktan sonra sanık hakkında mahkûmiyet hükmü verilmesi halinde, diğer öngörülen şartlarında bulunması durumunda kısa süreli hapis cezası seçenek yaptırımlara çevrilebilir veya hapis cezası ertelenebilir ya da uygulanmasına sanık tarafından yazılı olarak karşı çıkılmaması kaydıyla hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilebilir.

Basit yargılama usulünün uygulanması neticesinde hükmolunan karara karşı, CMK'nın 252/2. maddesi gereğince itiraz kanun yolu öngörülmüştür ve söz konusu itiraz, kararı veren asliye ceza mahkemesine yapılmaktadır. Mahkemeye yapılan itiraz, ilk olarak mahkeme tarafından usul yönünden incelenecektir. Söz konusu inceleme, itirazın süresinde yapıp yapılmadığı ve itiraz başvurusunda bulunan kişinin itiraz konusunda başvuru hakkı olup olmadığının tespitine ilişkindir.

Asliye ceza mahkemesi tarafından basit yargılama usulü neticesinde hükmolunan karara itiraz edildiği takdirde, mahkeme usul yönünden bir eksiklik görmemiş ise duruşma günü tayin edecek ve genel hükümlere göre yargılama yapacaktır. Bu halde, genel hükümlere göre yapılacak olan yargılama da aynı asliye ceza mahkemesi tarafından icra edilecektir.

Genel hükümlere göre yargılama yapılmasına karar verildikten sonra mahkeme tarafından bir duruşma günü belirlenecek ve bu duruşma günü ve saati yargılamanın taraflarına tebliğe çıkartılacaktır. Taraflara yapılacak olan tebligatta duruşma gün ve saatinde mahkeme huzurunda hazır bulunmasalar dahi yokluklarında hüküm kurulabileceği ihtarata yer alacaktır. Kanaatimizce, tebligatta bu husus yer almaması halinde tarafların yokluğunda mahkeme tarafından hüküm kurulması kanuna aykırılık teşkil edecek olup bozma nedeni yapılabilecektir. Genel hükümlere göre yapılan yargılama da dahi, sanığın mahkeme huzurunda savunma yapmadan hakkında hüküm kurulması ihtimali sanık yönünden adil yargılanma hakkının ihlali anlamına gelecektir.

Basit yargılama usulü neticesinde hükmolunan karara karşı sanık dışında diğer sùjelerin itiraz etmesi ve bu itiraz neticesinde genel hükümlere göre yapılan yargılamada hüküm kurulurken sanık hakkında daha önceden basit yargılama usulünün uygulanması neticesinde hükmolunan 1/4 oranındaki indirim korunacaktır.

Mahkeme basit yargılama usulü neticesinde vermiş olduğu karar ile genel hükümlere göre yapmış olduğu yargılamada bağılı olmadığından, genel hükümlere göre yapılan yargılamada suçun daha ağır bir cezayı gerektiren bir suç kapsamında kaldığına kanaat getirirse, bu suça göre hüküm kuracak ve yine sonuç cezadan 1/4 oranında indirim uygulayabilecektir. Bu nedenle nihayetinde basit yargılama usulüne göre yapılacak olan yargılama sonrasında itiraz üzerine genel hükümlere göre yapılan yargılamada, tam bir aleyhe değıştirme yasağından bahsetmek mümkün değıildir. Aslında korunan sanık hakkındaki indirimdir, yoksa genel hükümlere göre yapılan yargılamada öncesinde hükmolunan cezadan daha ağır bir cezaya hükmolunabilir.

Basit yargılama usulüne itiraz eden sanığın itiraz üzerine uyuşmazlık lehine hükümler içeriyorsa, bundan itiraz etmeyen sanıklar da yararlanabilecektir. Ancak bunun için iki şart bulunmaktadır. Birincisi, itiraz üzerine genel hükümlere göre yapılan yargılama neticesince verilen hüküm sanık lehinde olmalıdır. Diğeri ise bu lehe olan hükümler diğeri sanıklar yönünden de uygulanabilir olmalıdır.

Basit yargılama usulüne tabi olan suçlar yönünden mağdur kamu olabileceği gibi, gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi de olabilir. Genel hükümlere göre yürütölen soruşturma neticesinde iddianame düzenlendikten sonra mahkeme tarafından basit yargılama usulünün uygulanmasına karar verildiği takdirde, mahkemece iddianame, mağdur ve şikâyetçiye de tebliğ edilecektir. Mağdur veya şikâyetçi de beyan ve savunmalarını on beş gün içinde yazılı olarak bildirebilecektir. Bu açıdan, basit yargılama usulü kapsamında mağdurun hak arama hürriyetinin ihlal edildiğinden bahsetmek mümkün değıildir.

Basit yargılama usulünde sanığın hakkında açılan kamu davasından, tebligatın herhangi bir sebeple ulaşmaması nedeniyle haberi olmaksızın hakkında mahkûmiyet kararı verilmesi söz konusu olabilmektedir. Bu kişiler, haklarında hüküm kurulduğunu

gerekçeli karar kendilerine ulaştığında öğrenmektedirler. Bu nedenle, sanığın savunma hakkının güvenceye alınabilmesi amacıyla, basit yargılama usulünde de mutlaka mahkeme huzurunda bulunmasının sağlanması gerektiği kanaatindeyiz.

Mahkemelerin artan iş yükünün ve duruşma yoğunluğunun azaltılmasına fayda sağlaması nedeniyle, basit yargılama usulü amacına hizmet etmektedir. Ancak bu kurumun uygulanabileceği suçların sınırlı olması, kurumun yeterince fayda sağlamasını engellemektedir. Aynı zamanda basit yargılama usulünün uygulandığı dosyaların takibi mahkeme personeli tarafından yerine getirilmektedir. Personel sayısının yetersizliği, kurumun uygulanmasını olumsuz etkilemektedir. Mahkemelerdeki personel eksikliğinin giderilmesi halinde de, kurumun etkinliğinin artacağı düşüncesindeyiz.

Basit yargılama usulü düzenlenirken, kanunkoyucunun hangi hallerde mahkeme tarafından takdir yetkisinin kullanılacağını ayrıca düzenlememesi nedeniyle, farklı mahkemeler tarafından tamamen takdire bağlı olarak yapılan değerlendirme sonucunda, sanığın mahkumiyetine hükmolunması durumunda netice cezada öngörülen indirim nedeniyle farklı ceza miktarları ortaya çıkabilmektedir. Uygulamada, çokça karşılaşılan bir sorun olan usulsüz tebligatlar nedeniyle de mahkemeler tarafından bu usulün uygulanmaması yoluna gidilebilmekte, buna karşılık sanık ve mağdura CMK'da da öngörüldüğü gibi telefon yoluyla ulaşılması halinde uyuşmazlık daha kısa sürede sonuçlandırılabilir. Bu gerekçeler ile farklı ceza miktarlarının önüne geçebilmek bakımından, kanunda basit yargılama usulünün uygulanıp uygulanmayacağına dair daha somut ölçütler öngörülmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

KAYNAKÇA**Kitaplar**

- Alkan, Özlem, Türk Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü, 1. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Ambos, Kai.Heinze, Alexander, "Abbreviated Procedures in Comparative Criminal Procedure: A Structural Approach with a View to International Criminal Procedure", Abbreviated Criminal Procedures for Core International Crimes, Morten Bergsmo (Ed.), Torkel Opsahl Academic E-Publisher, Brussels 2017.
- Aygörmez, Gülsün A. Korkmaz, Mehmet, Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü Muhakeme Stratejileri, 1. Bs., On İki Levha Yayıncılık, İstanbul 2021.
- Çetintürk, Ekrem, Onarıcı Adalet ve Ceza Adalet Sisteminde Uzlaştırma, Adalet Yayınevi, Ankara 2017.
- Gökçen, Ahmet. Balcı, Murat. Alşahin Mehmet Emin, Çakır, Kerim, Ceza Muhakemesi Hukuku, 4.Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- Ildırar, Elif, Seri Muhakeme Usulü, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Karagülmez, Ali, Açıklamalı Uygulamalı İçtihatlı Ceza Kararnamesi ve Önödeme, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2002.
- Karakehya, Hakan. İnce Tunçer, Asuman, Türk Ceza Muhakemesinde Seri Muhakeme ve Basit Yargılama, Adalet Yayınevi, Ankara 2021.
- Koca, Mahmut. Üzülmöz, İlhan, Türk Ceza Hukuku Genel Hükümler, Seçkin Yayınevi, Ankara 2020.
- Öner, Ayhan, Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi, Sermet Matbaası, İstanbul 1966.
- Öztürk, Bahri ve ark., Nazari ve Uygulamalı Ceza Muhakemesi Hukuku, 15.Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Schroeder, Friedrich Christian. Verrel, Torsten, Ceza Muhakemesi Hukuku, Dr. Salih Oktar (Çev.), Yetkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- Şahin, Cumhur. Göktürk, Neslihan, Ceza Muhakemesi Hukuku II, 12. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- Taneri, Gökhan, Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2020.
- Taşkın, Ş. Cankat, Ceza Muhakemesi Hukukunda Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulü, 1. Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2020.
- Özbek, Veli Özer. Doğan, Koray. Bacaksız Pınar, Ceza Muhakemesi Hukuku, 14.Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Ünver, Yener. Hakeri, Hakan, Ceza Muhakemesi Hukuku, 18.Bs., Adalet Yayınevi, Ankara 2021.

- Yenisey, Feridun. Nuhuğlu, Ayşe, Ceza Muhakemesi Hukuku, 9. Bs., Seçkin Yayıncılık, Ankara 2021.
- Yenisey, Feridun. Oktar, Salih, Alman Ceza Muhakemesi Kanunu, Beta Yayınları, 2015.
- Yurtcan, Erdener, Ceza Yargılaması Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2019.
- Yücel, Mustafa Tören, Türk Ceza Siyaseti Kriminolojisi, 4. Bs., Türkiye Barolar Birliği Yayınları, Ankara 2007.

Sürelî Yayınlar

- Değirmenci, Olgun, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Basit Yargılama Usulü”, Terazi Hukuk Dergisi, C.15, S.161,2020.
- Ekici Şahin, Meral, “Yargılamayı Hızlandıran Bir Model Olarak Alman Ceza Muhakemesi Hukukunda Hüküm Anlaşması”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.11, S.1,2020.
- Ersoy, Uğur, Selçuk Üniveristesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.28, S.2, 2020,s.857-885.
- Gökçe, Teoman, “Türk Hukukunda Meşhut Suç Kavramı Unsurları ve Görünüş Şekilleri”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.14, S.1,2002.
- Karakehya, Hakan. İnce Tuçer, Asuman, Ceza Muhakemesinde Basit Yargılama ve Adil Yargılanma Hakkı, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi,Haziran 2021, s.303-354.
- Kaymaz, Seydi, “Ceza Muhakemesinde Aleyhte Değişirme Yasağı”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.19, S.2,2013.
- Kızıllarslan, Hakan, “7188 Sayılı Kanunla Ceza Muhakemesi Hukukuna Getirilen Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Usulleri”,Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.7, S.2, 2020, s.1905’den aktaran Alkan, Özlem, 2021.
- Koca, Mahmut, Ceza Muhakemesinde Basit Yargılama Usulü, İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Güz 2020.
- Öncü, Mehmet, “AİHS’nin 6 § 3 e) Hükümü Anlamında Tercüman Yardımından Yararlanma Hakkı”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Dergisi, C.16, 2014.
- Pizzit William T. ve Marafiotif, Luca, “The New Italian Code of Criminal Procedure: The difficulties of Bulding an Adversarial Trial System on a Civil Law Foundation” The Yale Journal of International Law, C.17, S.1, 1992, s.18’den aktaran Alkan, Özlem, 2021.
- Taş, Burak, “Hukukun Genel Bir İlkesi Olarak Tabii Hakim İlkesi”, Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C.18, S.2, 2021.
- Yetimoğlu, Melike Ezgi, “Türk ve Fransız Ceza Muhakemeleri Hukuklarında Seri Muhakeme Usulüne Karşılaştırmalı Bakış”, Maltepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S.1, 2019, s.24’ten aktaran Alkan, Özlem, 2021.
- Yılmaz, Zahit.Apiş, Özge, “Seri Muhakeme ve Basit Yargılama Düzenlemelerinin Değerlendirilmesi”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C.26, S.1, 2020.

Yokuş Sevik, Handan, “Çocuk Yargılamasında Önödeme ve Sulh Hakiminin Ceza Kararnamesi”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C.17, S.52, 2004.

İnternet Kaynakları

Adalet Bakanlığı Stratejik Planı (2019-2023), 2019.
[https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/27102020154519Stratejik%20Plan%20\(2019-2023\)%2023.10.2020.pdf](https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/27102020154519Stratejik%20Plan%20(2019-2023)%2023.10.2020.pdf) (Erişim Tarihi: 26.032023).

Adalet Bakanlığı Yargı Reformu Stratejisi, 2019.
https://sgb.adalet.gov.tr/Resimler/SayfaDokuman/23122019162931YRS_TR.pdf (Erişim Tarihi: 26.032023).

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı: Başar ÇETİNKAYA

Eğitim Durumu

Lise: Antalya Levent Aydın Anadolu Lisesi, 2007-2011

Lisans: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi, 2011-2015

Yüksek Lisans: Antalya Bilim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü – Kamu Hukuku Tezli Yüksek Lisans Programı, Devam Ediyor.

İş Denevimi

Antalya Barosu Stajyer Avukat, 2015-2016

Adalet Bakanlığı Hâkim-Savcı Adayı, 2017-2018

Hakimler ve Savcılar Kurulu, Antalya.Kemer Asliye Ceza Mahkemesi Hâkimi, 2018-2022

Hakimler ve Savcılar Kurulu, Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemesi Üye Hâkimi, 2022 Temmuz- 2023 Ocak

Hakimler ve Savcılar Kurulu, Şanlıurfa Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı, 2023 Ocak-Devam Ediyor.